

Årsrapport 2013

Fylkesmannen i Oppland

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 11
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 23
Kongehuset	Side 23
Miljøverndepartementet	Side 23
Landbruks- og matdepartementet	Side 34
Kunnskapsdepartementet	Side 53
Statens Helsetilsyn	Side 69
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 74
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 79
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 83
Arbeidsdepartementet	Side 90
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 94
Samferdselsdepartementet	Side 105
Utenriksdepartementet	Side 106
Kulturdepartementet	Side 106
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 106
Andre	Side 112
Endringer i årsrapporten	Side 114

Embete:

28. november 2013 kom jeg tilbake til kontoret med en snurrebass av plast. Det var den dagen jeg lærte hva en «Additive Manufacturingmaskin» er. Avdelingen for «Teknologi, Økonomi og Ledelse» på Høgskolen i Gjøvik hadde brukt fem millioner kroner på å kjøpe seg en 3D-printer, og jeg fikk med et synlig bevis på at den virker. 3D-printeren regnes nå som en av de 10 mest nyskapende teknologiene i verden.

Dette fikk meg til å tenke. Hvor moderne er vi – Fylkesmannen i Oppland – i 2013?

Store norske leksikon har forskjellige betraktninger om modernisering, men den enkleste definisjonen er «å omdanne etter tidens krav og smak; å fornye, bringe i samsvar med det nye og moderne; det at noe utvikler seg og fornyer seg».

I denne årsrapporten kan leses en del av det vi gjør «på huset» for å modernisere språk, forenkle rutiner, fornye arbeidsformer og fjerne tidstyver. Her kan også leses hva vi gjør for å være pådriver for kommunal modernisering. Den amerikanske innovasjonsforskeren Roger von Oech sa: *”Det er viktig for den oppdagelsesreisende at han er villig til å bli ledet på villspor.”* Oech var opptatt av at den som vil finne nye veier, må være villig til å gå nye veier.

Den samme forskeren har skrevet en bok som heter *”Expect the unexpected. Or you won’t find it”* – ”Forvent det uventede, ellers finner du det ikke». Disse sitatene sier mye om innovasjon. Innovasjon har sitt utspring i enkeltpersoners hode og det kan ikke forlanges at alle skal bidra. Men likevel har innovasjon og fornyelse alltid vært en forutsetning for menneskehetens overlevelse og alltid påvirket alle.

Fornyelse har selvsagt også endret byråkratiet, men disse filosofiske betraktningene sier noe om hvorfor modernisering iblant kan være vanskelig i vår del av offentlig sektor. Fylkesmannen skal ikke eksperimentere, ikke stå for det uventede. Likevel har vi, som andre offentlige virksomheter, mye å hente på modernisering.

Offentlig sektor sysselsetter om lag en tredel av landets arbeidsstyrke, og utgjør en stor del av norsk økonomi. I framtida er offentlig sektor helt avhengig av å utnytte ressursene bedre, rett og slett fordi færre må produsere mer. Det innebærer at vi må tenke annerledes og finne nye arbeidsmetoder. Også Fylkesmannen i Oppland har helt sikkert en saksflyt som ikke er strømlinjeformet på noen områder, vi er iblant for detaljorientert og vi kan sikkert forenkle og forkorte våre dokumenter. Har vi gode og effektive prosesser? Er politikk- og kunnskapsformidlingen vår på møter, kurs og konferanser effektiv nok? Trenger vi alle disse arenaene?

I årsrapporten omtales også at Fylkesmannen i Oppland i mange år har vært pådriver for fornyingsarbeid i kommunene. Vi har støttet prosjekter økonomisk, arrangert en årlig fornyingskonferanse, organisert nettverk og lagt til rette for nytenking. Det arbeidet er vi stolt av, men også fornyingsarbeid kan fornyes.

Nylig åpnet «Den nasjonale Innovasjonsskolen» ved Høgskolen i Lillehammer, med første kull av kommunale innovatører på plass. Opplandskommunene Østre Toten og Lillehammer er med på studiet. Disse blir viktige forbilder for andre kommuner, slik også de andre deltagerkommunene er. Men også statlige virksomheter bør få plass i et slikt studium. Behovet for kunnskap og inspirasjon er like stort i vår sektor.

Jeg er stolt av all nytenking som Oppland har fått til på høgskolene, i Raufoss-miljøet og på Jørstadmoen. De forskjellige miljøene snakker sammen og utnytter styrken til hverandre. Vi ser hele tiden et samarbeid mellom privat næringsliv og offentlig sektor, mellom sivil forskning og militær utvikling. Hver for seg er dette kompetansemiljøer av første klasse – sammen havner de i elitedivisjonen!

Det offentlige låner altså tankegods av næringslivet, og **Lean** – som vi hos Fylkesmannen kaller «kontinuerlig forbedringsarbeid» - benyttes av stadig flere virksomheter på kommunalt- og statlig nivå.

I den kommunale innovasjonsstrategi: «Nye vegar til framtidens velferd» defineres innovasjon på en måte som kan passe for offentlig sektor: «Innovasjon er prosessen med å utvikle nye idéer og realisere disse slik at de gir merverdi for samfunnet.» Å finne merverdien, målt i kvantitet eller kvalitet, blir motivasjonen for dyktige og innovative organisasjoner.

Les årsrapporten vår, og ha med i bevisstheten at det var slik vi gjorde det i 2013. Kanskje det blir annerledes i framtida?

Kristin Hille Valla

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Utviklingstrekk i Oppland

Befolkningsutvikling

Ved inngangen til 2013 var det 187.254 opplendinger, en økning på 107 fra året før. SSB har beregnet tilveksten i 2013 til 445 personer. Bare Sogn og Fjordane har lavere beregnet fylkestilvekst. Fylket hadde, sammen med Hedmark, lavest fødselsoverskudd i 2013.

SSBs Opplandstall for de tre første kvartalene i 2013 viser en innflytting på 5.165, av dette kom en tredel fra utlandet. Samtidig flyttet det 4.478 personer ut av fylket, hvilket ga en nettoinnflytting på 687. Det var befolkningsøkning i 13 av 26 kommuner. Størst økning kom i Gjøvikområdet, deler av Lillehammerområdet og Hadeland..

Mange eldre og uføre

Oppland har en stor andel «eldre eldre». Forventet levealder for menn i Oppland er nå 78,1 år, for kvinner 82,5 år. 18,6 prosent av Opplands befolkning, 34.818 personer, mottok alderspensjon ved utgangen av 2013. Denne «eldrebølgen», kombinert med en lav befolkningsutvikling, gir utfordringer i sosial- og helsesektoren.

13.824 personer i Oppland mottok uførepensjon per 31. desember 2013 - en økning på 165 personer fra 2012. Det utgjør 11,7 prosent av befolkningen 18-67 år. Tall for landet totalt er 9,3 prosent.

Arbeids- og næringsliv

Arbeidsmarkedet i Oppland utgjorde i 2013 anslagsvis 88.070 sysselsatte. De største «næringene» er:

1. Helse- og sosialtjeneste	20.800 personer
2. Varehandel, verksteder	11.880 personer
3. Industri samlet	8.050 personer
4. Bygg og anlegg	8.100 personer
5. Undervisning	7.330 personer
6. Jordbruk og skogbruk	5.300 personer

Det er anslått om lag 825 ubesatte stillinger i Oppland i 2013 på grunn av rekrutteringsproblemer innen en rekke fagfelt. I prognosen ventes fortsatt nedgang i etterspørselen etter arbeidskraft i landbruket, økning i bygg- og anleggsbransjen og innen helse og sosial, og stabilitet når det gjelder de andre områdene (kilde: NAV-arbeidsmarkedsanalyser).

Viktige næringer i Oppland som landbruk og reiseliv er stadig under press noe som vil føre til færre arbeidsplasser, mens bygg- og anleggsvirksomheten vil øke blant annet p.g.a. vegbygging. Innen helse- og sosialtjenesten vil summen flere tiltak (demensplasser, omsorgsplasser, samhandlingsreformen) gi betydelig vekst.

NAV anslår at arbeidsledigheten i fylket var 2.564 personer i januar 2014. Dette utgjør 2,6 % av arbeidsstyrken.

Utdanningsnivået

Oppland fylke er fortsatt blant de fylker i landet som har lavest utdanningsnivå utover videregående skole. Fylket ligger betydelig under landsgjennomsnittet. I 2012 hadde 18,4 % av befolkningen i Oppland «kort» (maksimalt 4 år) universitets- og høyskoleutdanning, mens 4,2 % hadde lengre utdanning. Nasjonalt var tilsvarende tall på henholdsvis 22,1 % og 7,7 %.

Utdanningsnivået i fylket varierer fra kommune til kommune. Lillehammer har høyest andel befolkning med universitets- og høyskoleutdanning (36,2 %), mens Nordre Land har lavest andel med 15,4 %. Det er flere kvinner enn menn som har høyere utdanning i fylket. 26 % av kvinner og 19,1 % av menn har høyskole- og universitetsutdanning. I landet som helhet er andelene henholdsvis 32,5 % og 27,1 %.

På grunn av at det ikke finnes oppdaterte tall for 2013, er tallene er hentet fra SSB, per 1.oktober 2012.

Kommuneøkonomi

Foreløpige regnskaper for 2012 (regnskapstall for 2013 er ikke tilgjengelige enda) viser at mange kommuner sliter med å få netto driftsresultat på anbefalt nivå, men det er store forskjeller fra kommune til kommune. Noen stikkord knyttet til kommunenes økonomi:

- Kommunene i Oppland hadde også i 2012 betydelig høyere årsgebyrer både for vann- og avløpstjenester enn gjennomsnittet av kommunene utenom Oslo.
- Opplandskommunene hadde i 2012 årsgebyr på avfallstjenester godt under? landsgjennomsnittet.
- Tre kommuner i Oppland har ikke innført eiendomsskatt for noen typer eiendommer. Sju kommuner har bare innført eiendomsskatt på annen eiendom enn boliger og fritidseiendommer. For kommuner som har innført eiendomsskatt utgjør denne fra 0,1 % til 8 % av totale driftsinntekter, og ligger samlet sett (2,5 %) omtrent på landsgjennomsnittet (2,6 %). Vestre Toten og Østre Toten har vedtatt å innføre eiendomsskatt fra 2014.

Vestre Toten var Opplands eneste ROBEEK-kommune i 2013. Dette er fylkets mest typiske industrikommune, som de siste årene har fått utfordringer på grunn av økt ledighet som følge av den internasjonale finanskrisen. Kommunen har store underskudd fra 2008 og 2009, som de ikke har klart å dekke inn innen fristen på to år, og har av KRD/KMD fått forlenget frist til å dekke underskuddene.

Kommunale planer

Fylkesmannen uttalte seg i 2013 til 388 plansaker, fordelt på 46 kommune(del)planer, 330 reguleringsplaner og 12 andre plansaker. Antall uttalelser var på høyde med nivået for 2011 og 2012, men noe mindre enn toppåret 2009. I 2012 ble det gitt uttale til et stort antall kommunale planstrategier, men ingen slike i 2013

Fylkesmannen fremmet innsigelse(r) i 24 planuttalelser, gjennomførte 5 meklingsmøter, oversendte 2 saker til departementet, gjennomførte 1 innsigelsesbefaring og mottok 2 innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2013. Temafordeling på innsigelsene (ofte flere innsigelsestema i samme planuttalelse): Biologisk mangfold (4), Villrein (2), Landskap eller INON (3), Vassdrag/strandsone (2), Andre miljøtema, bl.a. støy og ATP (7), Jordvern (8) Andre landbrukstema (1), Samfunnssikkerhet og beredskap (8), Barn og unge (1), Folkehelse og universell utforming (0), Formelle feil/mangler (3).

364 planer, eller 94 prosent, ble det ikke fremmet innsigelse til. I 2011 fremmet Fylkesmannen innsigelse til 40 saker, i 2012 til 30 saker og i 2013 til 24 saker. Totalt sett har altså kommunene blitt bedre til å ta med nasjonale føringer i sitt planarbeid.

Nasjonale føringer både på jordvern og naturmangfoldområdet er innskjerpet. Dette er formidlet i dialog med kommunene, i planuttalelser og ved bruk av innsigelsesinstituttet. Store vegprosjekter i fylket er spesielt krevende å følge opp for å sikre jordvern og miljøinteressene. Dette gjelder ikke minst for E6 langs Mjøsa og gjennom Gudbrandsdalen, men også E16 i Valdres og Jevnaker, og Rv4 i Lunner.

Utviklingstrekk og utfordringer i embetet

I 2013 var et spennende og aktivt arbeidsår for Fylkesmannen. Som regional statsetat ble vi i 2013 engasjert både av fortiden og «i tiden».

I 2013 var det 100 år siden kvinner i Norge fikk alminnelig stemmerett. Allmenn stemmerett for kvinner var en viktig milepæl for likeverdet mellom kjønnene - og for demokratiet. Fylkesmannen brukte 850.000 kroner til forskjellige regionale markeringer i Oppland for å gi honnør til de som gikk foran og for minne om at vi ikke er i mål i likestillingsarbeidet. Også internt i embetet var stemmerettsjubileet tema.

Ved Stortingsvalget høsten 2013 ble det et nytt politisk flertall i Stortinget, og Norge fikk en ny regjering. Embetets arbeid med å forberede for endring både i praktisk politikk og i måter å arbeide på, startet umiddelbart etter valget. Dette skal sikre forutsigbarhet og trygghet både eksternt og internt.

Av utviklingstrekk og utfordringer trekker vi fram:

Modernisering og LEAN: I 2013 ble det igangsatt et større utviklingsprosjekt for å implementere LEAN-filosofi og -metoder i oppgaveløsningen. Dette fører til økt bevissthet og bedre evne til å oppdage tidstyver, unødvendige ledd i arbeidsprosesser og nye måter å løse oppgaver på.

I 2013 var fokus kompetanseheving, opplæring av «LEAN-navigatører», forankring i ledelsen og i alle avdelinger samt oppstart av en første pilot. I 2014 er videre utrulling til fullskala, samt måling av gevinstrealisering målet.

Det er en positiv holdning til dette endringsarbeidet i embetet.

Kunnskapsinnhenting og kompetanseoppbygging: På overordnet nivå gjennomførte embetet også i 2013 et brukerpanel, der 16 ordførere og 16 rådmenn i fylket ble invitert til å komme med råd. Dette ga verdifull innsikt i hvordan kommunene oppfatter Fylkesmannen på viktige samfunnsområder og førte til en liste med 12 punkter til forbedring. Det ble i 2013 også gjennomført to større telefonundersøkelser av Opinion/Perduco for embetet. Resultatet av disse ble presentert i 2014 og brukes i virksomhetsplanleggingen. I økende grad benyttes også digitale spørreundersøkelser for å få tilbakemelding på møter og konferanser.

Fylkesmannen i Oppland har de siste årene brukt to millioner kroner av egne midler til kompetanseheving på tvers (bl.a. prosjektlederopplæring, veilederstudiet, selvlæring, og prosessveiledning). Behovet for forvaltningskompetanse, kunnskap om samfunnsmessige forhold og metodekompetanse er økende.

Vi ønsker i 2013 å trekke fram vårt arbeid med språk. Språket er vårt viktigste arbeidsredskap, og i 2013 hadde vi flere typer kurs både i korrekt nynorsk og for å skrive korrekt og enkelt bokmål. Blant annet ble en rutiner norsklektor engasjert. Hun gikk gjennom om lag 60 brev og dokumenter og ga skriftlige tilbakemeldinger til forfatterne. Dette arbeidet blir videreført i 2014.

Intern og ekstern samordning: Fylkesmannen har etablert en rekke samarbeids- og samordningsarenaer. Internt skal nevnes planteam (som håndterer alle plansaker), klimagruppe, kvalitetsforum, IKT-forum og en gruppe som årlig laget «kommunebildene», et dokument som beskriver hvordan den enkelte kommune utfører sine lovpålagte oppgaver.

Gruppene hvor eksterne aktører er med, ledes av fylkesmannen. Dette er blant annet Samhandlingsforum, NAV-forum, Tilsynsforum, Forum for mottak og bosetting av flyktninger, Dialog StatBedrift og Fylkesberedskapsråd. På disse arenaene møtes toppledere for å drøfte både overordnede og konkrete problemstillinger. Målet er å samordne gjennom god dialog.

Forvaltningsutfordringer: Det er stort press på, og stor oppmerksomhet på saksbehandlingstid. Eksempelvis har mengden av førerkortsaker mangedoblet seg i løpet av noen år, uten at ressurstilgangen har økt. Også når det gjelder arbeidet med vergemål, oppleves ubalanse mellom sakspågang og ressurser, samt at dataverktøyet på dette området ikke fungerte etter intensjonen.

Mengden tilsyn og effekten av tilsyn har vært diskutert. De nasjonale tilsynene synes å tilta, noe som går på bekostning av risikobaserte tilsyn i embetet. Vi har som mål å utvikle både rollen og metodikken ved tilsyn og kontroll. Hensikten er blant annet å fremstå enhetlig overfor kommunene, og å redusere tilsynsmengden.

Planarbeidet er krevende. I Oppland er det med mye vegutbygging, og fylket er også landets største hyttefylke. Samtidig er Oppland nasjonalparkfylke nummer en, og et viktig landbruksfylke. Når samfunnets utbyggingsønsker nå møter samfunnet langsiktige behov for å ta vare på arealer, kan det oppstå motsetninger og spenninger. Å videreutvikle plandialogen er derfor prioritert. Vi har relativt få innsigelser som går til mekling og enda færre saker som går til departementet for avgjørelse. Vi mener dette blant annet skyldes at vi har hatt høy fokus på plandialogen.

Klimaarbeid har prioritet, og det ble i 2013 underskrevet en samarbeidsavtale mellom Fylkesmannen, Statens Vegvesen og Oppland fylkeskommune for å bli en regional kraft for å bidra til gjennomføringen av gode klimatiltak.

Fylkesmannen i Oppland har et bevisst forhold til kommunikasjon som virkemiddel for å nå mål. Vårt kommunikasjonsarbeid omfatter nettbruk, et profesjonelt forhold til media, strategisk bruk av taler og kronikker, deltagelse på sosiale media og bruk av egen nettside. Samtidig gjør samfunnsendringer at kommunikasjonsbegrepet får nytt innhold. Dialog og brukervedvirkning skal tilpasses vår forvaltningshverdag, og klart og korrekt språk blir en vesentlig del av oppgaveløsningen.

Vår nye internettside hadde sitt første hele driftsår i 2013. Denne har ikke fungert etter intensjonen, noe som har medført mindre effektivt kommunikasjonsarbeid. Sida har i flere perioder ikke hatt nyhetsvarsling til våre nær 900 abonnenter, noe som vi ser på som en svært kritisk faktor. Det har også vært noen tekniske problemer, og kvaliteten («Norge.no»s kvalitetsmåling) synes å være vanskelig å få opp på tidligere nivå.

Rekruttering: Embetet hadde i 2013 en reduksjon i antall utlyste stillinger sammenlignet med tidligere år. Totalt ble det utlyst 18 stillinger – mot 20 i 2012 og 25 i 2011. Dette ga en turnover på 9,2 % på faste stillinger og en total turnover på 12,8 % inklusive midlertidige stillinger.

Statens personalhåndbok definerer imidlertid turnover som å være totalen av når en arbeidstaker sier opp og slutter i sin stilling, og stillingen blir besatt av ny arbeidstaker. Med denne beregningen blir turnover bare 6,4 %. Når dette igjen reguleres for naturlig avgang, så hadde vi i 2013 en turnover på 5,7 %.

Lønnsløft for å sikre konkurransedyktige betingelser: Vi gjennomførte i 2013 en planlagt nedskalering av ressurser tilsvarende til 6 faste årsverk og avsatt betydelige egne midler til lokal pott for lønnsforhandlinger i 2013. Planen er å fortsette et jevnt lønnsløft i neste 4 års periode, dette forutsetter at vi samtidig nedskalerer og omdisponerer arbeidskraft.

Disse tiltakene henger sammen med oppfølging av medarbeiderundersøkelsen fra 2012 der Fylkesmannen i Oppland hadde meget høy svarprosent (95 %) og der hovedfunnene på embetsnivå først og fremst var knyttet til lønnsvilkår. Lønnsnivået i embetet vurderes ikke som konkurransedyktig med andre virksomheter i regionen som vi konkurrerer om arbeidskraft med.

Inkluderende arbeidsliv: Det totale sykefraværet gikk ned i perioden 2008 – 2010, men det har vært en stigning de siste årene. I 2013 var det samlede sykefraværet på 4,14 %, en marginal nedgang fra 2012, men fortsatt lavere enn IA-målet. Økningen i sykefraværet de siste årene er først og fremst et resultat av langtidssykemeldinger.

Per. 01.01.13 hadde vi 3 medarbeidere med innvandrerbakgrunn i embetet. Det tilsvarte 2,8 % av alle ansatte. Ved årets slutt var antallet det samme. Samtlige var fast tilsatt. Utover dette hadde vi to personer med innvandrerbakgrunn på praksisplass i 2013. I alle stillingsannonser for Fylkesmannen i Oppland presiseres det at det for statlige virksomheter er et mål å oppnå en balansert sammensetning når det gjelder alder, kjønn og kulturell bakgrunn.

Ung i Oppland: Fylkesmannen har gjennom et par år hatt prosjektet *Ung i Oppland*. Embetet tilbyr et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. De skal få innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer, og skal få konkrete arbeidsoppgaver som vil være verdifulle bidrag til vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperiodene gjennomføres med støtte fra Nav. I 2013 har vi hatt 6 unge mennesker i arbeid gjennom dette prosjektet, alle avdelinger har en kandidat hver. Arbeidsminister Anniken Huitfeldt besøkte embetet og møtte en del av ungdommene i 2013 og ga honnør for arbeidet.

Internkultur: Embetet ser det som viktig å framstå som en arbeidsplass med sterk faglig og god sosial kompetanse – og å synliggjøre dette i et arbeidsmarked der også andre forhold enn lønn vil telle. Vi vektlegger utviklingen av internkulturen. Gjennom «vannhullet» (8 i 2013) og allmøter (4 i 2013) gis informasjon om faglige utfordringer det er nyttig å vite om «på tvers» og nyttig informasjon av mer formell karakter. Embetet markerte også 100 årsjubileet for alminnelig stemmerett og hadde dessuten «Musikk på jobben» som kulturtiltak.

Vi bidrar til å fremme medarbeidernes trivsel og helse; vi hadde skidag, skiteknikktraining, deltar i Stafettbirken (6 lag), hadde «aktiv høstmåned» og «pausegymnastikk».

Nytt Bygg 2015: Embetet skal flytte til nye leide kontorlokaler medio 2015. Byggingen av det nye kontorbygget, som også skal huse Statens Vegvesen region Øst og Fylkesnemda for barnevernssaker, blir et stor nytt kontormassiv sentralt plassert i Lillehammer. Embetet følger byggeprosessen, og det er et godt samarbeid mellom oss som leietakere, byggherre og hovedentreprenør. Fylkesmannen i Oppland fikk i 2013 tilsagn om tildeling av kunst gjennom KORO.

Arbeidet følger en prosjektskisse der 2013 har vært definert som første fase. Her har oppfølging av byggeprosessen og løpende kvalitetssikring av leveranse iht. vår kravspesifikasjon vært viktig. I 2014 går vi over i fase 2 hvor interne prosesser knyttet til flytteforberedelser iverksettes i tillegg til oppfølging av byggeprosessen.

«Et aktivt sinn i en aktiv kropp»: På bakgrunn av at Skolekonseptet til YOG 2016 (Ungdoms-OL 2016) måtte nedprioriteres, tok Sparebankstiftelsen DNB sommeren 2013 kontakt med Fylkesmannen i Oppland for å kartlegge hvilke muligheter som finnes i fylket til et samarbeid om å støtte helsefremmende tiltak i skolen i anledning Ungdoms-OL på Lillehammer 2016. 16. desember 2013 besluttet styret i stiftelsen å «gi en gave på 15.000.000 til utvikling og gjennomføring av prosjektet 'Et aktivt sinn i en aktiv kropp' over 3 år, til og med ungdoms-OL i 2016 ihht. prosjektbeskrivelse».

På nyåret 2014 ble prosjektet «Et aktivt sinn i en aktiv kropp» opprettet hos Fylkesmannen i Oppland med en egen intern ressursgruppe. Ressursgruppen består av Landbruksavdelingen 5%, folkehelse (HS) 5%, kommunikasjon 10% og en innovasjonsmedarbeider. Prosjektet forankres tverrfaglig. Prosjekteier er Fylkesmannen i Oppland og prosjektledelsen løses av Fylkesmannen innenfor eksisterende bemanning. Ressursgruppen skal støtte prosjektlederen i arbeidet, og bidra til en bred forankring hos Fylkesmannen.

Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen i Oppland har over flere år arbeidet målbevisst med organisasjonsutvikling, ledelse og styring av embetet. Den strategiske styringen skjer selvsagt gjennom våre daglige valg, men spesielt i forbindelse med virksomhetsplanleggingen i embetet som helhet, og i den enkelte avdeling. Det brukes mange forskjellige verktøy i arbeidet for å styre og utvikle embetet:

- **Styrings-, strategi- og støttedokumenter:** Ved siden av tildelingsbrev og øvrige styringsdokumenter fra oppdragsdepartementene og –direktoratene, er det *Fylkesmannens strategi 2011 – 2013* som ligger til grunn for arbeidet i embetet (Se eget punkt under). Strategien beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, og beskriver utfordringer og muligheter. Embetets *administrasjonsordning* beskriver roller og ansvar, interne organer og delegasjon. Det er laget en egen *kommunikasjonspolitik* 2011-2013, og et eget dokument beskriver embetets ambisjon for en klart og korrekt språk: *Språktips og skriveregler*.
- **Virksomhetsplanleggingen:** Som del av denne inngår en felles gjennomgang av tildelingsbrev for alle ledere, og et forventningsbrev fra embetsledelsen. Hos Fylkesmannen i Oppland er sluttproduktet av prosessene ikke bare detaljerte virksomhetsplaner i hver avdeling, men også en kort «faktabrosjyre» til eksternt bruk som beskriver de 8-10 viktigste oppgavene for den enkelte avdeling.
- **Risikostyring og-analyse:** Fylkesmannen innførte i 2012 en risikostyringspolicy. Denne ble oppdatert i 2013. Policyen slår fast hvordan risiko for ikke å nå fastsatte oppgaver og målsetninger skal håndteres i embetet. Oppgaver og mål i tildelingsbrev verdivurderes. Denne vurderingen gir 8 – 12 viktige oppgaver for hver avdeling/stab. Disse oppgavene risikovurderes, sammen med blant annet risiko for mislighold og informasjonssikkerhet. De aller fleste oppgavene har lav risiko. Oppgaver med høy og middels risiko i 2013 var blant annet:
 - Tilsyn på helseområdet
 - Førerkortsaker
 - Tilskuddssaker
 - ePhorte
 - Informasjonssikkerhet
 - Vergemål

Risikostyring tas jevnlig opp i ledermøtene, og det jobbes med å bringe risiko ned for disse saksområdene.

- **Kvalitetssystem:** Dette er rutiner og arbeidsbeskrivelser samlet på ett sted – organisert slik at de skal være enkle å finne fram til. *Arbeidsbeskrivelsene* skal hjelpe oss til å gjøre de riktige tingene i riktig rekkefølge, og hver beskrivelse kan gjelde en eller flere medarbeidere. *Rutinene* skal sikre at vi gjør tingene korrekt. Det er laget et system for avvikshåndtering knyttet til rutinene.
- **Lederutvikling:** Fylkesmannen i Oppland har fokus på lederutvikling, og knytter dette bl.a. til regelmessige og systematiske evalueringer av ledergruppens arbeid. Vi har derfor fulgt opp lederundersøkelsen som ble gjort i forbindelse med *FADs lederutviklingsprogram 2010* flere ganger, og måler på den måten «temperaturen» på ledernes arbeid i og utenfor ledermøtet.

Ledergruppen fokuserer også på intern kunnskapsdeling. Det er i 2013 gjennomført to ledersamlinger for ledergruppen og underdirektørene. I en av samlingene ble Fylkesmannens beredskapsplan gjennomgått og det ble gjennomført en skrivebordsøvelse.

Utvidet ledergruppe, dvs. avdelingsdirektører og underdirektører deltar også på regionale ledersamlinger for statlige ledere i fylket i regi av Fylkesmannen og i regi av ”Dialog Stat/Bedrift”. Dette bidrar til økt forståelse for andre regionalstatlige virksomheter og deres rolle i fylket og bygging av nettverk.

Fylkesmannens strategi 2011 - 2013

Fylkesmannens strategi 2011 - 2013 beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, hvilke utfordringer vi kan vente å møte, og metodikk som er å foretrekke. Følgende gjengis fra strategien:

«I planperioden vil Fylkesmannen i Oppland arbeide spesielt med å:

- Utvikle kontroll- og tilsynsrollen og kontroll- og tilsynsmetodikken
- Videreutvikle plandialogen med alle aktører
- Forebygge klimaendringer og fremme klimatilpassing»

Dette skal oppnås ved å:

«Vi skal møte eksterne utfordringer på en profesjonell og offensiv måte ved å være tydelige, tilgjengelige og synlige, og gjennom dialog og brukermedvirkning.»

Strategien gir grunnlag for prioritering i embetet som helhet og i avdelingene. Strategien ble revidert mot slutten av 2013, og er fra årsskiftet erstattet med Fylkesmannens strategi 2014 – 2016.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Ved tertialrapporteringen på kap 1510 post 01 med prognose for resultatet i 2013 forventet vi et mindreforbruk på ca. 3 mill. kroner som følge av vakanser. I tillegg har vi hatt merinntekter som følge av refusjoner fra NAV og inntektsførte prosjektmidler.

I gjeldende økonomiplan ser vi at vi har behov for å innrette embetets økonomi slik at vi kan møte økte utgifter som følge av forestående flytting til nye lokaler i 2015. Dette har fylkesmannen tidligere informert om og opplever å ha fått forståelse for det.

	Tildeling 2013	Regnskaps- resultat 2013	Avvik
Kapittel 1510 post 01	-80 692 000	79 488 260	-1 203 740
Kapittel 4510 post 15,16,17,18 og 02		-2 760 466	-2 760 466
Netto			-3 964 206
Kapittel 1510 post 21		5 115 275	5 115 275
Kapittel 4510 post 01		-5 115 275	-5 115 275
Netto			0
Resultatområde		Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet		kr 12 088 004,07	kr 5 917 255,88
Landbruks- og matdepartementet		kr 12 772 314,11	kr 78 367,67
Kunnskapsdepartementet		kr 6 672 531,92	kr 4 056 720,69
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet		kr 3 101 911,66	kr 143 903,42
Justis- og beredskapsdepartementet		kr 2 411 085,95	kr 2 383 485,61
Kommunal- og regionaldepartementet		kr 2 621 743,48	kr 0,00
Arbeidsdepartementet		kr 1 235 970,76	kr 1 223 696,94
Helse- og omsorgsdepartementet		kr 7 698 910,83	kr 997 655,07
Andre		kr 28 196 528,98	kr 0,00
Sum:		kr 76 799 001,00	kr 14 801 085,00

1.3 Andre forhold

Informasjonssikkerhet

Embetet har en informasjonssikkerhetspolicy som beskriver praktiske forhold rundt informasjonssikkerhet. Det er også utarbeidet omfattende rutiner som regulerer hvordan embetet jobber med informasjonssikkerhet. Disse rutinene har i 2013 vært grundig gjennomgått, bl.a. som følge av revisjon utført av Riksrevisjonen hvor informasjonssikkerhet og personopplysninglov var tema. I oppfølgingsarbeidet etter revisjonen er flere tiltak iverksatt og fullført, herunder opplæring informasjonssikkerhet ved nyansettelser, utarbeidelse av egen IKT-brukerinstruks som bl.a. omhandler tilgangskontroller, sikker lagring, sikkerhet i trådløst nett, sikker utskrift osv. Det er også iverksatt tiltak for fysisk sikring, backup rutiner og passordadministrasjon.

Innkjøp – Anskaffelser

Embetet har innkjøpskoordinator og bruker konkurransegjennomføringsverktøyet KGV Merzell i anbudsprosesser ved kjøp over nasjonal terskelverdi. Verktøyet ivaretar blant annet publisering i Doffin,

automatisk protokollføring og loggført kommunikasjon med interessentene. Anbudsprosess for rammeavtale for levering av kontormateriell ble iverksatt i 2012, endelig avtalesignering ble gjort i 2013.

Det er gjort noen minikonkurranser på innkjøp under nasjonal terskelverdi, bl.a. kjøp av strøm og kjøp av tjenester til LEAN-prosjektet.

Miljøfyrtårn og daglige miljøvalg

Embetet er sertifisert som Miljøfyrtårnbedrift, og er den første regionale statlige virksomheten i Oppland som er Miljøfyrtårn. Det er gjort grundig gjennomgang og revidering av rutiner, arbeidsbeskrivelser, ansvarsforhold m.m. for temaer som kan knyttes til tiltak for miljø- og klima, og disse er fulgt opp og godt implementert ila. 2013. Dette gjelder bl.a. nye rutiner for kildesortering, papirreduksjon, transportrutiner, bruk av økologiske matvarer i kantine, energibruk, miljøkrav ved innkjøp osv.

Embetet disponerer to hybridbiler for ansatte som skal på tjenestereiser. I valg av bil har vi lagt vekt på mest mulig miljøvennlige biler. Miljøhensyn er også fokusert gjennom tiltak knyttet til valg av transportmidler på tjenestereiser.

Embetet har eget klimaprojekt, hvor en ansatt i 50 % stilling jobber med felles klimatiltak i Oppland. Dette gir også føringer internt i embetet; vi må gå foran!

Lærlinger

Vi har i 2013 hatt 3 stillinger for lærlinger, to for kontor og servicefag og en for IKT-fag. I tillegg har vi hatt en utplasseringselev fra videregående. Lærlingeplassen for IKT-fag ble medio 2013 midlertidig avvirket som følge av lav veilederkapasitet på området internt i embetet.

En arbeidsplass for alle aldre

Gjennomsnittsalderen for ansatte hos Fylkesmannen i Oppland i 2013 var 46,7 år. Ved årsskiftet hadde vi 23 ansatte fra 35 år og yngre, samt tre lærlinger på 20 år og andre unge under 30 som del av prosjektet "Ung i Oppland" jf. tidligere omtale.

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk. Denne innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidsted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. I 2013 har vi hatt 24 ansatte over 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generellesamordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Innledning

Kommunene i Oppland arbeider kontinuerlig med tiltak for å forbedre og fornye seg selv og for å forbedre tjenestene til innbyggerne. Fylkesmannen er en aktiv bidragsyter i dette arbeidet, og støtter mange ulike tiltak med tildeling av skjønnsmidler til fornying, nettverksstøtte, veiledning, kurs og konferanser. Fylkesmannen gir årlig en vurdering av kommunens tjenesteproduksjon som presenteres i kommunebilde-dokumentene og i de regionvise møtene.

På slutten av 2013 ble det besluttet å opprette en "tenketank" for å se på fremtidige oppgaver for kommunene, som en forberedelse til den varslede kommunereformen. Tenketanken består av regionrådsledere og utvalgte rådmenn og andre personer med kompetanse om kommunene. Tenketanken ledes av KS-lederen i Oppland. Arbeidet fortsetter i 2014.

Skjønnsmidler til fornying

Et betydelig tiltak for å støtte kommunene i omstilling og utvikling er Fylkesmannens tildeling av skjønnsmidler til fornying. Midlene fordeles til kommunene etter søknad, og utgjør en betydelig motivasjonsfaktor for fornyingsarbeid i kommunal sektor. I 2013 ble det fordelt 14,35 millioner kroner til fornyingsprosjekter. Fornyingsprosjekter er viktige bidrag til økt fokus på effektivisering og kvalitet i den kommunale tjenesteproduksjonen. Stadig flere kommuner går sammen om regionale og interkommunale prosjekter, noe som bidrar til større grad av samarbeid og erfaringsdeling. Evalueringer viser at kommunene i all hovedsak er fornøyd med ordningen med tildeling av skjønnsmidler til fornying, og at den fungerer etter hensikten.

De siste ti årene er det fordelt over 100 millioner kroner til fornyingsprosjekter i Oppland. Prosjektene rapporteres til Fylkesmannen i Oppland og til KRDs database.

Årlig fornyingskonferanse

Fylkesmannen arrangerte sammen med KS Oppland for sjette gang en fornyingskonferanse for 2013. Konferansen har blitt godt mottatt av kommunene, og de fleste deltar, også som innledere på konferansen. Tema på konferansen i 2013 var "Innovasjon - Hvordan får vi det til?". Ledere fra 24 av fylkets kommuner deltok i tillegg til en rekke sentrale personer fra ulike statlige etater.

Fylkesmannen i Opplands fornyingspris

Fylkesmannens fornyingspris tildeles en kommune som har utmerket seg i sitt fornyingsarbeid ved å være aktive, ha forankret utviklingsprosjekter i kommuneledelsen, nådd mål og resultater, ha vektlagt dialog, oppnådd læring, formidlet og delt erfaringer og resultater med andre, vært synlige i relevante fora, nyttiggjort seg ny teknologi og nye metoder, samt vært en pådriver i nytenking og inspirert andre gjennom sitt arbeid.

Fylkesmannens fornyingspris for 2013 ble tildelt Lillehammer kommune for sitt prosjekt "Gutter som lekeressurs i barnehagen". Gjennom prosjektet er det lagt til rette for ungdomsskoleelever (gutter) kan brukes som lekeressurs i lokale barnehager. Hensikten er å skape interesse for barnehagearbeid, og på sikt rekruttere menn til å arbeide med barn.

Samarbeid med KS

Fylkesmannen har tett dialog med KS og gjennomfører flere fellestiltak med organisasjonen. Fornyingskonferansen (se over) er en av disse. Sammen med KS arrangeres også et årlig møte der kommuneøkonomiproposisjonen presenteres. I 2013 ble møtet videooverført som året før, slik at flere enn de 70 i salen kunne få med seg det som ble presentert.

KS er også medarrangør på en årlig informasjonssikkerhetskonferanse, et temaområde der det stadig er behov for ny kompetanse.

Den gode kontakten mellom Fylkesmannen og KS Oppland er videreført med faste treffpunkt hvor det utveksles erfaringer og planlegges felles tiltak og støtte ut mot kommunene. Både Fylkesmannen og KS har avsatt faste

kontaktpersoner som ivaretar løpende kontakt og oppdatering. Det oppleves et stadig større behov for koordinering og samordning.

Samarbeid med fylkeskommunen

Fylkesmannen og fylkeskommunen har et tett faglig samarbeid på mange områder, og har også mye formell kontakt gjennom deltagelse i mange av samordningsareaene som er nevnt under. I tillegg hadde fylkesmannen rutinemessig seks møter med fylkesordføreren i løpet av året.

Dialog og samordning

Fylkesmannen ivaretar samordning på flere områder, og dette arbeidet evalueres og utvikles fortløpende. Enkelte av ”dialogarenaene” er omtalt andre steder i årsrapporten. Under er en oversikt over arenaer som fylkesmannen selv har tatt initiativ til:

- Tilsynsforum
- Dialog StatBedrift
- Landbruksforum
- Samhandlingsforum
- NAV-forum
- Forum for mottak og bosetting av flyktninger (asylforum)

Her skal likevel nevnes spesielt at fylkesmannen leder NAV-forum Oppland, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning av tjenesten i fylket. Tilbakemeldinger fra kommunene viser at Fylkesmannen oppleves å ha en viktig og tydelig rolle i forumet, og at rollen utøves på en god og hensiktsmessig måte.

Asylforum har som mål å lette aktørene arbeid med mottak og bosetting av flyktninger. Dette er et komplekst saksfelt med mange aktører. De har gjennom asylforum en møteplass for gjensidig informasjonsutveksling. Forumet ledes av fylkesmannen.

Fylkesmannen leder også Tilsynsforum Oppland, et organ som ivaretar samordningen av statlige tilsyn rettet mot kommunene i henhold til kommunelovens kapittel 10A, § 60 e. Forumet samordner tilsynsplanlegging og utarbeider felles tilsynskalender, noe som blant annet innebærer en vurdering av tilsynsbelastningen i den enkelte kommune. HMS-etatenes felles tilsynsdatabase er tatt i bruk som felles tilsynskalender. Det er utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet som gjelder ved iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet.

I 2013 satte Fylkesmannen i gang prosjektet «Utvikling av egenkontrollen i kommunene». Målet er å få til et godt egenkontrollsystem som bidrar til god styring, læring og en helhetlig utvikling av kommunale tjenesteyting og forvaltningspraksis. En styrket egenkontroll vil også danne grunnlaget for færre statlige tilsyn. 6 kommuner deltar: Jevnaker, Nordre Land, Lillehammer, Gausdal, Lom og Østre Toten. En rådmann er frikjøpt i 20% stilling for å lede prosjektet.

Prosjektet bygger på KS heftet «Rådmannens internkontroll – Hvordan få orden i eget hus?» og «85 tilråinger for ein styrkt eigenkontroll i kommunene»

Samarbeid med andre embeter

Fylkesmannen i Oppland deltar i et nettverkssamarbeid med embetene i Møre og Romsdal, Hedmark, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag (5-fylkesmannssamarbeid), der fylkesmennene og de assisterende fylkesmennene møtes en gang årlig.

I 2013 ble initiativet til ett samarbeid i 5-fylkesmannssamarbeidet omkring innføring av Vergemål videreført. Hensikten er å utveksle erfaringer og ideer omkring oppgaveløsning.

Innenfor de enkelte fagfeltene har avdelingene utstrakt samarbeid på tvers mellom embetene. Sammensetningen av samarbeidende Fylkesmenn varierer innen hvert fagområde.

Det arrangeres også en årlig ledersamling med Fylkesmannen i Hedmark.

Dialog StatBedrift

Fylkesmannen har siden 2006 ledet et samarbeid med ti andre statlige etater i Oppland under navnet Dialog StatBedrift. Gjennom denne satsingen arbeider etatene for å styrke samhandlingen og den gjensidige

rolleforståelsen mellom stat og næringsliv. Staten ønsker å framstå enhetlig og samordnet der det er naturlig, og målet er at staten skal oppleves som en enda bedre tilrettelegger for næringslivet. Av satsinger nevnes spesielt "Ung i Oppland" som har som mål å tilby arbeidserfaring til unge mennsker som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen i Oppland har en stor og sammensatt oppgaveportefølje innenfor områdene velferd, helse- og sosialtjenester og levevilkår. Mål og resultatkrav for 2013 på disse områdene var betydelige.

Fylkesmannen i Oppland har også i 2013 brukt stikkprøvetilsyn som en metode. Stikkprøvetilsyn brukes også som oppfølging etter systemrevisjoner, slik at tilsynsmyndigheten skal sikre seg at endring faktisk skjer. Tilsynsobjektene melder tilbake at de opplever dette som en mer målrettet og nyttig tilsynsmetode som gir bedre grunnlag for å jobbe med kvalitetssikring i etterkant. Fylkesmannen i Oppland mener det ligger utviklingspotensiale i å utvikle nye/forbedrede tilsynsmetoder som er mer målrettet og gir bedre opplevd nytteverdi for kommuner og sykehus.

Tilsyn avdekker mangler på internkontroll og kapasitet

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen i fem kommuner i 2013, noe som tilsvarer måltallet i oppdragsbrevet. Alle ble gjennomført etter "Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen". Tema var tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet (KVP). Det ble avdekket avvik i 4 av 5 kommuner. Dette er bekymringsfullt, da det viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift. I 1 av kommunene ble det gitt to merknader. Fortsatt avdekker både planlagte og hendelsesbaserte tilsyn for mange og alvorlige avvik. Avvikene er nesten uten unntak knyttet til manglende forståelse og kunnskap om internkontroll. Og dermed en risiko for at tjenestene ikke er gode nok.

Samhandlingsforum

Fylkesmannen har deltatt aktivt i kommunenes forberedelser til innføringen av samhandlingsreformen. Fylkesmannen i Oppland har tatt initiativ til å etablere Samhandlingsforum. Her deltar øverste ledelse i Sykehuset Innlandet HF, NAV, KS, Oppland fylkeskommune, en representant for Rådmannsutvalget i Oppland og representanter fra fylkesmannsembetet. Samhandlingsforumet ledes av fylkesmannen, og forumet skal være en arena hvor aktørene på toppnivå kan snakke sammen om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Forumet skal være et viktig dialogpunkt og en møteplass for erfaringsutveksling og forbedring.

Interkommunalt samarbeid

Gjennom tilsyn og i vår rådgivning har vi lagt vekt på positive erfaringer kommuner har med interkommunalt samarbeid. Dette har allerede startet opp i mange av regionene i Oppland og gjelder for barnevern og helse- og sosialtjenesten. I 2012?? har en av kommunene i Oppland startet etableringen av interkommunalt barnevern med en kommune i et annet fylke.

Betydningen av interkommunalt samarbeid for legevaktstjenesten kan ikke overvurderes når det bl.a. gjelder å rekruttere leger til utkantstrøkene.

Dispensasjonssøknader førerkort

Fylkesmannen i Oppland har behandlet totalt 1.532 saker i 2013, dette er en liten nedgang fra de foregående år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 15 dager. Av dispensasjonssøknadene er det fortsatt saker i forhold til hjerte-kar, diabetes, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk som har en økning.

Fokus på legers meldeplikt til Fylkesmannen var et satsningsområde også i 2013. Dette kan være noe av årsaken til økningen i antall saker.

Folkehelse

Folkehelsefeltet er i sterk utvikling i Oppland. På flere områder ser vi resultater av at kommunene og fylkeskommunen prioriterer folkehelsearbeidet. Det settes i system og er i større grad kunnskapsbasert enn tidligere. Vi opplever at kommunene har kunnskap om sine lovpålagte plikter og oppgaver og er godt i gang med

å imøtekomme utfordringene.

Forebyggingsperspektivet veier tungt i samhandlingsreformen, og folkehelsestrategien i Oppland for 2013 har vært å koble og forankre det etablerte folkehelsearbeidet opp mot føringene i samhandlingsreformen. På grunn av ny folkehelselov og nye roller opphørte partnerskapsavtalen med fylkeskommunene i 2012. Fylkesmannen har likevel arbeidet tett sammen med fylkeskommunen i folkehelsearbeidet, selv om rollen til fylkesmannen nå er endret med ny lov.

Av 26 kommuner har 6 ferdig produsert Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, 13 kommuner har påbegynt arbeidet og 6 kommuner var ikke i gang. Av fylkets 26 kommuner har 13 kommuner folkehelsekoordinator (stillingstørrelse varierer mellom 100 % og 20 %), frisklivsveileder finnes i 19 kommuner, (stillingstørrelse varierer mellom 150 % og 20 %).

Fylkesmannen har deltatt i Helseoversiktsgruppa i regi av Oppland fylkeskommune. Hovedoppgave høst 2013 var å forberede fylkesundersøkelsen Folkehelse og levekår i Oppland i samarbeid med Østlandsforskning. På grunnlag av 25 000 informanternes svar, vil kommunene i Oppland få et godt kunnskapsgrunnlag i tillegg til profilene fra fhi og annen registerdata, til sitt oversiktsarbeid.

Barnevernet er fortsatt en utfordring

Barneverntjenesten i kommunene har fortsatt lav og delvis utilstrekkelig kapasitet i kommunene, selv om den nasjonale satsingen på flere stillinger i barnevernet har hatt noe innvirkning. Flere kommuner sliter fortsatt med å rekruttere barnevernfaglig kompetanse. Mange kommuner har fortsatt fristoversittelser både for meldinger og undersøkelser. Dette går ut over rettssikkerheten til barna og må ses som en større utfordring for kommunene i årene som kommer.

Fylkesmannen gjennomførte i 2011 en omfattende kartlegging og gjennomført tilsyn som viser at helsepersonell i alt for liten grad er kjent med og benytter meldeplikten til barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Fylkesmannen har i 2013 fulgt opp tilsyn med opplysningsplikten til barneverntjenesten ved en av legevaktene i fylket. Det ble avdekket et avvik knyttet til å etterleve opplysningsplikten, samt å vurdere innholdet i opplysningsplikten.

Fylkesmannen har i 2013 ført tilsyn med fylkets fem barneverninstitusjoner, herunder 18 avdelinger/enheter. Totalt er det gjennomført 23 tilsyn, hvorav tre er gjennomført som systemrevisjoner og 20 som individrettede tilsyn. Det er også ført tilsyn med fylkets omsorgssenter for enslige mindreårige. Det har vært totalt tre tilsyn ved omsorgsenteret, hvorav ett er gjennomført som systemrevisjon - to som individrettede tilsyn. Dette utgjør for både barneverninstitusjoner og omsorgssenter for enslige mindreårige 100 % av lovpålagte tilsyn.

Det er gitt pålegg til to av institusjonene i 2013. Disse påleggene dreier seg om å sikre forsvarlig drift ved institusjonene. Påleggene er ikke fullt ut rettet innen utgangen av 2013. To institusjoner har fått begrunnet melding. Der det er avdekket øvrige svikt/mangler ved driften, har vi fått tilbakemelding om at forholdene er rettet opp.

Den kommunale barneverntjenesten rapporterer hvert halvår om situasjonen i barnevernet og sender hvert kvartal inn slutført kontrollskjema om saksbehandlingen. Dataene brukes aktivt og danner hovedgrunnlaget for Fylkesmannens oppfølging av enkeltkommuner. Fylkesmannen har fulgt opp 12 kommuner på bakgrunn av rapporteringer knyttet til fristoversittelser. Kommunene er tilskrevet og har blitt bedt om å redegjøre for hvordan de skal rette opp lovpålagte forhold. Fylkesmannen har ilagt en kommune mulkt for oversittelser av frister jf. bvl § 4-3.

I tillegg har det vært gjennomført landsomfattende tilsyn i tre kommuner i 2013 - Tema har vært kommunens arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem. Tre kommuner hadde avvik.

Psykiatri og rus – arbeidet fortsetter

Det psykiatriske tjenestetilbudet ble betydelig opprustet både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten gjennom opptrappingsplanen. Denne utløp i 2008. Det ser ut til at opptrappingen fortsetter etter planlagte linjer selv om midlene nå er lagt inn i kommunenes rammebevilgninger. Rusarbeidet trenger fortsatt en statusheving i det kommunale lavterskeltilbudet. Vi vil opprettholde vårt fokus på om rusmisbrukere får den helsehjelpen som de har krav på etter loven. Dette har blitt fulgt opp med et tilsyn i 2013 og det er planlagt to nye tilsyn på dette området i 2014.

Fylkesmannen gjennomførte et tilsyn med spesialisttjenesten, temaet var tverrfaglige spesialisttjenester til

rusmiddelavhengige. Det ble ikke avdekket avvik ved dette tilsynet.

Når det gjelder tjenester for barn og unge ser vi at dette er et område innenfor det psykiske helsearbeidet som trenger et fortsatt fokus, slik at det ikke svekkes. Satsningen på barn og unges psykiske helse har blant annet blitt synliggjort gjennom samarbeidet med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen Psykososialt arbeid med barn og unge. I inneværende år har til sammen 14 kommuner mottatt statlig lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 28 studenter. Psykisk helsearbeidere blir invitert og har deltatt på alle samlinger i regi KoRus-Øst og FM Hedmark og Oppland av blant annet Rusforum innlandet og Røroskonferansen de er også en del av R 26.

Hjelp til vanskeligstilte på boligmarkedet

Fylkesmannen har bidratt til å få de største kommunene i fylket med i Husbankens fireårige programarbeid: "Boligsosialt utviklingsprogram". Programmet skal bidra til et bedre tilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Generell kompetanseheving

Det ble gjennomført en rekke kurs og seminarer i løpet av året. Blant disse var flere fagsamlinger for barnevernsledere, flere kurs og veiledningsdager for turnuskandidater, konferanser om rusforebyggende arbeid, tiltaksplan mot fattigdom, NAV og boligsosialt arbeid, m.v. Fylkesmannen er gjennom økonomiske fullmakter satt i stand til å bidra målrettet som informasjons- og kunnskapsspreder.

Vergemål

Fylkesmannen overtok som lokal vergemålsmyndighet den 1. juli 2013. Oppstarten har vært preget av stor saksmengde og et saksbehandlingsverktøy (ARVE) som ikke har fungert optimalt. Dette har resultert i stort arbeidspress og noe lengre saksbehandlingstid enn ønsket. Det er ansatt flere personer underveis, og flere vil bli ansatt, noe vi anser at vil bedre situasjonen på sikt. Saker med betydning for liv og helse, samt økonomisaker som haster, har blitt prioritert. Denne prioriteringen ser ut til å fungere etter hensikten.

2.3 Oppvekst,barnehager og opplæring

Fylkesmannen arbeider forebyggende når det gjelder et trygt fysisk oppvekstmiljø, universell utforming og mulighet for fysisk utfoldelse for barn og unge. Dette skjer bl.a. i et tverrfaglig planteam med representanter fra alle fagavdelinger og stab. Teamet behandler plansaker etter plan- og bygningsloven. Videre har Fylkesmannen i regionvise møter ført dialog med politisk og administrativ ledelse i alle kommunene om oppvekstvilkår, barnehagetjenestene, barnevernet og grunnopplæringa i kommunene.

Når det gjelder arbeidet med barnevern, tilsyn med barnevernsinstitusjoner, med omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere og med sentre for foreldre og barn, vises det til kap 2.2.

Det er tre krisesentre som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet ett av disse. To av krisesentrene er lokalisert i Oppland og ett i Buskerud.

Det ble i 2013 holdt en konferanse med tema omsorgssvikt og vold mot barn i samarbeid med Statens Barnehus på Hamar, politidistriktene Gudbrandsdal og Vestoppland og Sykehuset Innlandet HF. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 200. Konferansen skal også gjennomføres i 2014.

Fylkesmannen deltar i styringsgruppen for Ny GIV i Oppland. Her jobber vi bl.a. i samarbeid med NAV for å konkretisere tiltak for elever som faller ut av videregående opplæring.

Fylkesmannen legger stor vekt på å ha god dialog med kommunene på barnehageområdet. I 2013 har vi hatt følgende møteplasser; to møter for ledernetverket (kommunemyndighet), tre møter med referansegruppa (dialogpartner ift kompetanseutviklingstiltak for kommunenivået og innhold på ledersamlinger), to-dagers samling for barnehagemyndigheten, en ukes seminar på Metochi for barnehagemyndigheten, to to-dagers skrivekurs for pedagoger og et fagkurs for pedagoger i barnehager i Oppland. Disse møteplassene er brukt til å formidle og drøfte nasjonal politikk, barnehagens innhold og kvalitet, erfaringsdeling, likeverdig behandling, barnehagejus, resultater fra tilsyn og lokale utfordringer.

For barnehagemyndighet har vi gjennomført samlinger med tema spesialpedagogisk hjelp og likeverdig

behandling. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark har vi dessuten arrangert en to-dagers samling om likeverdig behandling for kommunale og ikke-kommunale barnehager.

Fylkesmannen i Oppland har gjennomført tilsyn med fem kommuner på barnehagelovens område; to stedlige tilsyn på §§ 17 (Styrer) og 18 (Barnehagens øvrige personale), to stedlige tilsyn på § 16 (Tilsyn) og et skriftlig tilsyn på § 16. Systemrevisjon ble brukt på de stedlige tilsynene. Alle kommunene leverte en plan for lukking av avvikene i henhold til gitt frist. Tilsynsresultater, regelverk og juridiske drøftinger er fast post i ledernettsmøtene.

Fylkesmannen har fulgt opp kommunene når det gjelder retten til barnehageplass. Alle kommuner oppfylte retten.

Fylkesmannen har bidratt til at det er igangsatt videreutdanning i barnehagepedagogikk for personer med annen pedagogisk utdanning, slik at de får kompetanse som pedagogiske ledere og styrere. Ett kull er ferdig, ett er i gang og nummer tre kommer i gang fra høsten 2014. Det er også delt ut kompetansemidler til kvalitetsutvikling, likestilling og til kompetanseheving for assistenter.

Fylkesmannen arbeider sammen med GLØD-nettverket og likestillingsgruppa for økt rekruttering til barnehagesektoren.

Det er også i 2013 brukt mye ressurser på tilsyn og oppfølging av regelverk etter opplæringsloven. Det er gjennomført tilsyn i tråd med det nasjonale oppdraget fra Utdanningsdirektoratet. Utover dette er det gjennomført prioriterte tilsyn, egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn slik som beskrevet i kap 3, resultatområde 31.1. Disse tilsynene er gjennomført på bakgrunn av klagesaker, nasjonale prøver, grunnskolestatistikk, oppslag i lokalavisene og kunnskap som ellers har tilflytt Fylkesmannen. Fylkesmannen har de seinere årene gjennomført utstrakt veiledning om regelverket både i forkant og i etterkant av tilsyn.

Det er Fylkesmannens vurdering at skoleeier i all hovedsak retter lovbrudd som avdekkes gjennom tilsyn. Det er vårt inntrykk at skoleeiere også bruker erfaringene og tilbakemeldingene fra tilsyn i sitt arbeid med sikring av regeletterlevelse og kvalitetsutvikling overfor skoler som ikke har hatt tilsyn.

Fylkesmannen har i ulike møter med skoleeiere hatt hovedfokus på elevers rett til et godt psykososialt miljø, enkeltvedtak om spesialundervisning og gjennomføring av denne, rekruttering av pedagogisk personell, frafall i videregående skole og vurderingsforskriften. Det er gjennomført en rekke samlinger og møter om regelverk. Vi har bl.a. hatt fem regionale samlinger om regelverk med stor deltakelse. I tillegg har vi jobbet spesielt mot pp -tjenesten, både når det gjelder krav til pp -tjenesten selv og når det gjelder spesialundervisning. Vi har i 2013 tatt initiativet til samarbeid mellom PPT og Statped i en av våre regioner.

I regionmøter, møter med politisk og administrativ ledelse i kommunene, har Fylkesmannen siste år hatt spesiell oppmerksomhet på hva som kjennetegner god kvalitet i barnehagene, grunnleggende ferdigheter, frafall i videregående skole og bruk av resultater i eget kvalitetsarbeid. Fylkesmannen har forsøkt å skape bevissthet rundt hvilke utfordringer skoleeier bør ta tak i for å øke læringsutbyttet til elevene og gjennom det bidra til redusert frafall i videregående opplæring. I den sammenheng har vi lagt vekt på kostnadene både for den enkelte og samfunnet ved at ungdom ikke gjennomfører videregående opplæring.

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for GNIST-arbeidet i Oppland, og har fulgt opp dette arbeidet gjennom et eget partnerskap i fylket og et arbeidsutvalg. Dette arbeidet er nærmere beskrevet under resultatområde 32.2. Vi har i 2013 jobbet spesielt med implementering av strategi for ungdomstrinnet.

Fylkesmannen behandlet i 2013 tre klagesaker etter introduksjonsloven, i tillegg har vi avvist en sak vedrørende deltakelse i introduksjonsprogram med den begrunnelse at saken er avgjort av oss tidligere. Ingen av klagerne fikk medhold.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven i to kommuner. Tema for tilsynet har vært om introduksjonsprogrammet som tilbys er helårlig og på fulltid. Dette er tema for felles nasjonalt tilsyn (FNT) i 2013 - 2015. Det ble avdekket lovbrudd i den ene av kommunene som ikke hadde et helårlig tilbud.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Politikkformidling og veiledning

Fylkesmannen drev omfattende politikkformidling og planveiledning også i 2013. Både saksmengde, innsigelser og henvendelser ligger fortsatt på et høyt nivå, og kommunale og regionale planstrategiarbeider var et nytt område å følge opp. Fylkesmannen endret i 2012 sin interne organisering av planarbeidet for å møte den store saksmengden. Vi ønsker å være en tydelig og tidlig aktør i kommunenes planarbeid, med bred deltakelse fra alle fagavdelinger i embetet og med fokus på utvikling av plandialogen.

Plankapitlet i Fylkesmannens "kommunebilder" inneholdt også i 2013 en regionalisering av de nasjonale forventningene, som innspill til planstrategiarbeid og løpende planlegging i fylket.

På slutten av 2012 ble det startet opp flere viktige utredninger ved hjelp av plan- og klimamidler mottatt fra Miljøverndepartementet. Dette arbeidet ble videreført i 2013. De fleste utredningene eies av Fylkesmannen og fylkeskommunen i fellesskap. En hytte-/klimautredning skal gi bedre grunnlag for veiledning om areal- og transporthensyn i hytte-/reiselivsplanleggingen, utredning av sikkerhet og klimatilpasning skal gi en mer målrettet regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap og evaluering av E6-planleggingen på strekningen Ringeby-Otta skal gi innspill til diskusjonen om mer effektiv vegplanlegging. En rekke klimautredninger vil bedre grunnlaget for oppfølging av regionale og kommunale energi- og klimaplaner spesielt, og til løpende kommunal planlegging generelt.

Regional planlegging

Fylkesmannen arrangerte en to-dagers samling sammen med Oppland fylkeskommune, Statens vegvesen og NVE høsten 2013. Her var målet å konkretisere klare forventninger til arealplanleggingen i fylket, avklare hvordan vi samarbeider om konkrete saker og innsigelsesvurderinger og sikrer effektiv plandialog med kommunene. Dette er et ledd i arbeidet med å effektivisere planarbeidet og å begrense antall innsigelser.

Sammen med Oppland fylkeskommune gjennomførte Fylkesmannen også et to-dagers planverksted for alle kommunene i Oppland der temaet var kommuneplanens arealdel. Et stort antall av kommunene i fylket har nettopp gjennomført eller er i gang med revisjon av kommuneplanen, både samfunnsdel og arealdel.

Fylkesmannen har ellers et godt samarbeid med andre myndigheter som Oppland Fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Statens kartverk, Statens vegvesen, NVE. Det blir gjennomført samlinger/kurs/seminarer og møter om mange sentrale fag/plantema.

I 2013 var det planoppstart for revidering av regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap. Revideringen vil ha to fokusområder. Det ene er kritisk infrastruktur, kritiske samfunnsfunksjoner og informasjonssikkerhet, det andre er klima og klimatilpasninger. Det er startet et arbeid med en forvaltningsplan for Lågen. Planen får status som regional plan. Fylkesmannen er aktiv bidragsyter til disse arbeidene på sine fagområder. Fylkesmannen følger ellers opp arbeidet med regionale vannforvaltningsplaner som er godt i gang.

Kommunal planlegging

Fylkesmannen uttalte seg i 2013 til 388 plansaker, fordelt på 46 kommune(del)planer, 330 reguleringsplaner og 12 andre plansaker. Antall uttalelser var på høyde med nivået for 2011 og 2012, men noe mindre enn toppåret 2009. I 2012 ble det gitt uttale til et stort antall kommunale planstrategier, men ingen slike i 2013

Fylkesmannen fremmet innsigelse(r) i 24 planuttalelser, gjennomførte 5 meklingsmøter, oversendte 2 saker til departementet, gjennomførte 1 innsigelsesbefaring og mottok 2 innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2013. Temafordeling på innsigelsene (ofte flere innsigelsestema i samme planuttalelse): Biologisk mangfold (4), Villrein (2), Landskap eller INON (3), Vassdrag/strandsone (2), Andre miljøtema, bl.a. støy og ATP (7), Jordvern (8) Andre landbrukstema (1), Samfunnssikkerhet og beredskap (8), Barn og unge (1), Folkehelse og universell utforming (0), Formelle feil/mangler (3).

Fylkesmannen mottok 280 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2013, og dette var en liten nedgang i forhold til året før. Fylkesmannen i Oppland påklaget kommunens vedtak i 1 av disse sakene. Klagen var begrunnet med hensyn til bevaring av strandsone.

Innsigelsestemaene var i 2013 spredt på de fleste av Fylkesmannens ansvarsområder. Nasjonale føringer både på jordvern- og naturmangfoldområdet er innskjerpet og mange av innsigelsene fremmes på disse områdene. Interne målkonflikter mellom hensynet til naturmangfold/vassdrag og jordvern er en særlig aktuell problemstilling ved behandling av større vegplaner. Vegbygging er den største trusselen mot omdisponering av dyrka jord i fylket. Regjeringens mål om å redusere omdisponeringen av dyrka jord til under 6000 daa pr. år tilsier at Oppland må omdisponere mindre enn 285 daa dyrka jord pr. år. Med innskjerpede krav til klimahensyn, samordnet areal- og transportplanlegging og fortetting med kvalitet, øker også antall innsigelser knyttet til by-/tettstedsutvikling og

varehandel. Det fremmes innsigelser til planer som ikke ivaretar klima, areal- og transporthensyn, barn- og unge, universell utforming og folkehelse/nærmiljø/støy på en tilfredsstillende måte. Som følge av klimaendringene er samfunnsikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende, både når det gjelder tettstedsutvikling og hyttebygging. Det fremmes innsigelser til planer som ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av risiko- og sårbarhets(ROS)analysen gjennom bruk av arealformål og planbestemmelser. Bygging i bratt terreng og/eller i snau fjell er en utfordring landskapsmessig og innsigelser ble fremmet også på dette grunnlaget i 2013. Det var imidlertid en betydelig nedgang i innsigelser knyttet til formelle feil og mangler (inkludert manglende ROS-analyse). Dette mener vi er resultat av vellykket veiledning i kombinasjon med bruk av innsigelsesinstituttet.

Byggesak, jordlov og konsesjonslov, utvalgte kulturlandskap

For byggesakene har nasjonal politikk knyttet til bl.a. hensyn til klimautfordringer, krav om tilgjengelighet og universell utforming først og fremst vært gitt gjennom innspill til planer. Fylkesmannen har rapportert på saksbehandlingstid på behandling av klagesaker gjennom Sysam.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Fylkesmannen har gjennomført og deltatt i ulike tiltak innenfor landbruksbasert næringsutvikling, både for å utvikle tradisjonelt jord- og skogbruk, og for å fremme bygdenæringer. Arbeidet med næringsutvikling styres av RBU - Regionalt Bygdeutviklingsprogram for Oppland som ble fullført i 2013. Det består av disse 3 delprogrammene:

- Regionalt Næringsprogram for Oppland 2013 (RNP)
- Regionalt miljøprogram for jordbruket 2013-16 (RMP)
- Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013-2016 (RSK)

Strategisk landbruksforum og regional innsats

Landbruksforum i Oppland er sammensatt av representanter for det regionale partnerskapet, bl.a. Fylkesmannen i Oppland, landbruksorganisasjonene, Innovasjon Norge, fylkeskommunen og kommunene. Forumet har hatt tre møter i 2013 og drøftet overordna utviklingsspørsmål i landbruket og bygdenæringene. Forskningsinstituttet Bioforsk Øst er representert i Landbruksforum i Oppland og i regionale fora. Denne kontakten har hatt betydning bl.a. for planlegging av satsing på Fjellandbruket og for å sikre samspillet mellom næringsliv, forskning og forvaltning i fylket.

Regional matkultur og samarbeid med kommunalt næringsapparat

Fylkesmannen har sammen med Innovasjon Norge og Oppland fylkeskommune utarbeidet samarbeidsplan for matsatsing i Oppland, kalt «Lokalmatsatsingen i Oppland 2012 – 2016». Fylkesmannens rolle er her knytta spesielt til tilretteleggings-/ utrednings- og mobiliseringsmidler, samt veiledning knytta til disse. Det har bl.a. vært gjennomført kurs for bedrifter med vekstpotensial.

Fylkesmannen har bl.a. gjennom sine tilbud om kurs og møter i kommunene bidratt til å videreutvikle og styrke kommunene som landbrukspolitisk aktør og som pådriver innen nærings- og samfunnsutvikling.

Kontakten mot regionene/kommunene er spesielt godt ivare tatt gjennom regionstillinger. Fylkesmannen har opprettholdt slike stillinger i alle de seks regionene i fylket.

Inn på tunet

Fylkesmannen i Oppland har presentert ny Handlingsplan for Inn på tunet for kommunene, og drøftet handlingsplanen på tvers av avdelinger i embetet. Det er gjennomført spesielle samlinger for deltagere i Inn på tunet Løft-kommunene sammen med Fylkesmannen i Hedmark.

Miljøtiltak i jordbruket

Mye av arbeidet har vært rettet mot å utforme og implementere nye regionale miljøtilskudd innenfor rammen av en nasjonal tilskuddsmeny og elektronisk søknadsplattform. Det er gjennomført møter og annen dialog med kommunene med vekt på god forvaltning av SMIL-ordningen og utarbeiding av nye tiltaksstrategier for ordningen. Den største enkeltopp-gaven på

kulturlandskapsområdet er fortsatt knyttet til forvaltning av Nordherad i Vågå som utvalgt kulturlandskap. I fjor var det fortsatt stort lokalt engasjement her, spesielt når det gjaldt istandsetting av verneverdige bygninger og næringsutviklingstiltak.

Fokus på økologiske markedstiltak

I Oppland har vi i 2013 gjennomført flere tiltak som skal øke kjennskapen til økologisk mat blant folk flest. Hovedsatsningen også dette året har vært et prosjekt der målet var å øke bevisstheten om sunn, økologisk mat hos små og store håndballspillere og deres familier. Andre tiltak har vært økologiske matskoler i regi av Oppland 4H, samt tiltak for å øke andelen økologisk mat på Mesna videregående skole, Lillehammer.

Vi opplever en stagnasjon/nedgang i økologisk drevet areal da andel med økologisk drift i 2013 var 2,9 % mot 3,1% i 2012. Produsentrettede tiltak som landbruksrådgivings-enhetene har gjennomført, har fått støtte.

Fylkesmannen har arbeidet aktivt med planer for prosjektet «Oppland – foregangsfylke for økologisk kornproduksjon 2014 – 2017».

Om lag 20 tiltak er gjennomført etter tildeling av økonomiske midler i forbindelse med *Handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010–2015*.

Jordvern prioritert

Jordvern har vært et prioritert arbeidsområde. *Jordvernstrategier for Oppland* er fulgt opp i behandlingen av arealsaker. Jordressursene er grunnlaget for langsiktig næringsutvikling, og Fylkesmannen tar opp regjeringens jordvernpolitikk i møter med kommunene og følger opp jordvernpolitikken i behandlingen av jordlovsaker, uttalelser i dispensasjonssaker og innspill til arealplaner.

Diverse landbrukstiltak/aktiviteter

- Beitebruk i utmark er et viktig arbeidsområde. Det ble i 2013 bl.a. gjennomført en todagers beitekonferanse med beitelag, kommuner og andre. Her ble bl.a. resultatene av en storskala beiteressurskartlegging i fjellområdene mellom Gausdal og Valdres presentert. Kartleggingen var siste del av beitebruksprosjektet som ellers ble sluttført i 2012.
- Aktiviteten i Opplandsskogene holdt seg bra oppe i 2013 på tross av vanskelige markedsforhold. 1,1 mill. m³ rundvirke ble hogd, en nedgang på 4 % fra 2012. Om lag 4,8 mill. planter er satt ut i 2013, det vil si omtrent samme antall som i 2012.
- På kontrollområdet har det vært stor aktivitet. Det er gjennomført forvaltningskontroller med tema tilskuddsforvaltning i seks kommuner. I forbindelse med forvaltningskontrollene er det funnet tilsammen seks avvik og påpekt 12 anmerkninger. Det er foretatt fire foretakskontroller som tilsammen omfattet 12 foretak. I tre av foretakskontrollene er det konkludert med driftsfellesskap, mens den fjerde saken ble sendt over til SLF for vurdering, uten konklusjon. På bakgrunn av Fylkesmannens driftsfellesskaps-kontroll saker foreligger tilbakebetalingskrav / redusert utbetaling av tilskudd tilsvarende ca. 1,5 millioner kr. I forbindelse med regulering av fjørfe- og svineproduksjonen, er det truffet vedtak om innkreving av standardisert erstatning fra fire foretak, til sammen litt over kr 150 000 kr.
- Nytt tilskudd til drenering av jordbruksjord ble innvilget for 375 søknader for ca. 6,5 mill. kr, av en tildelt ramme på 9,2 mill. Dette tilsvarer dreneringstiltak på ca. 6 500 daa. Tema drenering ble tatt opp på kurs med kommunene. Og det ble innvilget tilskudd til informasjonstiltak om drenering til landbruksrådgivingene og kommuner. Fylkesmannen hadde ellers ansvar for registrering av søknadene i Saturn.
- På klimaområdet følger Fylkesmannen opp mål i Stortingsmelding nr. 39 (2008-2009) og Klimakur 2020 innen jord- og skogområdet.

Skogvern

På ordningen frivillig vern av skog ble det i 2013 vedtatt vern av 9 naturreservater i fylket med et samlet areal på ca. 41 km² (av dette ligger ca. 25,5 km² i Oppland). Det er satt i gang prosesser for frivillig vern av ytterligere 22 områder. Det ble gjennomført supplerende naturfaglig kartlegging av 18 edellauvskogområder.

Nasjonalparker og andre større verneområder

Fylkesmannen prioriterer arbeidet med å følge opp den nye forvaltningsmodellen for nasjonalparker høyt, både når det gjelder klassisk naturforvaltning og innen bruk/vern. Fylkesmannen opprettet høsten 2013 en fagdirektørstilling for å følge opp dette arbeidet, særlig ift faglig kontakt og oppfølging av nasjonalparkforvalterne. Oppland har 7 nasjonalparker og vil i 2014 ha arbeidsgiveransvaret for 10

nasjonalparkforvaltere fordelt på 5 forvaltningsknutepunkter. Fylkesmannen gjennomførte fire samlinger for nasjonalparkforvalterne med sikte på kompetanseheving, herunder kurs i utforming av infotavler og skjøtsel av biologiske verdier i seterlandskap.

Fylkesmannen har deltatt i arbeidet med en nasjonal merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparkene. Fylkesmannen har bl.a. utarbeidet et forslag til "Nasjonal standard for besøksregistrering i nasjonalparker".

For Hjerkins skytefelt har Fylkesmannen fulgt opp tilbakeføringsplanen gjennom deltakelse på møter og befaringer, samt skriftlige innspill til Miljødirektoratet og Miljøverndepartementet. Verneplanprosessen ble satt i gang i 2013.

Det ble i 2013 vedtatt forvaltnings-/skjøtselsplaner for 2 naturreservater. Det er igangsatt planarbeid for 20 naturreservater.

Forvaltning av utvalgte naturtyper og prioriterte arter

Innsatsen på dette feltet har i stor grad vært rettet mot prioriterte arter og utvalgte naturtyper, samt oppfølging av handlingsplaner. Utkast til faggrunnlag for råttvebladmose og knottblom er oversendt Miljødirektoratet.

Det er gjennomført kartlegging og vannkvalitetsmålinger i kalksjøer i Vestfold, Buskerud, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Nordland, Troms og Finnmark.

Det er igangsatt arbeid med en tiltaksutredning for elvemuslingbestanden i Begna elv i Sør-Aurdal. Videre er det igangsatt oppdrett av elvemusling fra Lomsdalselva og Hunnselva. Disse skal holdes i oppdrett fram til utsettingsklar størrelse, for så å tilbakeføres for å styrke de truede elvemuslingbestandene i disse to elvene.

Det er utarbeidet skjøtselsplaner for totalt 17 slåttemarklokaliteter, og arbeidet med å inngå langsiktige skjøtselsavtaler med grunneierne på disse lokalitetene er påbegynt. Vi har p.t. et etterslep på kvalitetssjekk/overføring av data til Naturbase.

Forvaltning av villrein

Fylkesmannen deltar i styrings- og prosjektgrupper for regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble godkjent av Miljøverndepartementet i 2013. Regional plan for Ottadalen er sendt på 2. gangs høring. Arbeidet med regional plan for Dovrefjell er startet opp.

Rovviltforvaltning

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Oppfølging av rovviltforliket fra 2011 prioriteres høyt. Vi har økt vår informasjon om rovvilt i beitesesongen. Vi tilstreber rask saksbehandling av søknader om skadefelling av rovvilt. Fylkesmannen bidrar med å heve kompetansen til kommunale skadefellingslag. Det gjennomføres årlig regionvise møter med ulike interessegrupper i rovviltforvaltningen. Fylkesmannen jobber aktivt for å styrke samhandlingen med andre statlige aktører på feltet, bl.a. Statens naturoppsyn, Mattilsynet, Miljødirektoratet og kommunene.

Oppland er et stort utmarksfylke med rundt 245.000 søyer og lam på sommerbeite. I tillegg har fylket om lag 18.000 tamrein. Årlig forekomst av bjørn og ulv har gitt store utfordringer i fylket. Særlig hyppigere skadesituasjoner av ulv har økt konfliktnivået de to siste årene.

Tapene av sau til rovvilt økte fra 2012 til 2013. 446 saueprodusenter søkte om erstatning i 2013 for totalt 9 111 søyer og lam. 5 856 søyer og lam ble erstattet som tatt av rovvilt. Samlet erstatningssum ble om lag 13 mill kr. Mer enn 60 % av tapet skjedde i beitedyrprioriterte områder.

Fremmede organismer

Vi prioriterer arbeid mot fremmede arter i- og inntil verneområder. I 2013 har hovedfokus vært på kjempespringfrø, fremmede treslag og fremmede fiskeslag. Ørekyt ble kartlagt i vassdrag inntil Sylvetjern i Lom. Suter ble oppdaget i et vassdrag på Hadeland.

Helhetlig vannforvaltning

Fylkesmannen har deltatt aktivt i arbeidet i de tre store vannområdene i fylket, Mjøsa, Randsfjorden og Valdres. Fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt et tett samarbeid om arbeidet i vannområdene.

I 2013 har medvirkning i arbeidet med vannområdenes tiltaksanalyse krevd betydelig arbeidsinnsats. Videre har vi stått for utarbeidelse av overvåkingsplaner for vannområdene. Den største utfordringen innen vassdragsforvaltningen i fylket er knyttet til Gudbrandsdalslågen med Otta og Mjøsa. Dette utgjør et stort sammenhengende vassdragsområde, og er det vassdraget som representerer de største miljøverdiene i fylket. Vassdraget er under stadig inngrepspress. Særlig utfordrende nå er planer om flere store elvekraftverk i hovedvassdraget og etablering av ny E-6 gjennom Gudbrandsdalen.

Klima

Fylkesmannen følger opp sitt klimaansvar gjennom formidling av statlige føringer på egne nettsider, innspill til kommunenes klima- og energiplaner, og veiledning i løpende plansaksbehandling. Klima har vært ett av fokusområdene i Fylkesmannen i Oppland sin strategi for 2011-2013. Sammen med Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen Region øst har vi etablert et felles klimaprojekt, "Klimaspleis i Oppland" for å styrke klimasamarbeidet mellom de tre etatene og kommunene. På denne måten ønsker vi arbeide konstruktivt og rasjonelt med klimatiltak ved samarbeid og ut mot kommunene. Embetet har avsatt en person til dette arbeidet.

Tilsyn og konsesjonsbehandling

Tilsyn og konsesjonsbehandling er gjennomført som planlagt. Forurensningsregisteret er oppdatert. I kommuneundersøkelsen ble 3 kommuner undersøkt mht praktisering av husdyrgjødselsforskriften.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

I 2013 var det en alvorlig hendelse i Oppland: Vårflommen som startet den 22. mai. På grunn av snøsmelting og nedbør ble Oppland nok en gang rammet av en stor flom i Lågen med sidevassdrag. Alvorligst var flomskred i sidevassdragene. Kvam i Nord-Fron kommune ble hardest rammet. Til sammen ble over 300 personer evakuert. Flere kommuner satte stab. Fylkesberedskapsrådet hadde tre møter: Ett før hendelsen, og to under hendelsen.

Fylkesmannen har i 2013 brukt noe tid på oppfølging av flommen. Fylkesmannen har behandlet søknader om skjønnsmidler fra kommunene, samt bidratt med råd og veiledning i forbindelse med gjenoppretingsarbeidet. Fylkesmannen har evaluert hendelsen og håndteringen og skrevet en rapport om dette.

Fylkesmannens samordningsansvar står sterkt under selve krisen, men kommunene ønsket seg også en mer synlig og tydelig Fylkesmann etter hendelsen når skader skal utbedres. Det er viktig at også denne innsatsen samordnes, og Fylkesmannen har derfor arbeidet tett med kommunene med erstatningsspørsmål og spørsmål omkring finansiering av gjenoppretting. Dette er et komplisert arbeid som omfatter flere sektorer, og vi mener at Fylkesmannen må gis et formelt samordningsansvar også etter krisen.

Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap – FylkesROS

Det er i samarbeid med Oppland fylkeskommune utarbeidet Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2010–2013. Denne fungerer også som risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), og danner grunnlaget for oversikt over risiko og sårbarhet i fylket. Regionplanen er vedtatt i fylkestinget, og det ble i 2012 startet ett arbeid for å revidere FylkesROS. FylkesROS for 2014-2017 er planlagt behandlet i Fylkestinget i april 2014. I tillegg får Fylkesmannen oversendt ROS fra kommunene og statlige etater. Sammen med tilsyn, øvelser og møter med kommunene og etatene i fylket, danner dette til sammen en helhetlig oversikt over risiko og sårbarhet. I arbeidet med FylkesROS har vi knyttet til oss kompetanse- og forskningsmiljøer som NorSIS, Høgskolen i Gjøvik, Telenor og Cyberforsvaret.

Samfunnssikkerhet i plan og klimatilpassing

Innen samfunnssikkerhet og beredskap ble det gitt innsigelse til 8 av planene som ble gjennomgått. Ingen gikk til mekling. Vi ser at vårt fokus på samfunnssikkerhet i plan gir gevinst. Gjennom plandialogen og innsigelsesinstituttet er vi i stand til å påpeke svakheter med planer, slik at ikke eventuelle konsekvenser av naturbaserte hendelser blir større enn nødvendig.

Klimatilpassing poengteres i alle møter og seminarer, og Fylkesmannen har anbefalt at klimautfordringer innarbeides i risiko- og sårbarhetsanalyser både kommunalt og statlig.

Tilsyn og øvelser

I løpet av 2013 ble det gjennomført seks tilsyn med kommuner innen samfunnssikkerhet og beredskap. Alle kommuner i Oppland har overordnede ROS-analyser og beredskapsplaner. Noen kommuner har ROS som er eldre enn fire år.

Vi får tilbakemeldinger på at kommunene lærer av tilsynene, og at fokuset på samfunnssikkerhet øker som et resultat av tilsynsaktiviteten.

Det ble i løpet av perioden avholdt tre kommunale beredskapsøvelser. Fylkesmannen påser at scenarier som velges for kommunale øvelser også har et helseperspektiv for å øve kommunens beredskapsplaner innen helse. Vannverk og vannforsyning er regelmessig belyst innen øvelser i kommunene. Vi har fått tilbakemelding på at øvelser gir høy effekt. Etter flommene i 2011 og 2013 ble Fylkesmannens øvelser trukket fram spesielt som positivt, og at de hadde hjulpet kommunene til å bli gode i krisehåndtering og håndtere hendelsen.

Fylkesmannen har i løpet av 2013 gjennomført en skrivebordsøvelse i Fylkesberedskapsrådet, og en med fylkesmannens ledergruppe. Begge øvelsene fikk gode tilbakemeldinger.

Oppfølging og dialog

Fylkesmannen startet i 2010 prosessen med å innføre nytt krisestøtteverktøy (CIM) i kommunene og hos Fylkesmannen. Dette arbeidet ble videreført i 2011, 2012 og 2013. Fortsatt gjenstår en del arbeid med å beherske CIM.

Det er også arrangert to møter med de beredskapsansvarlige i kommunene. Samordnings- og beredskapsstaben har også deltatt på flere planleggingsmøter for planlegging av øvelser, utvikling av ROS og arealplaner.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2013 har Oppland hatt tre besøk fra Kongehuset. Kronprinsparet og prinsesse Märtha Louise stilte alle som ledsagere på det 50. Ridderrennet som ble arrangert lørdag 13. april på Beitostølen. H.M. Kongen var på Kvam 6. september. Kvam var det stedet som ble mest ødelagt under flommen dette året og Kongen ville se på ødeleggelsene og på oppryddingsarbeidene, og også møte en del av de som ble rammet. H.K.H Kronprinsen var den 27. august på Gjøvik Videregående skole på Dignity Day.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

8 personer i Oppland fikk i 2013 tildelt Kongens fortjenstmedalje. Dette er en nedgang på 2 medaljer fra 2012 da det ble delt ut 10 medaljer. Fordelingen kvinner/menn var 2/6.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 – 06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning

Skogvern.

Under ordningen med frivillig vern av skog ble det i 2013 vedtatt vern av 9 naturreservater i fylket med et nytt verneomfang på ca. 41 km² (av dette ligger ca. 25,5 km² i Oppland). Det er i gang prosesser for frivillig vern av ytterligere 22 områder, hvorav 2 dreier seg om oppfølging av handlingsplan for soppen storporet flammekjuka. I tillegg foregår en prosess med myndighetsstyrt vern av 2 områder på Ovf sin grunn. Det pågår også en prosess for vern av områder i Marka etter markaloven og naturmangfoldloven som omfatter 4 områder i Oppland. Vern av skog på Statskog sin grunn (5 områder i fylket) er fortsatt ikke startet opp i påvente av sentrale avklaringer.

Det er gjennomført supplerende naturfaglig kartlegging av 18 edellauvskogområder i Oppland. Dette er et ledd i Miljødirektoratet sitt arbeid med en systematisk kunnskapsoppbygging av skogtypen og forvaltningen av denne.

Forvaltning og naturoppsyn i verneområder

Fylkesmannen har deltatt i arbeidet med en nasjonal merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparkene, både gjennom deltakelse i arbeidsgruppe, prosjektgruppe og gjennom direkte leveranser. Fylkesmannen har bl.a. utarbeidet et forslag til "Nasjonal standard for besøksregistrering i nasjonalparker".

Det ble i 2013 vedtatt forvaltnings-/skjøtselsplaner for 2 naturreservater. Det er igangsatt planarbeid for 20 naturreservater. Fremdriften og hvor langt dette planarbeidet har kommet, varierer mye fra oppstart med utarbeiding av faggrunnlag til klargjort for høring.

FM har bistått Miljødirektoratet i arbeidet med Ramsar-områder, Emerald Network og et nasjonalt pilotprosjekt om restaurering av våtmark. Et prosjekt i Oppland av i alt 10, er valgt ut som pilot (Hovstjern naturreservat med omkringliggende våtmark). Dette prosjektet har planlagt oppstart i 2014.

Nasjonalparker og andre større verneområder

Fylkesmannen prioriterer arbeidet med å følge opp den nye forvaltningsmodellen for nasjonalparker høyt, både når det gjelder klassisk naturforvaltning og innen bruk/vern. Fylkesmannen i Oppland opprettet i slutten av 2013

en fagdirektørstilling for å følge opp dette arbeidet, særlig ift faglig kontakt og oppfølging av nasjonalparkforvalterne.

Vi har deltatt på kompetansedager i Reinheimen og enkelte styremøter.

Fylkesmannen har fungert som midlertidig sekretariat for Langsua nasjonalparkstyre fram til nasjonalparkforvalter tiltrådte sin stilling i mars 2013.

Fylkesmannen har gjennomført fire samlinger for nasjonalparkforvalterne med sikte på kompetanseheving, herunder kurs i utforming av infotavler og skjøtsel av biologiske verdier i seterlandskap.

For Hjerkinns skytefelt har Fylkesmannen fulgt opp tilbakeføringsplanen gjennom deltakelse på møter og befaringer, samt skriftlige innspill til Miljødirektoratet og Miljøverndepartementet.

Videre ble verneplanprosessen satt i gang i 2013. Etter innledende møter med berørte lokalt, kunngjorde vi oppstart av verneplanarbeid for tidligere Hjerkinns skytefelt og sendte oppstartmelding på høring 1. juli. Vi har avholdt et åpent høringsmøte og opprettet referansegruppe. En oppsummering av høringsinnspillene til oppstartmelding ble sendt ut i november. I tillegg til referansegruppa har vi opprettet et kontaktutvalg for samordning av de ulike planprosessene som berører området og naturrestaureringsarbeidet Forsvarsbygg gjennomfører.

Fylkesmannen har bistått nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre i utarbeiding av skjøtelsesplanene for landskapsvernområdene Grimsdalen og Frydalen.

Fylkesmannen har bistått regjeringsadvokaten løpende med erstatningsoppgjøret for vedtak etter nasjonalparkplanen. Dette omfatter de såkalte "etterslepssakene", vedtak fattet i perioden 2002-2009, i tillegg til verneplanen for Langsua.

Motorferdsel i utmark.

I 2013 har det vært færre klagesaker enn i tidligere år. I de klagesakene som er ferdigbehandlet, har Fylkesmannen stadfestet kommunens vedtak. Fylkesmannen har heller ikke av eget tiltak i år gjennomført lovlighetskontroll etter kommuneloven § 59 nr. 5 eller omgjort kommunale vedtak som ugyldige. Fylkesmannen har uttalt seg i flere høringssaker i forbindelse med lokal forskrift om motorferdsel i utmark og vassdrag.

Vi har i løpet av året hatt en løpende dialog og kontroll med kommunenes praktisering av motorferdselslovgivningen både gjennom samtaler/møter og brevveksling om forståelse av regelverket.

I 2013 har Fylkesmannen hatt flere tunge høringssaker, som bl.a. forslag til endringer i forskrift om bruk av vannscooter samt forsøksordning med etablering av snøskuterløyper, som vi har gitt høringsuttalelser til. Mot slutten av året og begynnelsen av nyåret 2014, har det vært stort fokus og mange henvendelser i forbindelse med utvidelsen av forsøksordningen med etablering av snøskuterløyper. Vi har forsøkt å bidra til at prosessene blir mest mulig effektive og målrettede i samsvar med fellesbrevet av 13.01.2014 fra statsrådene i hhv. KMD og KLD.

Arbeid med og forvaltning av utvalgte naturtyper (UN), prioriterte arter (PA) og trua arter

Innsatsen på dette feltet har i stor grad vært rettet mot prioriterte arter og utvalgte naturtyper, samt oppfølging av handlingsplaner. Førsteutkast til faggrunnlag for råttvebladmose er oversendt Miljødirektoratet for kommentarer, og det er gjennomført supplerende kartlegging av arten i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal, Oppland og Hedmark. Det ble også gjennomført supplerende kartlegging av elfenbenslav, hovedsakelig i Gudbrandsdalen, øvre Numedal og øvre Hallingdal, og faggrunnlaget er oversendt konsulent for innarbeiding av kommentarer fra Miljødirektoratet. Arbeidet med ferdigstilling av faggrunnlagene for både råttvebladmose og elfenbenslav videreføres i 2014. For knottblom er nytt utkast til faggrunnlag oversendt Miljødirektoratet, og det er også gjennomført supplerende kartlegging av denne arten.

For tredje året på rad er det gjennomført supplerende kartlegging av dragehode i deler av Valdres, og området anses nå for godt kartlagt med tanke på denne arten. Det er gjennomført nykartlegging av alle kjente horndykkerlokaliteter i fylket, og informasjonsbrosjyre om arten er sendt ut til alle grunneiere med hekkelokalitet(er) på sin eiendom. Åpen grunnlendt kalkmark ble kartlagt i kommunene Gran, Jevnaker, Lunner, Gjøvik og Østre Toten, i sammenheng med kartlegging av naturtypen i Buskerud og Hedmark. I tillegg er det gjennomført flomsonekartlegging langs Lågen i 2013. Handlingsplanen for fjellrev er sendt ut til alle kommuner som er berørt av planen, og planen er gjort tilgjengelig på nett. Handlingsplan for høstingsskoger ble ikke prioritert i 2013, da

dette er lite aktuelt for fylket.

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for handlingsplanen for storporeflammekjuka. Det er gjort tilleggsregistreringer av arten. Statusrapport ble levert fra konsulent ved årsskiftet. Det er gjort ett nytt funn i 2013 (Ringerike kommune) slik at det nå er fire kjente lokaliteter med nyere funn av arten, to lokaliteter i Lunner/Nannestad kommuner (Romeriksåsene) og to i Ringerike kommune (Nordmarka). En forekomst ligger i naturreservat (Spålen-Katnosa), mens det har vært kontakt med grunneierne om frivillig vern av to av de tre øvrige kjente lokalitetene med storporeflammekjuka. Disse grunneierne er positive til et slikt vern. For den sist kjente forekomsten, er det ennå ikke tatt kontakt med grunneier om mulig vern eller annen måte å sikre leveområdet på. En informasjonsbrosjyre om storporeflammekjuka og nærbeslektede arter er ikke ferdig fra konsulent.

Når det gjelder kalksjøer er en utredning av miljøkrav for arter som inngår i definisjonen av utvalgt naturtype videreført med mer inngående undersøkelser i noen lokaliteter. Et arbeid med å utarbeide en veileder for meldepliktige jord- og skogbrukstiltak som kan berøre kalksjøer er også videreført, og er under utprøving av landbrukskontorene på Hadeland og Vestre Toten. Videre er det gjennomført kartlegging og vannkvalitetsmålinger i kalksjøer i Vestfold, Buskerud, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Nordland, Troms og Finnmark. Rapport fra arbeidet er tilgjengelig gjennom handlingsplanens nettside (www.fylkesmannen.no/kalksjo).

Det er igangsatt arbeid med en tiltaksutredning for elvemuslingbestanden i Begna elv i Sør-Aurdal. Videre er det igangsatt oppdrett av elvemusling fra Lomsdalselva og Hunnselva. Disse skal holdes i oppdrett fram til utsettingsklar størrelse, for så å tilbakeføres for å styrke de truede elvemuslingbestandene i disse to elvene.

Det er utarbeidet skjøtselsplaner for totalt 17 slåttemarklokaliteter, og arbeidet med å inngå langsiktige skjøtselsavtaler med grunneierne på disse lokalitetene er påbegynt. Avtalene vil ferdigstilles i løpet av våren 2014. I tillegg er det laget skjøtselsplaner for ytterligere tre lokaliteter som foreløpig ikke er aktuelle for langsiktige skjøtselsplaner.

Vi har p.t. et etterslep på kvalitetssjekk/overføring av data til Naturbase, og følgelig informasjon ut til grunneiere. Dette vil prioriteres i 2014.

Kulturlandskap.

Ny avgrensning av det utvalgte kulturlandskapet Norherad, samt områdebeskrivelse, er oversendt Miljødirektoratet for import i Naturbase. Kartlegginger gjort i dette området, samt i områder som er valgt ut som nasjonalt verdifulle kulturlandskap er så langt mangelfullt importert til Naturbase, og dette arbeidet vil prioriteres i 2014.

I samarbeid med Oppland fylkeskommune ble det påbegynt et arbeid med å ferdigstille områdeplanene for 7 av de nasjonalt verdifulle kulturlandskapene i fylket, og prosess for nøyaktig avgrensning av de resterende områdene er under planlegging. Rekartlegging av biologisk mangfold, naturtyper, i områder fra nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap er gjennomført for 7 av 13 områder.

Skjøtselsgruppa for slåttemark, som ledes av regional fagrådgiver, er videreført, og det ble utarbeidet 17 skjøtselsplaner i 2013. Langsiktige skjøtselsavtaler med grunneiere for disse lokalitetene er under utarbeidelse.

Viltforvaltning.

Tilskuddsmidlene fra viltfondet er fordelt iht. retningslinjer.

Forvaltning av villrein.

Fylkesmannen deltar i styrings- og prosjektgrupper for regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble godkjent av MD i 2013. Regional plan for Ottadalen er sendt på 2. gangs høring. Arbeidet med regional plan for Dovrefjell er startet opp. Det er sendt søknad til Miljøverndepartementet om midler til å opprette et register over arealendringer og -planer i regionplanområdet for Rondane.

Rovviltforvaltning.

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Nemnda har gitt gode tilbakemeldinger på dette arbeidet. Vi har de senere årene høynet beredskapen og økt vår aktive informasjon om rovvilt i beitesesongen for sau. Vi tilstreber rask saksbehandling av søknader om skadefelling av rovvilt og søknader om

andre akutte forebyggende tiltak. Fylkesmannen bidrar inn i arbeidet med å heve kompetansen i skadefellingsforsøk i kommunene. Det gjennomføres årlig regionvise møter med ulike interessegrupper i rovviltforvaltningen, spesielt med tanke på forbyggende tiltak mot rovviltskader på bufe og tamrein. Fylkesmannen jobber aktivt for å styrke samhandlingen med andre statlige aktører på feltet, bl.a. Statens naturoppsyn, Mattilsynet, Miljødirektoratet og kommunene. Gjeldende forvaltningsplan for region 3 ble vedtatt i mars 2012. Fylkesmannen var sekretariat for dette arbeidet.

Oppland/region 3 har nasjonalt fastsatte bestandsmål for jerv og gaupe, og vi har ligget tett på disse målene de siste årene. Nemnda har beholdt myndigheten på begge artene i 2013. Årlig forekomst av bjørn og ulv har gitt store utfordringer i fylket. Særlig hyppigere skadesituasjoner av ulv har økt konfliktnivået i de to siste årene.

Tapene av sau til rovvilt økte fra 2012 til 2013. 561 sau er påvist drept av fredet rovvilt (330 i 2012), og ca 5900 sau/lam (4400 i 2012) er i 2013 erstattet som rovviltskade. Det er fortsatt et potensial for mer effektive, langsiktige forebyggende tiltak. Fylkesmannen/rovviltnemnda har gjort første fase av evalueringen av forebyggende tiltaksmidler i 2013 (mht til gaupe og jerv) og ønsker å samarbeide om en mer langsiktig strategi for dette arbeidet.

Fremmede organismer.

I 2013 har fokus fortsatt vært på kjempespringfrø innenfor og inntil spesielt utsatte våtmarksreservater (Lågendeltaet, Fåvang, Svennesvollane, Jarenvatnet, Dokkadeltaet, Totenvika), men også et par andre typer reservater med tørreng og skog/bekkekløft (Opsahl og Rolla). Delvis er det store forekomster rett utenfor reservatene og dermed stort potensiale for spredning. Rydding av fremmede treslag i Fokstumyra NR er ferdig, men må vedlikeholdes jevnlig.

I tillegg til kjempespringfrø har vi fokus på fremmede treslag (gamle plantinger i og inntil verneområder) og fremmede fiskeslag. Det ble i år kartlagt forekomst av ørekyt i vassdrag inntil Sylvetjern i Lom. Her vil det være mulig å få gjort tiltak for å hindre spredning, men dette er et kostbart prosjekt. Suter ble oppdaget i et vassdrag på Hadeland, og vil kartlegges nærmere i 2014 forutsatt at vi får tildelt midler.

Generelt prioriterer vi å bruke både person- og økonomiske ressurser til fremmede arter i og inntil verneområdene. Ressursbruken deles mellom midlene til fremmede arter generelt, og midler gjennom bestillingsdialogen. Spesielt kjempespringfrø har de siste, fuktige somrene spredt seg langs vegkanter og jorder, og vi ser ingen mulighet å bli kvitt arten helt i fylket. Vegkanter og andre kantsoner/restarealer i særlig Fåvang og Biri/Biristrand, er utsatt.

Helhetlig vannforvaltning.

Fylkesmannen har deltatt aktivt i arbeidet i de to store vannregionene i fylket, Vannregion Glomma og Vannregion Vestviken. I de øvrige vannregionene som berører fylket har vi hatt en mer begrenset deltagelse. Tilsvarende har vi nedlagt mye arbeid på deltagelse i de tre store vannområdene i fylket, Mjøsa, Randsfjorden og Valdres, og hatt en mer begrenset innsats i mange mer perifere vannområder i fylket. Fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt et tett samarbeid om arbeidet i vannområdene.

I 2013 har medvirkning i arbeidet med vannområdenes tiltaksanalyse krevd betydelig arbeid. Videre har vi stått for utarbeidelse av overvåkingsplaner for vannområdene. Overvåking og problemkartlegging er gjennomført som forutsatt innenfor de tilgjengelige økonomiske rammer. Innenfor en del sektorer er det vanskelig å få bidrag til overvåkingen i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale, pga manglende hjemmelsgrunnlag for å gi pålegg. Tilgangen på statlige overvåkingsmidler er derfor viktig for å få til relevant overvåking i forhold til en del påvirkningstyper, bla landbruk og vassdragsinngrep uten konsesjon.

Den største utfordringen innen vassdragsforvaltningen i fylket er knyttet til Gudbrandsdalslågen med Otta og Mjøsa. Dette utgjør et stort sammenhengende vassdragsområde, og er det vassdraget som representerer de største miljøverdiene i fylket. Vassdraget er under stadig inngrepspress, noe som truer med å fragmentere og forringe vassdragets helhetsverdi. Særlig utfordrende nå er planer om flere store elvekraftverk i hovedvassdraget og etablering av ny E 6 gjennom Gudbrandsdalen.

Ellers har reparasjonstiltak etter flommene i 2011 og 2013 medført store inngrep i sidevassdrag i Gudbrandsdalen, noe som har medført betydelig arbeid. Det har vært en utfordring at flere slike tiltak, både i offentlig og privat regi har blitt, og fortsatt blir iverksatt uten nødvendig behandling. Flommene har videre medført et betydelig press på å få gjennomført senkningstiltak i Gudbrandsdalslågen, noe som vil være i svært stor konflikt med de store verneverdiene i vassdraget. I regi av Oppland fylkeskommune er det nå igangsatt et treårig planarbeid for å utrede og planlegge tiltak for å redusere faren for framtidige flomskader. Fylkesmannen

deltar aktivt i arbeidet.

Fylkesmannen uttalte seg i 2013 til 13 søknader om etablering av små kraftverk, hvorav ett i vernet vassdrag. Fylkesmannen frarådte at konsesjon ble gitt i 5 av sakene og fremmet innsigelse til 3 (delvis 4) av søknadene. I tillegg har Fylkesmannen uttalt seg til en melding om etablering av ett større kraftverk i 2013.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk.

Hovedinnsatsen på fagområdet har vært rettet mot å ivareta leveområder for fisk/ferskvannsorganismer og er sterkt knyttet opp mot vassdragssaker, vanddirektiv og plansaker. Kalkingen er gjennomført som planlagt.

Akvakultur.

I Oppland er det seks oppdrettsanlegg for matfisk av betydning. Disse utgjør en betydelig andel av menneskeskapt næringssalttilførsel til Begnavassdraget, som ligger på grensen mellom god og moderat tilstand. Oppdrettsanleggene følges opp i et samarbeidsprosjekt med Oppland fylkeskommune for å få en status for anleggene. Det gjennomføres et måleprogram for å kvantifisere utslippene til Begna-vassdraget fra næringen. Etter hvert som kunnskapsgrunnlaget øker, vil vi sette i gang en oppdatering av utslippstillatelsene for alle anleggene.

Avløp

Ingen kommunale avløpsanlegg har fått oppdatert tillatelser i 2013. Alle anleggene fikk nye tillatelser i 2007.

I 2013 har vi deltatt i en arbeidsgruppe for å utarbeide nytt veiledene arbeidsprogram for Driftsassistansen i Oppland (DiO). DiO ble i sin tid opprettet for å bistå kommunene i driften av renseanlegg etter Mjøsaksjonene. Over tid har store kommuner opparbeidet seg godt fagmiljø og har dermed ikke like stort behov for tjenestene til DiO, mens mindre kommuner fortsatt har god nytte av tjenestene. Dette arbeidet fortsetter i 2014.

De fleste kapittel 14-anlegg i Oppland tilfredsstiller kravene til akkreditert prøvetaking, men noen få gjenstår. Disse anleggene er identifisert.

Vannforurensing og vannkvalitet

Fylkesmannen har deltatt på flere faggruppemøter i regi av vannområdene i Oppland. Tema har bla. vært oppfølging og mulige tiltak innen avløpssektoren for å redusere utslipp av næringssalter til vassdragene i Oppland. Hovedutfordringen ligger i å utbedre tilstanden til de mange mindre, og spredte avløpsanleggene, mens det antagelig er mindre å hente innen større avløpsanlegg.

Oljeforurensning

Arbeidet med MOB-land modellen ble ikke prioritert i 2013. I 2013 ble det startet et arbeid i IUA for å oppdatere beredskapsplaner mot akutt forurensning i Oppland, og Fylkesmannen har gitt innspill i dette arbeidet. I tillegg er det startet et arbeid for å se på arbeid- og utstyrsfordeling mellom lokalt brannvesen, brannvesen med depot og vertskommune i IUA.

Resultatområde 07 Godt bymiljø

Fylkesmannens oppfølging av planarbeidet etter pbl er omtalt under resultatområde 12.1. Med aktiv deltakelse i planarbeidet fra alle fagavdelinger, har Fylkesmannen gode forutsetninger for å følge opp på dette resultatområde. Steds- og byutvikling bygd på prinsippene om areal- og transportplanlegging og med vekt på fortetting med kvalitet, har økende fokus i fylket generelt og i Fylkesmannens planveiledning spesielt. Temaet var vektlagt på arealplanverksted for kommunene i november 2013 som Fylkesmannen og fylkeskommunen arrangerte i lag. Fylkesmannen deltar også i arbeidet med ny fylkesdelplan for attraktive byer og tettsteder.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Hensyn til friluftsområder og friluftsliv ivaretas gjennom plansaksbehandling.

Fylkesmannen har i 2013 avgitt høringsuttalelse i forbindelse med forslag til ny forskrift om friluftaktiviteter som krever særlig aktsomhet.

Fylkesmannen har som grunneierrettighetshaver på vegne av staten i de statlige sikrede friluftsområdene, avgitt to uttalelser til Direktoratet for naturforvaltning i saker som skal avgjøres av DN.

Fylkesmannen har også ivaretatt statens interesser i en jordskiftesak hvor statlig sikrede friluftsområder har vært berørt.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Kommunenes utgifter i forbindelse med jegerprøven er refundert.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Avfall og gjenvinning

Avfallsanlegg med deponier er fulgt opp gjennom årsrapporteringen og tilsyn ved virksomhetene. Revisjon av noen tillatelser vurderes.

Miljøvern avdelingen utførte en systemrevisjon i 2013, hos et interkommunalt avfallsselskap med deponi (HRA).

Mjøsanlegget AS på Lillehammer (biogassanlegg) fikk tillatelse til utvidelse av sitt anlegg i 2013.

Fylkesmannen får endel henvendelser og tips om forsøpling og ulovlig avfallshåndtering. Slike henvendelser viderefremmes til aktuelle kommuner med informasjon om kommunens oppgaver og myndighet etter forurensningsloven. Også observasjon av ulovlig brenning av avfall blir rapportert til aktuell kommune.

Kontrollaksjon farlig avfall omtalt under 12.2. Det samme gjelder bilverkstedkontroller, som fokuserer mye på farlig avfall.

Grunnforurensning

Fremdriften i saken rundt oppryddingen av forurenset grunn på den gamle industritomta til Toten Cellulose har hatt lavere fremdrift enn ønskelig.

Vi har vurdert en sak angående utgraving og fjerning av masser fra gammelt avslutta deponi (lokalitet i grunnforurensningsdatabasen) i Nord-Fron kommune. Arbeidet er utført av Statens Vegvesen ved underentreprenør, i forbindelse med E6-utbygging.

Resultatområde 10 Rein luft

Fylkesmannen har et kontinuerlig fokus på temaet støy gjennom veiledning til kommunene og ved høring av planer etter plan- og bygningsloven. Retningslinjen for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) benyttes svært aktivt.

I oktober arrangerte Fylkesmannen fagdag om støy i arealplanlegging. Det var godt oppmøte fra kommunene.

Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520) er i praksis lite benyttet. Ved behandling av planer i byene Lillehammer og Gjøvik, minner vi ofte om retningslinjen.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Generell status

Fylkesmannen følger opp sitt klimaansvar gjennom formidling av statlige føringer på egne nettsider, innspill til kommunenes klima- og energiplaner, og veiledning i løpende plansaksbehandling. FM bidrar ved oppstart av regional plan for klima og energi. Klima har vært ett av fokusområdene i Fylkesmannen i Oppland sin strategi for 2011-2013. Det ble i 2012 opprettet et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene er et av hovedmålene. På grunn av endringer i bemannings situasjonen ble prosjektet noe forsinket i 2013. Det er i 2013 arbeidet videre med ulike utredninger innen klimaområdet som er relevante for kommunene i Oppland. Fylkesmannen har også deltatt i egen prosjektgruppe ved utarbeiding av regional plan for klima og energi i Oppland, i regi av fylkeskommunen.

Sammen med Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen Region øst har vi etablert et felles klimaprojekt, "Klimaspleis i Oppland" for å styrke klimasamarbeidet mellom de tre etatene og kommunene. På denne måten ønsker vi arbeide konstruktivt og rasjonelt med klimatiltak ved samarbeid og ut mot kommunene.

Ut fra kommunenes vedtatte regionale planstrategier, skal følgende kommuner revidere i 2013/14:

Lillehammer: «snarest mulig» oppgitt i 2012

Øystre Slidre: Revisjon av handlingsdel 2013/14

Øyer: Revisjon i 2014

Ringebu: Revisjon i 2014

Nord-Fron: Revisjon i 2013/14

Jevnaker: Revisjon i 2014 (opplyst muntlig)

Lom: Revisjon i 2014

Sel: Revisjon av handlingsdel i 2013

Vestre Slidre: Revisjon i 2013 (interkommunal plan)

Nordre Land: Revisjon i 2013

Østre Toten: Revisjon i 2013/14

Vi kjenner til at en del klimareduserende tiltak angitt i planer ikke er gjennomført i første planperiode som forutsatt. Bedre kobling mellom kommunenes budsjettbehandling og planlagte klimatiltak er ett av flere momenter som vil øke måloppnåelsen, slik vi ser det. Sammen med fylkeskommunen fikk vi i 2013 utarbeidet et klimaregnskap som tar for seg klimagassutslipp fra kommunal virksomhet i alle kommunene i Oppland. Fylkesmannen vil tidlig i 2014 få ferdigstilt en rapport som viser kommunenes potensiale for energisparing i kommunale bygg. Slik energisparing er en av flere målsetninger satt i kommunenes klima- og energiplaner. Dette er materiale vi tar sikte på å bruke som en del av en nærmere beskrivelse av kommunenes grad av gjennomføring av planlagte tiltak i foregående planperiode, jf oppdrag 11.01 i FEO for 2014. Videre til Vista Analyse AS sin kartlegging som er bestilt av Miljødirektoratet, belyse samme tema.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

Tilsyn og konsesjonsbehandling gjennomført som planlagt, oppdatering av Forurensningsregisteret inngår her.

FMOP gjennomførte i 2013 en undersøkelse av kommunens myndighetsutøvelse på landbruksområdet (husdyrgjødsel). Gran, Lunner og Jevnaker ble kontrollert. I tillegg ble det gjennomført en spørreundersøkelse for alle kommunene i Oppland.

Kontrollaksjon mottak for farlig avfall, 8 bedrifter kontrollerte, både private og interkommunale (miljøstasjoner).

Kontrollaksjon forbrenningsanlegg rene brensler (forskriftsregulert) , 3 bedrifter kontrollert.

Kontrollaksjon galvanoverflatebehandling, 3 bedrifter med tillatelse kontrollert.

Egen kontrollaksjon bilverksteder mm, 8 kontrollert.

Ellers kontroll ved mottak for bygge-/anleggsavfall.

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonal politikk formidles og ivaretas gjennom veiledning i løpende saksbehandling, deltakelse i regionalt planforum, planmøter og prosjekter, kursing av kommunene og gjennom nettstedet www.planoppland.no.

I november 2013 arrangerte Fylkesmannen og Oppland fylkeskommune et todagers arealplanverksted. Det var deltakelse både fra politisk og administrativt nivå i kommunene, samt regionale myndigheter.

Plankapitlet i Fylkesmannens "kommunebilder" inneholdt i 2013 en regionalisering av de nasjonale forventningene, som innspill til kommunenes løpende planlegging.

Klima, forurensning og lokalisering av utbygging i areal og transportplanlegging

Arealbruk og utbyggingsmønster vektlegges ved innspill til planer i tråd med statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging og rikspolitisk retningslinje for samordnet areal og transportplanlegging (ATP). Lokalisering av handel har vært et tema i flere kommuner, og Fylkesmannen har fremmet innsigelse pga. konflikt med nasjonale retningslinjer. I 2013 er det igangsatt to ATP prosjekter i Oppland. Fylkesmannen deltar i ATP prosjekt sammen med Lillhammer kommune, Nord-Aurdal kommune, Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen.

Fylkesmannen har også gitt innspill om ATP hensyn i planarbeid for større hytte/reiselivsdestinasjoner. Fylkesmannen har i tillegg fulgt opp klima- og energiplaner i Oppland. Fylkesmannen deltar i revisjon av fylkesdelplan for lokalisering av varehandel.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen

Hensyn til naturmangfold, landskap og vannressurser ivaretas i veiledning og innspill til planer. Fylkesmannen påser bl.a. at miljøhensyn ivaretas ved lokalisering av fritidsbebyggelse. Vi har særlig fokus på å sikre byggeforbudssoner langs vassdrag, unngå tiltak i villreinens leveområder og inngrepsfrie naturområder, ta vare på landskap og sikre at arter og naturtyper med særlig verdi for biologisk mangfold blir ivarettatt. Det veiledes om samspillet mellom naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven i all saksbehandling. Fylkesmannen deltar i arbeidet med regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble vedtatt høsten 2013. Store vegprosjekter i fylket er krevende å følge opp for å sikre miljøinteressene. Dette gjelder ikke minst E6 langs Mjøsa og gjennom Gudbrandsdalen, men også E16 i Valdres og Jevnaker samt Rv4 i Lunner. Fylkesmannen har i 2013 gitt innspill og kommentarer til et større utredningsprosjekt i regi av NIBR for å evaluere E6-planleggingen for strekningen Ringeby-Otta.

Energiplanlegging

Fylkesmannen påser at vurdering av energiløsninger inngår i planer og konsekvensutredninger. Miljøhensyn er vektlagt i uttalelser til konsesjonssøknader om utbygging av vannkraft og vindkraft. Det er ikke igangsatt arbeid med regionale planer for vindkraft eller små vannkraftverk i Oppland i 2013, men flere kommuner i fylket tar opp små vannkraftverk som eget tema knyttet til kommuneplanleggingen.

Tverrfaglige plantema

Fylkesmannen veileder, gir innspill og fremmer innsigelser til kommune- og reguleringsplaner innenfor temaene helse, oppvekst, landbruk/jordvern og samfunnsikkerhet og beredskap i tråd med nasjonale føringer. Oppland og Hedmark var pilotfylker på universell utforming, men prosjektet ble avsluttet i 2013. I prosjektrapporten er flere av tiltakene av tiltakene i fylket beskrevet. Regional plan for folkehelse er utarbeidet. Det blir hvert år utarbeidet handlingsdel til denne planen. Rapporten for 2013 er evaluert og mange tiltak er gjennomført. Fylkesmannen i

Oppland, Oppland og Hedmark fylkeskommuner og KS, har i samarbeid gjennomført 4 nettverkssamlinger i 2013 på tema folkehelse i politikk og planlegging. Det samarbeides også med Hedmark om kurs og veiledning av ansvarlige for barn og unges interesser i planleggingen, jf. RPR for barn og plan. De store vegprosjektene i fylket er krevende, både for jordvern- og miljøinteresser. By- og tettstedsutviklingen følges tett av Fylkesmannens fagavdelinger og det fremmes innsigelser dersom prinsippene om fortetting med kvalitet ikke føles opp i tilstrekkelig grad. Som følge av klimaendringene er samfunnssikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende. Det fremmes innsigelser til planer med for dårlige ROS-analyser og/eller der planene ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av analysen gjennom valg av arealformål og planbestemmelser.

Fylkesmannen som rettssikkerhetsgarantist og samordner av statlige interesser

Faste oppgaver gjennomføres i tråd med embetsoppdraget.

Fylkesmannen arrangerte en to-dagers samling sammen med Oppland fylkeskommune, Statens vegvesen og NVE høsten 2013. Her var målet å konkretisere klare forventninger til arealplanleggingen i fylket, avklare hvordan vi samarbeider om konkrete saker og innsigelsesvurderinger og sikrer effektiv plandialog med kommunene. Dette er et ledd i arbeidet med å effektivisere planarbeidet og å begrense antall innsigelser.

Sammen med Oppland fylkeskommune gjennomførte Fylkesmannen også et to-dagers planverksted for alle kommunene i Oppland der temaet var kommuneplanens arealdel. Et stort antall av kommunene i fylket har nettopp gjennomført eller er i gang med revisjon av kommuneplanen, både samfunnsdel og arealdel.

Fylkesmannen har ellers et godt samarbeid med andre myndigheter som Oppland Fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Statens kartverk, Statens vegvesen, NVE. Det blir gjennomført samlinger/kurs/seminarer og møter om mange sentrale fag/plantema.

Plansatsingsprosjektet (med InnlandsGIS) har hatt som mål at alle relevante arealplaner skal være digitale og tilgjengelige på nett i Oppland og Hedmark. I tillegg er en rekke sentrale temadata samlet i InnlandsGIS, en kart- og temadatabase som har blitt videreutviklet i 2013. Dette letter og effektiviserer arbeidet både i kommunene og for statlige- og regionale høringsinstanser. Gjennom plansatsingsprosjektet er alle kommuner tilbudt SOSI-kontroll av sine plankart. Det er etablert 11 regionvise GIS-samarbeid i de to fylkene og alle har gjennomført en digitalisering av reguleringsplaner. Det er satt i gang et delprosjekt med digitalisering av historiske ortofoto, basert på foto til det gamle økonomiske kartverket. Plansatsingsprosjektet er vedtatt videreført i et nytt prosjekt med navn Plan & Tema 2015 for Hedmark og Oppland.

Fylkesmannen har drevet omfattende planveiledning også i 2013, bl.a. gjennom månedlige møter i regionalt planforum, møter/befaringer i kommune(del)plansaker og mange henvendelser både pr. mail og telefon. Fylkesmannen deltar bredt i regionalt planforum sammen med fylkeskommunen, Statens vegvesen, NVE og andre aktuelle aktører. Regionalt planforum er et viktig tilbud til kommunene og en sentral samordningsarena for regionale myndigheter. Fylkesmannen er derfor aktiv pådriver for statlig deltaking her, og for bruk av forumet til presentasjon av relevante statlige utredninger/planarbeider. Ellers er www.planoppland.no en viktig arena for samordnet veiledning overfor kommunene. Det ble igangsatt et arbeid i 2013 med å revidere denne siden sammen med statlige og regionale etater, og dette arbeidet skal videreføres og avsluttes i 2014.

Fylkesmannen uttalte seg i 2013 til 388 plansaker, fordelt på 46 kommune(del)planer, 330 reguleringsplaner og 12 andre plansaker. Antall uttalelser var på høyde med nivået for 2011 og 2012, men noe mindre enn toppåret 2009. I 2012 ble det gitt uttale til et stort antall kommunale planstrategier, men ingen slike i 2013

Fylkesmannen fremmet innsigelse(r) i 24 planuttalelser, gjennomførte 5 meklingsmøter, oversendte 2 saker til departementet, gjennomførte 1 innsigelsesbefaring og mottok 2 innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2013. Temafordeling på innsigelsene (ofte flere innsigelsestema i samme planuttalelse): Biologisk mangfold (4), Villrein (2), Landskap eller INON (3), Vassdrag/strandsone (2), Andre miljøtema, bl.a. støy og ATP (7), Jordvern (8) Andre landbrukstema (1), Samfunnssikkerhet og beredskap (8), Barn og unge (1), Folkehelse og universell utforming (0), Formelle feil/mangler (3).

Fylkesmannen mottok 280 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2013, og dette var en liten nedgang i forhold til året før. Fylkesmannen i Oppland påklaget kommunens vedtak i 1 av disse sakene. Klagen var begrunnet med hensyn til bevaring av strandsone.

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Kontrollaksjoner

Kontrollaksjon mottak for farlig avfall, 8 bedrifter kontrollerte, både private og interkommunale (miljøstasjoner).

Kontrollaksjon forbrenningsanlegg rene brensler (forskriftsregulert) , 4 bedrifter kontrollert.

Kontrollaksjon galvano/overflatebehandling, 2 bedrifter med tillatelse kontrollert av Fylkesmannen (Dokka Fasteneres og Hydro Aluminium Profiler, nå Hydal). Mustad Hooks kontrollert av daværende Klif, og overført til Fylkesmannen. Dette anlegget legges ned fra januar 2014.

Annet

Egen kontrollaksjon bilverksteder mm, 8 kontrollert.

Ellers kontroll ved et mottak for bygge-/anleggsavfall og en treimpregneringsbedrift.

Fylkesmannen gjennomførte en systemrevisjon i 2013 ved avfallsselskapet HRA (med deponi).

Egenkontrollrapportering - årsrapportering fra bedrifter

Egenrapportering fra bedrifter via Altinn er behandlet innen fristen, gjelder industri og deponi med utslipp. Også for andre bedrifter gjennomgås årsrapporter, f.eks. for ulike typer avfallsanlegg og avløpsanlegg.

Kommuneundersøkelsen 2013

I kommuneundersøkelsen er 3 kommuner undersøkt; Fylkesmannen har undersøkt utøvelse av miljømyndighet i kommunene, landbruk, i Gran, Lunner og Jevnaker. I tillegg er det gjennomført en spørreundersøkelse for alle kommunene i Oppland om dette. Tema husdyrgjødselens forskriftens regler.

Konsesjonsbehandling - tillatelser etter forurensningsloven

Biogassanlegg. Det er to anlegg for biogassproduksjon i fylket. Begge har fått utvidet kapasitet, HRA i 2012 og Mjøsanlegget AS på Lillehammer i 2013.

Forbrenningsanlegg. Eidsiva Bioenergi AS har fått tillatelse til etablering av forbrenningsanlegg på Gjøvik. Hovedbrensel blir returtrevirke. Tillatelsen er påklaget og ligger hos Miljødirektoratet for avgjørelse.

Andre avfallsanlegg.

Norsk Metallfragmentering har fått fornyet tillatelse til fragmenteringsanlegg metallavfall i 2013, krav om måling av flere komponenter i luftutslipp.

Norsk Gjenvinning Metall har fått tillatelse for mottak av metallavfall på Kvam i Nord-Fron.

Østlandet Gjenvinning Gjøvik endret tillatelse midlertidig, ang smittefarlig avfall.

Mottak av avløpsslam på Badstua i Gran, fornyet tillatelse for Oslo kommune.

Industri og annet

Hole Kalkverk Franzefoss i Vestre Toten fikk avslag på søknad om endret tillatelse for en periode i 2013. Bedriften vil søke på nytt om en permanent endring, og ev. etablere en ny adkomstveg til anlegget, da det er en del boliger ved eksisterende innkjøring.

Tillatelser til tunneldrift for Statens vegvesen Grantunnelen og Teigkamptunnelen. I tillegg løyve for tunneldrift Smådøla kraftverk.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Kart og Geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen GIS koordinator. GIS koordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i GISstrategien for fylkesmannsembetene. Miljøvern avdelingen har egen GIS-ansvarlig, samt flere andre som bruker GIS som et daglig arbeidsverktøy.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket.

Fylkesmannen har også en aktiv rolle i organiseringen og implementeringen av Norge Digitalt, ved deltagelse i fylkesgeodatautvalg, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodata.

Fylkesmannen i Oppland samarbeider i tillegg med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens vegvesen Region Øst om en felles webkartløsning, kalt InnlandsGIS. Et fagråd med deltagere fra alle de nevnte partene tar seg av den daglige driften. InnlandsGIS gikk over fra å være et prosjekt til ordinær drift i 2008. InnlandsGIS er den primære kartinnsynsløsningen for medarbeidere hos fylkesmenn og fylkeskommuner i begge fylker og gir mulighet for innsyn til basis geodata, relevante tematiske geodata og ikke minst arealplaner, både vedtatte og planer som er i høringsprosess. Det siste gir saksbehandlerne gode muligheter for å utnytte digitale verktøy og digitale arealplaner fullt ut.

Ved årsskiftet er det snaut 100 gjenstående midlertidige delingsforretninger i Oppland – med tre kommuner som peker seg ut i negativ retning. Flere kommuner har redusert sitt antall betraktelig det siste halve året. Kartverket og Fylkesmannen har i 2013 blitt enige om at Fylkesmannen følger opp dette videre.

Miljøstatus

I 2013 er Miljøstatus for Oppland overført til ny portal med nytt publiseringsverktøy, noe som har lagt beslag på en del ressurser. Senere kom det fram at det ble utredet å legge om de fylkesvise miljøstatussidene. Arbeidet med miljøstatus ble da nedprioritert, og mange av sidene for Oppland framstår i dag ikke på en presentabel form.

Naturbase

Vi har en del etterslep i forhold til kvalitetssikring og oversendelse av data for innlegging i Naturbase, og følgelig også på informasjon om kartlagt biologisk mangfold ut til grunneiere. Det ble i 2013 fokusert på å øke kompetansen på dette området, og det ble brukt en del ressurser på å kvalitetssikre egenskapsdata fra kartleggingsprosjekter/rapporter gjennomført i 2012 og tidligere. Her gjenstår kvalitetssikring av kartdata (geometri) før dataene er klare for import i Naturbase. Det dreier seg om omtrent 40-50 ulike datasett. Dette arbeidet videreføres i 2014, og vil prioriteres høyt, slik at mesteparten av etterslepet kan hentes inn i løpet av året.

Dataregisteret Forurensning

Registeret er fortløpende oppdatert ang. tillatelser/krav og kontroller.

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01: Resomr 010 korrigerert med 1271,50 underområder er ikke tatt med i aggregerte tall.

Fagkap: 010 + ca 1058000 pga. underområder fremdeles ikke tatt med i aggregerte tall, samt en feilføring 169000 fra res.omr. 910

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01-06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 6 511 630,02	kr 5 794 581,80
09 Giftfritt miljø	kr 920 231,89	kr 0,00
Andre oppgaver under MD	kr 127 423,81	kr 0,00
11 Stabilt klima	kr 289 263,04	kr 0,00
12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 3 323 885,87	kr 9 393,23

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 548 842,68	kr 113 280,85
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 366 726,76	kr 0,00
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 12 088 004,00	kr 5 917 255,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Oppland har ca. 10 % av jordbruksarealet i landet. Jordbruket betyr mye for verdiskapingen og sysselsettingen i Oppland. Hele 17 av Opplands 26 kommuner er definert som fjellkommuner (dvs. at 50 % av arealet i kommunen ligger over 700 moh.), og 62 % av jordbruksforetakene er lokalisert i disse kommunene.

Sysselsetting i landbruket i Oppland i 2012 utgjorde 5,9 % av total sysselsetting i følge SSB (sysselsatte etter hovednæring i alderen 15 - 74 år etter arbeidssted).

Antall foretak som søkte produksjonstillegg i Oppland gikk ned med 2,3 % fra 2012 til 2013. Antallet i 2013 var 4817 (foreløpig tall) mot 4929 i 2012. Det er en litt større nedgang enn året før da den var på 2,0 %. Nedgangen var størst i Nord-Gudbrandsdal (4,6 %) og Valdres (2,4 %). Nedgangen for landet under ett i 2013 var 2,7 %.

Gjennomsnittlig jordbruksareal per foretak i 2013 var 207 dekar i Oppland (230 dekar i landet).

Produksjonen av kumjølke er viktigste enkeltproduksjonen i jordbruket i Oppland. I 2013 var det slik produksjon på 1266 foretak, dvs. 26 % av foretakene i Oppland. Nedgangen i antall mjølkebruk fra 2012 til 2013 var 59 eller 4,1 %. Nedgangen i landet som helhet var 5,0 %. Antall mjølkeku per bruk i Oppland var 23,0 i 2013 (24,3 i landet).

Kornproduksjonen i fylket har gått tilbake de senere åra. Kornarealet var på ca. 183.000 dekar i 2013 som var 14600 dekar eller 7,4 % mindre enn i 2012.

Drivkraften bak denne utviklingen i jordbruket må antas å være økonomi og behovet for effektivisering i produksjonen. Nedgangen i kornproduksjonen og andre rene planteproduksjoner de senere åra må også ses i sammenheng med klimatiske forhold. Oppland har vært hardt rammet av avlingsskader pga. regn og flom.

Fylkesmannen i Oppland fullførte i 2013 Regionalt Bygdeutviklingsprogram (RBU) for Oppland 2013-2016. Delprogrammet Regionalt Næringsprogram har som ett av flere hovedmål at landbruket i Oppland skal øke matproduksjonen mer enn befolkningsøkningen på 20 % innen 2030.

Virkemidlene en har til rådighet er bl.a. de regionale BU-midlene. Sammen med det regionale partnerskapet er en blitt enige om å prioritere disse midlene til

- byggearbeider for å opprettholde og utvide eksisterende produksjon
- byggearbeider for å opprettholde og utvide økologisk produksjon
- oppstart av grovførbasert husdyrhold tilpasset ressursgrunnlaget og markedets behov
- nødvendig byggearbeid for storfe grunnet krav i forskrifter om hold av husdyr og melkebehandling
- etablerertilskudd ved generasjonsskifte
- bygningsmessige investeringer for lagring av grønnsaker, poteter, urter og korn der salgskanaler er dokumentert.
- rentestøtte på lån til grøfting og nydyrking
- byggearbeider for kraftfjorkevende produksjoner innen konsesjonsgrensene og tilpasset markedets behov

I denne sammenhengen er det naturlig også å peke på at Fylkesmannen i Oppland også i 2013 har deltatt aktivt i arbeidet med å øke rekrutteringen og utdanningen i landbruket, særlig i samarbeid med Oppland fylkeskommune. Den såkalte voksenagronomutdanningen er blitt en suksess med rundt 50-60 søkere årlig.

Bruk av tilskudd til veterinærreiser i 2013 var 2.089.435 kr.

Fylkesmannen i Oppland har sammen med IN Oppland og Oppland fylkeskommune utarbeidet en felles samarbeidsplan for lokalmatsatsinga i Oppland i perioden 2013 – 2016. Planen omfatter fire satsingsområder:

- Omdømmebygging
- Kompetanse
- Mobilisering
- Økt tilgjengelighet

For å konkretisere arbeidet i samarbeidsplanen, ble det utarbeidet en tiltaksplan for 2013. Av gjennomførte tiltak kan nevnes forsøk med lokal mat i offentlige kantiner, planlagt og finansiert ”vekstkurs” for små bedrifter, lokale mobiliseringsmøter, etablering av distribusjonsnettverk i Valdres og oppdatering av produsentregister for hele fylket.

Matkontaktene hos fylkesmennene i østlandsområdet har tidligere arrangert østlandsmesterskap for elever ved VG2 kokk- og servitør. Målet for konkurransen har vært å øke kunnskapen og bruken av lokale- og økologiske råvarer. Prosjektet er avsluttet og en henstilling til videreføring av konkurransen ble oversendt fylkeskommunene gjennom partnerskapet. På bakgrunn av dette gikk fylkeskommunene i Hedmark og Oppland sammen om å arrangere ”Innlandsmesterskapet” for VG2 kokk- og servitør i 2013. Fylkesmennene i de to fylkene deltok som medarrangører.

Matkontaktene i østlandsområdet arrangerte høsten 2013 et seminar sammen med Genressurscenteret der det ble satt fokus på bruk av gamle plantesorter og husdyraser i næringsutvikling. Seminaret hadde over 70 deltakere.

Prosjekt Mat langs Nasjonale turistveger ble avsluttet i 2013. Prosjektet har vært organisert gjennom Fylkesmannen i Oppland. Målet med prosjektet har vært økt næringsutvikling innen mat, reiseliv og opplevelser langs turistvegene samt bedre tilgjengelighet, kvalitet og service. Prosjektet er evaluert av Østlandsforskning, ØF-rapport 11/20013.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

22.1 Bruk av landbruksarealer

Rovvilt

Landbruksavdelingen har i samarbeid med miljøvernavdelingen sekretariatsfunksjon for rovviltnemnda i region3/Oppland. Landbruksavdelingen har ansvaret for fordelingen av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT), og behandler sammen med miljøvernavdelingen søknader om erstatninger for rovviltskader. Det er godt samarbeid mellom landbruks- og miljøvernavdelingen.

Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak fordeles etter retningslinjer gitt i regelverk og med prioriteringer gitt av rovviltnemnda. Rammen for 2013 var kr. 4 500 000 til forebyggende tilskudd, kr. 350 000 til tjenestekjøp og kr. 450 000 til drift av nemnda og sekretariat. Til sammen kr. 5 300 000 som er kr. 450 000 mindre enn i 2012. I tillegg fikk nemnda tilsagn om en tilleggsbevilgning på kr.1 000 000 på folkemøte med miljøvernministeren 6. juli 2013 i Vinstra.

Rovviltnemnda vedtok budsjett for bruk av FKT-midlene på møte i mars med bakgrunn i søknader fra kommuner/beitelag, lag, organisasjoner, forskning og enkeltpersoner. Vel 95 % av alle småfeprodusenter i Oppland er medlem i et organisert beitelag og kommunene har i forkant hatt søknadsprosess med sine lokale beitelag. Beitelagene er velfungerende organisasjonsledd mellom enkeltbesetninger og kommune.

Nær 40 % av FKT-midlene fordeles via kommunene, og så å si alle 26 kommunene i Oppland er involvert i FKT-arbeidet. Etter endt beitesesong rapporterer kommunene om gjennomførte tiltak og vurderer effekt. Det har vært økte rovviltutfordringer i Oppland i 2013, og mange beitelag som tidligere har hatt relativt små tap, har hatt en

vanskelig sommer. I mai og juni var det mange observasjoner av ulv, og flere enkeltbesetninger og deler av beitelag fikk på kort tid store tap grunnet ulv. Blant annet i Gran, Øystre Slidre, Nord-Fron og i Øyer.

Hovedtiltak i beitelaga er som tidligere ekstraordinært tilsyn/overvåking/beredskap, bruk av kadaversøkshund og tidlig nedsanking, samt noe mer bruk av beredskapsareal. I takt med økning av dokumenterte skader har antall skadefellingsforsøk økt mye (50 forsøk sommer 2013), og det totale beløp til skadefellingshonorar m/adm ble vel kr.1 300 000 og tilsvarer 25 % av FKT-midlene.

De siste årene er det etablert flere utviklingsprosjekter som i stor grad dekker hele fylket. Oppland Sau og Geit har dannet Oppland radiobjøllelag. Om lag 200 produsenter leier radiobjøller m.m. fra Oppland radiobjøllelag, i snitt 20 enheter per besetning. Prosjektet "Effektivisering av skadefelling på freda rovvilt i Oppland" har hatt et aktivt år med blant annet flere kurs og videre utdanning av hundeevipasjer som også har deltatt i noen skadefellingsforsøk. Mange beitelagsmedlemmer har gjennomført kadaverhundkurs, og stadig flere beitelag bruker hund ved tilsyn, både ved ordinært tilsyn og ved ekstraordinært tilsyn, samt at det er tilkalt kadaverhundeevipasjer ved akutte situasjoner. Rovviltnemnda vedtok høsten 2013 å delta i et overvåkingsprosjekt av gaupe med viltkameraer i samarbeid med NINA og NJFF-Oppland. Om lag 30 % av midlene benyttes til prosjekter og lokale FoU. Om lag kr. 400 000 er brukt til akutte tiltak i løpet av beitesesongen. Rovviltnemnda har engasjert Bioforsk Nord Tjøtta til å evaluere FKT-tiltakene i Oppland, og har i løpet av 2013 mottatt to rapporter om dette.

Oppsummert for hele beiteåret var det oppgang i dokumenterte skader etter både jerv, bjørn, ulv, gaupe og kongeørn. I 2013 ble det behandlet 446 søknader om erstatning for sau tapt av rovvilt. Antall omsøkte dyr var 9 111, og 5 865 dyr ble erstattet og utbetalt erstatningssum ble kr. 13 002 442 som er den største erstatningsutbetalingen noen sinne i Oppland. I 2012 ble 389 søknader om erstatning for sau tapt av rovvilt ble behandlet, antall dyr omsøkte var 7 159, antall erstattet var 4 345, og utbetalt erstatningssum kr. 9 536 442.

Tapsmønsteret varierer fra år til år. I 2013 er det beitelaga i Dovre som har de største tap, hovedsakelig grunnet jerv, og tapsprosenten for kommunen er 12,5 %.(Største tapsprosent på kommunenivå i 2012 var Lesja med 7,9 %.) Deretter følger Sør-Aurdal med et tap på 8,4 %, Søndre Land med 7,7 % og Øyer med 7,7 %. Når statistikken brytes ned på beitelagsnivå blir variasjonene mellom årene tydeligere. Som eksempel kan nevnes at Øyer beite- og gjeterlag mer enn doblet sitt tap fra 2012 til 2013, og det ble i beitelaget dokumentert tap til ulv, bjørn, jerv, gaupe og kongeørn. Tilsvarende opplevde et beitelag i Nord-Fron, som flere år har hatt tapstall under 1 %, å miste mer enn 14 % av saueflokken på utmarksbeite etter ulv i området i slutten av juni.

Det er også i år kommuner med lave tapstall. Vestre Slidre 1,4 %, Lillehammer 3,1 %, Etnedal 3,2 % og Vestre Toten 3,4 %. Det gjennomsnittlige tapet for hele fylket er 5,6 % mot 5, 1 % i 2012.(Alle tall er fra Organisert beitebruk)

Beitebruk i utmark

Oppland er av landets største beitefylker med 245 000 sau på utmarksbeite fordelt på 1230 produsenter. I tillegg beiter i utmark om lag 18 000 mjølkeku/ammeku og 24 000 ungdyr storfe fordelt på 1200 brukere, 5800 geiter fordelt på 70 brukere og 800 hester fordelt på 160 brukere.(Tall fra SLF pr. 31.07.13.). I tillegg har Oppland fire tamreinlag med i alt 18 000 tamrein i sommerflokk.

De aller fleste produsenter med dyr på utmarksbeite er medlem av et lokalt beitelag. Oppland har nå, etter en stor omorganiseringsprosess i 2013, redusert antall beitelag fra 125 til 96 beitelag, hvor 85 er for sau og sau/storfe/geit. 11 beitelag er kun for storfe. Organisasjonsform er endret fra BA til SA eller forening og en del beitelag er gått inn som underavdeling/beiteområde i kommunens avløserlag. Et beitelag kan deles inn i flere beiteområder, og det er i 2013 registrert beitelagsdata fra 107 beiteområder som langt på veg har samme areal og medlemstall som de tidligere beitelaga.

I tillegg til denne omorganiseringsprosessen er også prosedyre og systemet for innrapportering av beitelagsdata til OBB endret. Beitelagsleder skal legge inn alle data om medlemmenes antall dyr sluppet, sanket og tapt elektronisk via Altinn på SLFs nye program eStil. Dette programmet har i oppstarten hatt mange "barnesykdommer", men alle data kom på plass ved årsskiftet.

Statistikken fra OBB er svært verdifull og nyttes i mange sammenhenger. Sauetallet er Oppland er svakt oppadgående, om lag 4 %. Antall produsenter er stabilt. På landsbasis er sauetallet økt med 2 % og antall produsenter redusert med 2 %. Rundt 12 % av sauen i Norge hører hjemme i Oppland og 10 % av landets saueprodusenter er opplendinger. Antallet ammekuer og ungdyr som beiter i utmark er økende i Oppland, og når det gjelder ammekuer på utmark har Oppland 20 % av dyretallet og 26 % av produsentene.

Besetningsstørrelsen i Oppland øker. Per 01.01. 2013 var det 62,2 vinterfora sau eldre enn 1 år per besetning. Tilsvarende tall for 01.01. 2012 er 61, 5vf. sau, i 2010 58, 2vf.sau og i 2008 53,9 vf.sau. Og for 10 år siden, 2004, var det i gjennomsnitt 50,5 vinterfora sau eldre enn 1 år per besetning.

Om lag 95 % av alle saueprodusenter i Oppland er med i beitelag tilsluttet organisert beitebruk. Tilsvarende er om lag 95 % av all sau på utmarksbeite med i statistikkgrunnlaget for OBB. Beitelaga er viktige, og færre produsenter er en utfordring for beitebruk i utmark som har tradisjon for drift gjennom fellesskap med beitelag og kollektiv samarbeid og ansvarsfordeling.

Siden 2005 er det gitt tilskudd til leid tilsyn innen organisert beitebruk gjennom regionale miljøtilskudd i jordbruket. (RMP) Vel 40 % av lagene benytter seg av dette. Beregninger med utgangspunkt i beitedyras forbehold, antall beitedager og en forenhetspris på kr. 3, viser at beiteopptaket i utmarka i Oppland har en verdi på nær 150 millioner kroner. I tillegg kommer ikketallfestede verdier som opprettholdelse av kulturlandskapet i inn og utmark. Tross stort antall av beitedyr i utmark, er gjengroing også et voksende problem i Oppland.

I 2013 ble det registrert en oppgang i tap på utmarksbeite sammenliknet med 2012. Tapsprosent for hele fylket ble 5,58 %. I 2012 var tapet 5,05 %, i 2011; 5,48 % og i 2010; 5,16 %. Det er store forskjeller i tap mellom kommuner, beitelag og besetninger, og store variasjoner fra år til år.

Beitenæringa i Oppland er stor og viktig, og det er godt samarbeid mellom mange aktører innenfor beitenæringa. Fylkesmannen arrangerte i samarbeid med blant annet Oppland Sau og Geit et todagers beiteseminar på Beitostølen i Øystre Slidre den 19. og 20. september med vel 60 deltakere. Beiteressurskartleggingen av arealene mellom Valdre og Gausdal m.m, utført av Norsk institutt for skog og landskap, var blant annet tema. Beiteressurskartleggingen av dette om lag 2000km² store arealet viser at antall beitedyrenheter kan tredobles.

Radioaktivitet i Oppland

Oppland har fremdeles mange småbesetninger som er underlagt radioaktivitetsovervåking gjennom Mattilsynet etter Tsjernobylulykken i 1986. I 2013 ble 113 besetninger fra 11 kommuner målt og kun 6 besetninger ble pålagt nedføring mer enn 1 uke. I 2012 ble 143 besetninger fra 11 kommuner (Valdres, Nord og Midt-Gudbrandsdal)målt, og kun 2 besetninger ble pålagt nedføring mer enn 1 uke. I 2011 ble 185 besetninger målt og 78 besetninger pålagt nedføring, og i 2010 ble 220 besetninger målt, og 138 besetninger pålagt nedføring.

Det blir som tidligere, etter søknad, gitt kompensasjon for kostnader ved målinger og erstatning for nedføringskostnader mv. som følge av radioaktivitet.

Bruk og nytte av data fra Geovekst og "Norge digitalt"

Fylkesmannen i Oppland samarbeider tett med de andre partene i Geovekstsamarbeidet med etablering og ajourføring av geodata.

Fylkesmannen er representert i fylkesgeodatautvalget for geodata, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodata.

Lederforum for geografisk informasjon har som mål å diskutere strategiske tiltak og gi GIS-satsingen i Hedmark og Oppland bedre lederforankring. Lederforum har følgende sammensetning: assisterende fylkesmann i Hedmark, assisterende fylkesmann i Oppland, assisterende fylkesdirektør Hedmark fylkeskommune, assisterende fylkesrådmann Oppland fylkeskommune, leder fra Statens vegvesen Region Øst, leder Statens kartverk Hamar, én rådmann fra Hedmark og én rådmann fra Oppland.

Fylkesmannen i Oppland har i et eget geodatasamarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens Vegvesen Region Øst etablert en kartinnsynsløsning via webgrensesnitt, "InnlandsGIS", til bruk i saksbehandlingen hos etatene. InnlandsGIS blir kontinuerlig oppdatert med ajourførte basisog temadata fra Norge Digitalt og Geovekstsamarbeidet. InnlandsGIS ble relansert på ny teknisk plattform i 2012, og ble med det et betydelig mer framtidrettet saksbehandlingsverktøy.

InnlandsGIS inneholder det aller meste av relevante, vedtatte arealplaner. Alle arealplaner som legges ut til offentlig ettersyn gjøres også tilgjengelig i InnlandsGIS.

I tillegg til utstrakt bruk av InnlandsGIS i avdelingene, benyttes ArcGIS-programvare til mer avanserte analyser og presentasjoner. Også i slikt arbeid benyttes data fra Geovekst og Norge Digitalt.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og ble avsluttet i 2012. Prosjektdeltagere var de samme som partene i InnlandsGIS, samt et par kommuner. Den overordnede målsettingen med plansatsningen var at alle relevante arealplaner i løpet av år 2012 skulle være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette ble digitale planregistre satt i drift og gode rutiner etablert. Kommunene ble støttet både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skulle kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) er viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

I 2013 startet et nytt prosjekt som skal videreføre og følge opp en del av hovedmomentene i Plansatsingsprosjektet, samt at det fokuseres sterkere på tematiske geodata.

Fylkesmannen har også et ekstra ansvar for oppfølging av kommunene i forbindelse med etablering og ajourføring av AR5.

Alle kommunene i fylket er med i operative interkommunale GIS-samarbeid.

Kort, og ikke fullstendig oppsummering av bruk av geodata i de enkelte avdelingene:

Miljøvern avdelingen: Uttalelser i plan og enkeltsaker, konflikt og sårbarhetsanalyser, utarbeiding av verneplaner, temakart, div. prosjekter.

Landbruksavdelingen: Uttalelser i plansaker (fradelinger, konsesjoner og omdisponeringer), konfliktanalyser (bortgang av dyrka/dyrkbar mark), dokumentasjon av endringer i arealbruk, temakart, fastsetting av tilskudd i form av regionalt miljøprogram (bl.a. beregning av bratt dyrka mark), gårdskart, skogbruksplanlegging (laserskanning blir brukt i utstrakt grad ifm. skogtakst i Oppland), div. prosjekter.

Samordningsog beredskapsstaben: Uttalelser i plansaker, krisehåndtering.

Oppvekst og utdanningsavdelingen, helse og sosialavdelingen: Liten/sporadisk bruk. Et arbeid gjøres mot helse og sosialavdelingen for å presentere ulike temaer i form av kart.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2013	2012
FMOP	85587	148013	95	2,84	7,15	5,58	5,05
Sum	85587	148013	95	0	0	0	

22.2 Eiendom og bosetting

Kommunene i Oppland har variabelt behov for oppfølging. En del kommuner har bra kompetanse og kapasitet, mens andre er mer sårbare. Det har vært etterspørsel etter mer kunnskap særlig knyttet til verdivurdering av landbrukseiendommer, men på grunn av kapasitetshensyn har Fylkesmannen ikke prioritert dette.

Fylkesmannen har veiledet kommunene gjennom kurs, møter med kommuner, svar på eposthenvendelser og telefon. Vi gjennomførte to kurs om landbrukslovgivningen henholdsvis 23. og 24. januar 2013.

Fylkesmannen har heller ikke i 2013 benyttet hjemmelen i jordloven § 3 til å pålegge noen kommuner fortløpende å sende inn saker og vi har heller ikke bedt om noen enkeltsaker. Vi har imidlertid omgjort en sak som vi kalte inn i 2012.

Fylkesmannen har i 2013 hatt en fortsettelsessak for Sivilombudsmannen knyttet til om to landbrukseiendommer er en driftsenhet. Ombudsmannen ba i 2012 Fylkesmannen om å vurdere saken på nytt. Vi gjorde det uten å endre vårt vedtak, og ba Ombudsmannen ta opp evt. uklarhet om lovtolkningen med departementet. Ombudsmannen svarte seinere på vår vurdering og han hadde noen bemerkninger men lot saken bero uten ytterligere undersøkelser.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Landbruksvikarordningen

Oppland fikk tildelt 25 årsverk a kr 270 200 i 2013. Dette utgjorde totalt kr 6755000. Avløserlagene søkte om totalt 27,2 årsverk og fikk utbetalt kr 6103724 fordelt på 16 avløserlag.

Status i fylket: I Oppland er det 16 avløserlag, hvorav 15 lag benyttet seg av ordningen i 2013. De 15 lagene dekker behovet for landbruksvikarer i 25 kommuner. Det er en kommune som ikke blir dekket av ordningen - Ringebu.

Det er avløserlag i Ringebu, men det har så langt ikke søkt om tilskudd til landbruksvikar.

Sjukdomsavløsning

I 2013 ble det innvilget 49 dispensasjoner, 5 fikk avslag, 1 sak ble påklaget til SLF.

Erstatningsodningene for planteproduksjon

I 2013 ble endel jordbruksarealer i Gudbrandsdalen rammet av flom i tillegg til at mye nedbør ødela for våronn. Vekstsesongen kom også seint i gang. Det er mottatt 238 søknader etter klimabetingede skader i planteproduksjon hvorav 70 for overvintringsskade i eng i Lom og Skjåk. Behandling av disse er ikke ferdig.

For erstatning etter offentlig pålegg om destruksjon av blomsterplanter i veksthus (Senetti) pga Tospovirus kom det inn 4 søknader.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	8	0	3	1	2

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
36	0	3	8	0	1	46	0	5

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,5

Antall personer: 5

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Gran kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram
Registrerte avvik:	0
Oppfølging av avvik:	-

Kommune:	Jevnaker kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram
Registrerte avvik:	0

Oppfølging av avvik:	-
Kommune:	Lunner kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram
Registrerte avvik:	0
Oppfølging av avvik:	-
Kommune:	Nordre Land kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Spesielle miljøtiltak i jordbruket
Registrerte avvik:	2 avvik. Begge gjelder SMIL: 1:For stor andel delutbetaling 2: Saker med oversitting av arbeidsfrist.
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Vestre Toten kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd
Registrerte avvik:	1 avvik: Habilitet
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Øystre Slidre kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Spesielle miljøtiltak i jordbruket
Registrerte avvik:	4 avvik: 1: PT: Habilitet 2: SMIL- utgått arbeidsfrist 3: SMIL -for stor andel delutbetaling 4: SMIL- for stor %-vis tildeling
Oppfølging av avvik:	

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	E,F,G
Orninger/omfang:	Driftsfellesskap, stedlig kontroll
Hjemmel for kontroll:	FVL §35
Registrerte avvik:	3 Driftsfellesskap i husdyrproduksjonen og grovfôrproduksjonen mellom tre foretak drevet av ektefeller på samme landbrukseiendom.
Oppfølging av avvik:	Tilbakebetalingskrav på tilsammen kr 812 752. Klage til behandlig hos SLF pr dd.
Foretak:	H,I,J
Orninger/omfang:	Driftsfellesskap, stedlig kontroll
Hjemmel for kontroll:	FVL § 35
Registrerte avvik:	Mulig regelverksstridig medlemssammensetning i samdriftsforetak
Oppfølging av avvik:	- sak sendt til SLF for vurdering mht melkekvoteforskriften. FM tar opp igjen driftsfellesskapsaken når saken er vurdert av SLF
Foretak:	K,L
	Mulig driftsfellesskap i husdyrproduksjonen

Orninger/omfang:	og grovfôrproduksjonen mellom to foretak drevet av ektefeller på samme landbrukseiendom.
Hjemmel for kontroll:	FVL § 35
Registrerte avvik:	2 Driftsfellesskap
Oppfølging av avvik:	Foreløpig ikke sendt vedtak, bare forhåndsvarsel. Kreve tilskudd tilbakebetalt for en eller flere søknadsomganger.
Foretak:	M,N,O,P,Q
Orninger/omfang:	Stedlig kontroll inkl . undersøkelser mht driftsfellesskap
Hjemmel for kontroll:	Produksjonstilskuddsforskrifta §11
Registrerte avvik:	8 : Fire foretak er i driftsfellesskap Fire foretak mangler miljøplan trinn 1
Oppfølging av avvik:	Avslag på tilskuddssøknad for fire foretak. Trekk og avkorting for manglende miljøplan for fire foretak

4. Andre kommentarer/ innspill:

Regulering av fjørfe- og svineproduksjonen: • Totalt i fylket:ca400 prod • Kontrollert mot LIB/PT, jf RS 12/12 SLF: Hele LEV 2 er gjennomgått • Som det er innhentet opplysninger for utover det som er tilgjengelig i egne systemer: 1 • Som er fulgt opp etter kontroll i 2012: 4 • Som skal følges opp vedr produksjonsgrensen i 2014: 11 • Det er gjennomført stedlig kontroll hos i 2013: 0 • Kontrollert pga mistanke om driftsfellesskap: 0 • Ilagt standardisert erstatning og beløp: 4 Prod :A Overproduksjon 285k.e. svin/ fjørfe 2011:S.e: kr 59 480,- Klage oversendes SLF nå. Prod B: Overproduksjon svin 2011: S.e: kr 52.000. Klage oversendt SLF jan14. Prod C: Overproduksjon svin2011:S.e: kr 16 200. Ikke påklaget. Prod D: overproduksjon av svin i 2011: S.e: 28.200. Ikke påklaget • Som herav er ilagt standardisert erstatning pga driftsfellesskap 0

22.4 Regionalt tilpasset innsats

Kommunene har et kontinuerlig behov for opplærings- og informasjonstiltak. Arbeidsoppgavene til kommunene spenner over et svært stort saksområde, og med få ansatte i mange av kommunene er det krevende å holde seg oppdatert på alle saksfelt. For å styrke kompetansen ute i kommunene har Fylkesmannen også i 2013 gjennomført en rekke kompetansehevede tiltak i form av kurs, møter og seminarer. Tilbudet dekket et stort spekter av fagområder og ble presentert i en egen kurskatalog i begynnelsen av året. I tillegg til disse tiltakene skjer det en regelmessig kompetanseoverføring via telefon, e-post, rundskriv og Fylkesmannens hjemmeside.

Til tross for en viss nedskalering av antall ansatte i landbruksavdelingen det siste året, har Fylkesmannen i Oppland beholdt ordningen med regionale stillinger i fylkets 6 regioner. Disse personene har nær kontakt med landbrukskontorene i sin region og med sin lokalkunnskap er de viktige bidragsyttere både når det gjelder informasjon og kompetanseoverføring til kommunene.

I tillegg til landbruksforvaltningen i kommunene er også kommune- og fylkespolitikere en viktig målgruppe når det gjelder kompetanseheving. For denne målgruppa er det særlig viktig å gi opplæring innenfor saksområdet arealforvaltning/jordvern og jord- og konsesjonslovgiving. I 2013 arrangerte vi 2 regionale kurs med temaet «Behandling av saker etter jord-og konsesjonsloven» hvor politikerne var invitert. I tillegg inviterte vi politikerne til vår årlige 2-dagers landbruksfaglige samling, som Fylkesmannen arrangerer i samarbeid med Innovasjon Norge og Oppland fylkeskommune. Med mange store og tunge politikkområder i kommunene (omsorg, helse, skole) er det en stor utfordring å skape det helt store landbrukspolitiske engasjementet i en del av kommunene. Men her er variasjonen stor. Størst engasjement er det i de kommunene hvor landbruket betyr mye for bosetting og sysselsetting.

De årlige regionmøtene som Fylkesmannen arrangerer for kommunenes politiske og administrative ledelse er også en arena hvor landbruket er satt på dagsorden.

Fylkesmannen i Oppland mottok kr. 230.000 over kap. 1144 post 77 til kommuneretta arbeid, arbeid med rovviltforvaltning og oppfølging av rammedirektivet for vatn:

Midlene er brukt slik:

Kommuneretta arbeid (kr 122 989):

Fylkesmannen arrangerer en rekke kurs, seminarer og møter for kommunal landbruksforvaltning og enkelte andre målgrupper. Følgende ble arrangert i 2013:

- Behandling av saker etter jord-og konsesjonsloven - 2 regionkurs
- Spesielle miljøtiltak i jordbruket og grøftetilskudd
- Verneskogdag
- BU-midler til utgreiing og tilrettelegging - søknadsprosess og hvordan gjennomføre og rapportere på prosjekter.
- Økologisk fagdag
- Vårsamling for skogbruket
- Fagsamling veg for skogbruket
- AR-5 feltkurs-fra terreng til manuskart
- Tilskuddsforvaltning på jordbruksområdet (produksjonstilskudd, RMP- nytt system(e-stil), kontroll og sjukdomsavløsning – 2 dagers kurs
- Landbruksfaglig samling – 2 dagers samling
- Introduksjon for nytilsatte i kommunene
- Beitebruk og forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovvilt – 4 regionmøter
- Aktuelle skogsaker – 4 regionmøter.

Arbeid med rovviltforvaltning (kr 80.000):

Midlene ble overført til Fylkesmannens driftsbudsjett som kompensasjon for det arbeidet Fylkesmannen (landbruksavdelingen) gjør når det gjelder forebyggende og konfliktdempende tiltak innen rovviltforvaltningen og som sekretariat for rovviltnemnda.

Oppfølging av rammedirektivet for vatn:

Til dette formålet er det ikke disponert midler, men landbruksavdelingen har sammen med miljøvern avdelingen blant annet sørget for at påvirkningsdata/karakteriseringsdata som framkommer gjennom vann-nett er kvalitetssikret.

Regionalt Utviklingsprogram for Oppland 2013-2016 ble ferdig utarbeidet i mars 2013. Landbruksforum med representanter for hele partnerskapet og underliggende arbeidsgrupper sto bak arbeidet. Forumet hadde tre møter dette året og denne regelmessige kontakten med kommuner, fylkeskommuner og Innovasjon Norge har bidratt til lokal forankring og aksept for landbrukspolitiske målsettinger og tiltak i programmet. Synergier mellom de ulike delprogrammene er synliggjort i dokumentet i en egen matrise der henholdsvis miljøaspekt og næringsaspekt i alle delprogrammer er beskrevet.

BU-midlene ble videreformidlet til Innovasjon Norge med føringer i tråd med delprogrammet Regionalt Næringsprogram. Som følge av løpende vurdering av næringsprogrammet ift. markedsmuligheter og -utsikter, ble muligheten til å bruke BU-midler til investeringer i kraftfôrkrevende produksjoner holdt tilbake våren 2013.

Fylkesmannen sammen med Innovasjon Norge og de lokale BU-forvaltningene i Nord-Gudbrandsdal og Valdres følger opp strategien for Regionalt Næringsprogram. Aktørene informerer førstelinjetjenesten i kommunene om hvilke tilskudds- og lånemuligheter som til enhver tid gjelder.

Innenfor Regionalt Miljøprogram samarbeider Fylkesmannen tett med kommunene (SMIL-midlene), beitelag m.m.

Regionalt skog- og klimaprogram er i Oppland identisk med Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland. Denne strategien følges opp i samarbeid spesielt i med fylkeskommunen.

Antall årsverk i kommunal landbruksforvaltning pr. 1.1.2013 var 76,2 årsverk mot 73,55 i 2012.

Antall årsverk i landbruksavdelingen i 2013 var 21,9 årsverk mot 23,08 i 2012.

22.5 Reindriftsforvaltning

Tamreindrifta er ei viktig og tradisjonbunden næring i Oppland. Drifta foregår i Jotunheimen og tilgrensede områder. Faktisk er Oppland det nest største fylket når en ser produsert kjøtt pr. år på ca. 200 000 kg.

Den regionale reindriftsforvaltningen i Sør-Norge vil fra 01.01. 2014 bli overført til fylkesmannsembetet i Sør-Trøndelag. Innsigelsesmyndigheten for et areal skal tilligge fylkesmannsembetet der arealet ligger. Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har inngått avtale om bruk av kompetanse innen reindrift for å sikre gode saksbehandlings- og samordningsrutiner.

Fylkesmannen i Oppland har god kontakt med tamreinnæringa og vil videreføre denne kontakten også i 2014.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Utviklings- og tilretteleggingsmidlene

Bygdeutviklingsmidlene til utredning og tilrettelegging ble sterkt etterspurt i 2013. Det ble bevilget litt over 3,5 millioner kr fordelt på 23 saker (hvorav 2 praktikantsaker). Midlene ble brukt bredt til å understøtte satsingsområdene matproduksjon, skog- og trebruk, tjenesteyting (Inn på tunet, lokalmatsatsing m.m.) Ungt Entreprenørskap Oppland og et større landbruksprosjekt ved Vitensenteret Innlandet (på Gjøvik) fikk også støtte.

Satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt næringsprogram.

Regionalt Næringsprogram for Oppland 2013 ble fastsatt tidlig på året.

Programmet er styrende for bruken av BU-midlene, både utredningsmidlene som forvaltes av Fylkesmannen og Innovasjon Norges bedriftsretta midler. Ordningene med lokal forvaltning av BU-midler for Valdres og Nord-Gudbrandsdal disponerte ca 37 % av fylkets BU-midler (tilskottsmidler) i 2013. Midlene forvaltes etter strategier basert på egne fortrinn og utfordringer, innen rammen av Regionalt Næringsprogram for Oppland.

Fylkesmannen har sammen med Oppland fylkeskommune og Innovasjon Norge Oppland utarbeidet en felles samarbeidsplan for lokalmatsatsinga i Oppland der fokus er satt på omdømmebygging, kompetanse, mobilisering og økt tilgjengelighet.

Fylkesmannen samarbeidet også i 2013 aktivt med Oppland fylkeskommune om deres RULL-satsing (Rekruttering, utdanning og likestilling i landbruket). Den såkalte Voksenagronomen hadde svært stor søking og to klasser ble startet opp høsten 2013.

Det er et nært samarbeid med landbruksorganisasjonene særlig om prinsipielle og større BU-saker (utredning og tilrettelegging).

Fylkesmannens landbruksavdeling har regionale medarbeidere i alle fylkets regioner. Disse har spesialansvar innen temaer som næringsutvikling i nasjonalparkområder, lokal mat, stølssatsing, Inn på tunet og økologisk landbruk. Dessuten deltar de aktivt i gjennomføring av prioriterte tiltak på landbruksområdet i egen region.

En nasjonal beitekonferanse ble gjennomført i Valdres i september. Den samlet om lag 60 deltakere fra beitenæringa og kommunene i Oppland samt representanter fra nabofylkene.

Tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt.

Fylkesmannen har samarbeidet med medlemsorganisasjonen for Inn på tunet-tilbydere i fylket, og bl.a. deltatt på regional fagsamling om Inn på tunet.

Videre har vi fulgt opp godkjenningsordningen for Inn på tunet tilbydere i regi av Matmerk og gjennomført tiltak

for å få flere tilbydere til å slutte seg til ordningen.

Det pågår fortsatt Inn på tunet Løftet prosjekter på Hadeland og i Nord-Gudbrandsdal (Lom og Skjåk). Det har vært gjennomført 2 møter for de lokale koordinatorene sammen med Fylkesmannen i Hedmark.

23.2 Skogbruk

Skogbruket i Oppland har i 2013 hatt et relativt godt år tatt i betraktning den usikkerhet det har vært rundt avsetning av massevirke i Øst-Norge.

Det var frykt for nedgang i avsetning av massevirke i 2013, men avsetningsforholdene har bedret seg gjennom etablerte og nyetablerte avsetningskanaler. Tilgang og nærhet til jernbanenett for salg til skogindustri i Sverige har vært avgjørende for avsetningen av virke.

Selv i Valdres, der jernbanenett mangler, ble det avvirket mer tømmer enn antatt på forhånd.

Skogkultur og miljøtiltak

Investeringslysten i skogkultur har holdt seg oppe. Særlig tydelig har dette vært i Sør-Aurdal, med i alt 4300 dekar ungskogpleie. Det ble tidlig satt i gang tiltak for å holde investeringene oppe.

I alt ble det gjennomført ungskogpleie på 23.600 dekar i Oppland i 2013, som er en liten nedgang i forhold til året før. I følge tall fra skogfondsregnskapet er det satt ut omkring 4.8 millioner planter i 2013, som er på samme nivå som året før.

Mange kommuner samarbeider med skogeierandelslagene i skogkulturprosjekter. Samarbeidet gir gode resultater, og samtidig oppnås det kontakt med skogeierne ved informasjonsformidling. Det er etablert gode rutiner på opplæring av arbeidskraft, og kvaliteten på utført skogkulturarbeidet er tilfredsstillende. For 2014 har mange kommuner satt seg som mål å øke aktiviteten innen skogkultur.

Oppland fikk i 2013 bevilget kr 8 500 000,- til NMSK skogkultur og miljøtilskudd. Det ble i tillegg overført drøyt 325.000 kroner fra 2012, noe som ga en totalramme på vel 8.8 millioner kroner. Dette er i hovedsak midler som blir viderefordelt til kommunene ut i fra innmeldt behov. Kommunene selv foretar lokale prioriteringer og hva det gis tilskudd til. Oppland brukte kr 8 730 000,- på skogkultur og miljøtilskudd i 2013.

Nøkkelbiotoper er lokaliteter i skogen som er viktige for biologisk mangfold.

Skogeiere som er særlig berørt av nøkkelbiotoper kan søke om økonomisk kompensasjon (miljøtilskudd) for hogstavståelse på grunnlag av stående kubikkmasse etter fratrukk av egenandel. Nøkkelbiotopene fremkommer etter gjennomført miljøregistreringsprosjekt, som i hovedregel er koblet til skogbruksplanlegging i kommunen.

I 2013 ble det utbetalt kr 1 215 000,- i miljøtilskudd til skogeiere som er særlig berørt av nøkkelbiotoper. Fylkesmannen benyttet over 99 % av de tildelte NMSK-midlene fra Statens Landbruksforvaltning.

Tilskudd til energiflis

Interessen for energiflisdrifter økte i 2013. Det ble i alt gjennomført 285 drifter og utbetalt kr 7 350 000 i tilskudd til slike drifter i Oppland. I november ble det fra myndighetene signalisert at energiflisstøtten opphører fra nyttår.

Skogbruksplanlegging med miljøregistrering

Aktiviteten på skogbruksplanlegging med miljøregistrering er stor i Oppland, og i perioden 2000-2012 har alle kommunene fått gjennomført miljøregistreringer. I nye prosjekter evalueres nå miljøregistreringene som ble utført for 10 år siden på grunnlag av ny erfaring og kunnskap.

Fra Statens Landbruksforvaltning ble det bevilget 3,3 mill. kr. til skogbruksplanlegging i 2013, og vi har hatt denne aktiviteten:

- Følgende kommuner er ferdigstilt: Nord- Fron og Sør -Fron
- Følgende kommuner har hatt feltarbeid dvs. registrering i skogen: Søndre Land og Ringebu
- Avtale inngått om ny områdetakst er inngått i Gjøvik, Vestre Toten, Skjåk Almenning, samt Skjåk- og Lom privatskoger
- Forberedende aktivitet er utført i Hadeland (privatskog og almenninger) og Lillehammer

(Fylkesmannen søkte Statens Landbruksforvaltning om kr 4 100 000,- for 2014, og har fått innvilget hele beløpet.)

Hest og taubane

Det er få hestedrifter i fylket. Det ble utbetalt kr 14 518, i tilskudd til fem drifter på tilsammen 322,6 m³ i Søndre Land og Gran kommune.

Driftene med taubane har vært i Gudbrandsdalen, med unntak av en hogst på Hadeland. Tilskuddssatsen i 2013 har vært differensiert mellom gran og furu med hhv. kr 150,- og kr 170,- pr kubikkmeter for virke som er omsatt til salg. Det ble i fjor utbetalt snaut 1,2 mill. kr. i tilskudd til drift i vanskelig terreng. Totalt er det avvirket i omkring 5 800 m³ med taubane, fordelt på 13 drifter. Fylkesmannen i Oppland krever forhåndsgodkjenning av drifta for at skogeier kan motta tilskudd.

Aktiviteten på drift i bratt og vanskelig terreng var i 2013 på omtrent samme nivå som 2012.

De to siste årene har taubaneentreprenørene, som tidligere har arbeidet mye i Oppland, prioritert Vestlandet for å jobbe med vindfallhogst og opprydding etter stormfellingene.

Uttak av tømmer med taubane betyr mye i Gudbrandsdalen, både for skogeiere, skognæringen og treindustrien. Å sikre sagbrukene tilgang på lokalt levert tømmer er viktig for å holde transportkostnadene nede og for å sikre konkurranseevnen.

I tillegg men er det viktig å gi skogeiere mulighet til å avvirke områder som er lite tilgjengelig. Analyser viser at det står 1,27 mill. m³ i hkl. IV og V, fordelt på nesten 61 000 daa i Gudbrandsdalen som må avvirket med taubane. I beregningen gjelder bare areal med kubikkmasse over 15m³/daa.

Skogsveger

Investeringen i skogsveger blant skogeiere omfatter i all hovedsak ombygging i vegklasse 3 og 4. Det er generelt svært lite nybygging. I Nord-Gudbrandsdal og Valdres er det noe bygging av traktorveger.

I 2013 ble det ferdigstilt 29 skogsbilveganlegg, for det meste ombygginger, bygd med tilskudd. Inkludert i de registrerte ombyggingene er også de tiltak som har mottatt tilskudd fra ekstra midler, gitt gjennom revidert nasjonalbudsjett 2013. Dette gjelder bl.a. punktutbedringer og utbedring av flaskehalsar som svinger, snuplasser, kulverter/stikkrenner, breddeutvidelse osv. For de skogsveganleggene som er blitt ferdigstilt i 2013 er det investert i overkant av 9 mill. kr. Disse vegene har mottatt drøyt 3 mill. kr i tilskudd.

Avslutning av vegprosjekt "registrering og kartfesting av skogsbilveger i Oppland"

I 2012 og 2013 har Fylkesmannen bidratt med å hjelpe kommunene i arbeidet, jf embetsoppdraget, med å etablere hovedplaner for skogsveger. Gjennom et toårig registreringsprosjekt har vi nådd målet med å dokumentere tilstanden på infrastrukturen i fylket. Resultatet har endt opp i en kartlegging og beskrivelse av behovet for vedlikehold og opprusting/ombygging av de private skogsveiene i Oppland.

Prosjekt `Tilskudd til mellomvanskelig terreng i Gudbrandsdalen`

Fylkesmannen, kommunene i Gudbrandsdalen og Mjøsen Skog BA har i perioden 2011-2013 samarbeidet om et prosjekt for avvirking av skog i mellomvanskelig terreng (40 % - 55 % helling). Formålet har vært å stimulere til økt aktivitet og avvirking av arealer som er for bratte til konvensjonelle hogstmaskiner, men som ikke er så bratt at taubane må benyttes.

Erfaringer viser at ordningen har blitt meget positivt mottatt både av næringen og ikke minst skogeiere. Det er hogd omkring 22 000 m³ gjennom denne ordningen i løpet av prosjektperioden. Gjennomsnittsdrifta er drøyt 200 m³. Til tross for at det samlede volumet kan virke beskjedent i regional målestokk, er det for lokalt næringsliv svært viktig.

For 2013 ble prosjektet finansiert gjennom bruk av NMSK-midler til skogsveg/taubane. Tilskuddssatsene for de ulike tiltakene har vært differensiert mellom furu og gran

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

24.1 Jordvern og kulturlandskap

Fylkesmannen er i kontakt med kommunene når de arbeider med revidering av kommuneplanens arealdeler. Både skriftlig og i møter med kommunene er nasjonal politikk på jordvernområdet formidlet, og det er og vist til jordvernstrategi for Oppland. Dialog både med politikere og administrasjon i kommunene har over tid ført til en bedre forståelse og aksept for jordvern, men det er viktig at det i alle plansammenhenger fortsatt er fokus på dette.

Muligheten til bruk av innsigelse for å ivareta jordvern hensyn ble også benyttet i 2013. Fylkesmannen uttalte seg til 388 plansaker i 2013, og i alt ble det fremmet 8 innsigelser med bakgrunn i jordvern hensyn. I tillegg var det 1 innsigelse knyttet til andre landbruksinteresser.

Regjeringens mål om å redusere omdisponeringen av dyrka jord til under 6000 da/år tilsier at Oppland må omdisponere mindre enn 285 daa dyrka jord/ år. KOSTRA-tall viser en omdisponering av dyrka mark i Oppland på 587 daa dyrka mark i 2006, 478 daa i 2007, 326 daa i 2008, 264 daa i 2009, 285 daa i 2010 og 723 daa i 2011 og 178 daa i 2012. Dette viser at fylket nådde målet om en

halvering i 2010, men at målet ble betydelig overskredet i 2011 mens 2012 står fram som det beste året på lenge. Det vil være store variasjoner mellom år, og tallene må derfor ses i et lengre tidsperspektiv. I kommuneplaner og kommunedelplaner ligger det inne betydelige arealer som er godkjent omdisponert, men som ikke har blitt regulert slik at de har kommet med i Kostrarapporteringa. For Opplands del vil fortsatt store areal omdisponeres i forbindelse med regulering for utbygging av E6 i Gudbrandsdalen og E16 og Rv 4 på Hadeland. Kostratall for 2013 blir først tilgjengelige fra 15. juni 2013.

Arbeidet med Nordherad som ”utvalgt kulturlandskap i jordbruket” er i hovedsak gjennomført i tråd med tidligere planer. I fjor ble det meldt inn mange verneverdige bygninger med behov for istandsetting. Elleve grunneiere har fått tilskudd til istandsetting av tolv bygninger. Tiltakene varierer fra reparasjon av vinduer til større restaureringstiltak. Det er ikke inngått nye drifts- og skjøtselsavtaler. Totalt har 31 grunneiere inngått avtaler om drift/skjøtsel og/eller istandsetting av bygninger.

Det er meldt om seks ferdigstilte istandsettingstiltak på bygninger i 2013. Ca. 150 dagsverk er brukt på rydding av jengroingsarealer som inngår i skjøtselsplaner. Antall storfe og geiter på beite har økt siden 2008, mens antall sau på beite er redusert. Til sammen omfattes 54 % av den dyrka marka og 77 % av innmarksbeitet i området av skjøtselsplaner og fireårige drifts- og skjøtselsavtaler. Ca. 900 daa av naturtypen naturbeitemark med stor biologisk verdi (A-/B-områder) inngår i avtalene.

Fylkesmannen arrangerte en todagers studietur til det utvalgte kulturlandskapet Vangrøftdalen/Kjurrudalen i Hedmark med 12 deltakere fra Nordherad i oktober. Etter dette har kommunen og Nordheradsprosjektet gjennomført en tre åpne grendemøter om næringsutviklingstiltak med godt frammøte.

Representanter for Nordheradsprosjektet guidet grupper fra Statens landbruksforvaltning og Norsk kulturminnefond som besøkte området sommer/høst 2013.

Det grunneierstyrte ”Nordheradsprosjektet” har fra 2011 hatt hovedansvar for lokal informasjon og mobilisering, veiledning og planleggingsbistand til grunneiere. Oppgaver og ansvar er fordelt mellom Fylkesmannen, kommunen og Nordheradsprosjektet gjennom en skriftlig avtale.

Vi viser for øvrig til egen, utdypende rapportering til Statens landbruksforvaltning om oppfølging av utvalgte kulturlandskap.

24.2 Samfunnsplanlegging

Arealbruken i Oppland fastsettes i all hovedsak gjennom kommuneplanens arealdel og gjennom verneplaner etter naturmangfoldloven. Kommuneplanenes arealdeler blir rullert med ujevne mellomrom. I tillegg skjer

det endring i arealbruken gjennom utarbeidelse av kommunedelplaner, reguleringsplaner som er i strid med overordna plan, og gjennom dispensasjoner.

Fylkesmannen har et eget planteam som utarbeider embetets uttalelser i plansaker og landbruksavdelingen deltar aktivt her. Gjennom endringer av plan- og bygningsloven i 2009 har planarbeidet blitt vesentlig mer omfattende da det stilles større krav til å være med tidlig i planprosessene. Allerede ved oppstart av en planprosess må vi vurdere om det legges opp til en tilstrekkelig utredning av landbrukshensyn som kan bli berørt, og evt. signalisere om planen kan berøre landbrukshensyn i en slik grad at det må fremmes innsigelse når planen kommer på høring. Også utbygging i tettsteder har betydning da en høy arealutnytting her har betydning for hvor stort behovet er for «nye» arealer.

Oppland har lang praksis med faste regionale planmøter som gjennomføres i regi av Oppland fylkeskommune.

Dette er en viktig arena for orientering om statlig politikk. Landbruksavdelingen er alltid representert i møtet når saker som berører landbruksinteresser er oppe.

I 2013 fremmet Fylkesmannen 9 innsigelser i planuttalelser ut fra landbrukshensyn. 8 av disse ble fremmet ut fra hensyn til jordvern.

Det har i løpet av 2013 for det meste bare vært snakk om oppfølging av etablerte verneplaner i Oppland. Landbruksavdelingen har vært med og gitt sine vurderinger i konkrete planer for hogst og skogskjøtsel i landskapsvernområder. Videre er vi sammen med miljøvernadv. aktive i «Bruk-vern-arbeidet» der målet er å omsette politiske signaler om bruk og vern til praktisk forvaltning, både i forhold til økt verdiskaping og målstyrt forvaltning.

Landbruksavdelingen har hatt ansvar for en fagdag i Grimsdalen - feltkurs i biologisk mangfold i seterlandskapt - der nasjonalparkforvaltere, SNO, kommuner og Fjellstyrer var invitert. Videre har avdelingen arrangert en Beitebrukskonferanse på Beitostølen der kartlegging av beiteressursene og beitebruk i Langsua nasjonalpark var sentralt.

Avdelingen har i 2013 startet arbeidet med bidrag til Fagrapport om landbruk i verneplan for Hjerkinnskytefelt.

Når det gjelder tiltak i fylkets verneområder er det godt samarbeid mellom miljø- og landbruksavdelingen hos fylkesmannen i Oppland.

Det har i 2013 vært mange konsesjonssøknader for å bygge småkraftverk i Oppland. Landbruksavdelingen har vært involvert i saksbehandlingen av disse slik at konsekvensene for landbruket er beskrevet i embedets tilrådning til NVE.

Arealsakene i Oppland tas opp i planteamet hos fylkesmannen der landbruksavdelingen deltar. Landbruksavdelingen påser at landbruksinteressene blir ivaretatt, bl.a. at det er foretatt konsekvensutredninger (KU) for landbruket. Der hvor det er mangelfull KU blir dette påpekt og endringer blir gjort før endelig uttale fra embedet foreligger. Dette har fungert greit i Oppland i 2013.

Gårdskart og AR5

AR5 er et kartdatasett som beskriver arealressursene, med vekt på egnethet for plantedyrking og naturlig planteproduksjon. Datasettet er med på å danne kontrollgrunlaget for arealbaserte produksjonstilskudd.

De siste tre kommunene i Oppland avsluttet i 2013 arbeidet med gårdskartprosessen. Det er et sterkt fokus på å få til et godt kontinuerlig ajourhold av AR5 i kommunene når de er ferdige med gårdskartprosessen.

For å sikre at rutinene for kontinuerlig ajourhold av AR5 blir mest mulig likt ajourholdet av andre geodata, har Kartverket Hamar tatt over arrangøransvaret for de kursene der kommunene lærer hvordan en ajourfører AR5-kartbasen. Alle kommuner blir tilbudt slikt kurs annethvert år.

AR5 feltkurs blir også arrangert annethvert år. Dette kurset ble arrangert på Hadeland i 2013 med god deltagelse.

Partenes behov for og Skog og landskaps retningslinjer for periodisk ajourhold av AR5 blir godt ivaretatt. Temaet blir tatt opp i de årlige Norge Digitalt årsmøtene i regionene.

24.3 Klimautfordringene

Biogassanlegg

Bioassteknologien er foreløpig ikke tilpassa gardsanlegg, og fylkesmannen har derfor ikke hatt noen spesiell oppfølging av dette i 2013. Imidlertid er høsting og bruk av bioenergi i jordbruket vektlagt i Fylkesmannens retningslinjer for tilskudd til fra Klima- og miljøprogrammet. Fylkesmannen har imidlertid ikke mottatt søknader til denne ordningen.

Klimagassutslipp og RMP

Regionalt miljøprogram i Oppland har ikke innført tiltak under miljøtema *utslipp til luft*. Prioritering av tiltak i RMP er gjort i samråd med faglagene. Imidlertid er tiltak som miljøvennlig bruk av husdyrgjødsel og klimagassutslipp i jordbruket vektlagt i Fylkesmannens retningslinjer for tilskudd til fra Klima- og miljøprogrammet. Fylkesmannen har innvilget tilskudd til landbruksrådgivingen for demonstrasjon og kurs om miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel og drivstoffreduserende traktorkjøring.

Trebruk og bioenergi

Økt bruk av tre er prioritert i den felles skog- og trestrategien for Hedmark og Oppland. Dette er en satsing over flere år og vil gi utslag over tid. Det er i samarbeid med Hedmark- og Oppland fylkeskommuner sett på hva som kan gjøres. Ett av tiltakene er at bruk av tre som et miljøvennlig byggemateriale skal vurderes i alle byggeprosjekter i regi av fylkeskommunene, som er en større utbygger. Fylkesmannen i Oppland støtter Tredriveren i Oppland økonomisk og resultatene viser at dette har vært vellykket. Ny skole og trelastutvalg i Gran

kommune har vakt oppsikt og er representasjonsbygg for bruk av tre.

Bioenergisatsingen har i 2013 ikke vært prioritert så høyt som de foregående år. Det skyldes mangel på kapasitet. I 2014 skal det arrangeres flere kurs om bioenergi/bioenergianlegg for interesserte skogeiere/gårdbrukere i samarbeid med Energigården. Det vil også ses nærmere på prosjektet Grønn varme som ble kjørt i Hedmark, for å se hva som kan følges opp videre fra dette arbeidet.

24.4 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Måloppnåelse og utvikling for miljørettede virkemidler

Virkemidler i "Regionalt miljøprogram" (RMP) har vi definert som regionale miljøtilskudd, tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) samt juridiske virkemidler, veiledning og informasjons-/utviklingsarbeid. Tilskuddene i regionalt miljøprogram vurderes å ha en effekt for å opprettholde kulturlandskap og biologisk mangfold samt forurensning.

Implementeringen av det elektroniske søknadssystemet eStil for RMP har gitt betydelige utfordringer, spesielt for kommunene. De har gjort en stor innsats både for å veilede søkerne og å sette seg inn i et relativt komplekst system med en del tekniske feil og problemer med funksjonalitet i startfasen. Vi får likevel også tilbakemeldinger om at eStil vil være et godt arbeidsverktøy når det først er blitt innarbeidet.

Vi har lite annet faktagrunnlag enn søknadsmaterialet i RMP for å beskrive den generelle tilstanden og utviklingen av biologisk mangfold, kulturminner og forurensning i jordbruket i Oppland. Det er på den annen side vanskelig å knytte utviklingen i jordbrukslandskapet til bruken av de enkelte virkemidlene. Dette er dessuten langsiktige utviklingstrekk som i liten grad kan måles fra år til år. Vi viser derfor til rapportene fra 2011 og 2012 og har følgende beskrivelse som gjelder for 2013:

Antall godkjente søknader om regionale miljøtilskudd inkludert organisert beitebruk i 2013 er 3270. Vi må ta et forbehold om at de fleste søknadene ikke er endelig godkjent for utbetaling og at det kan være mindre feil i tallene vi gjengir nedenfor.

Nasjonalt verdifulle kulturlandskap

I nytt RMP ble det innført tre tilskudd rettet spesielt mot nasjonalt verdifulle kulturlandskap i fylket:

«Slått av lokalt verdifulle jordbrukslandskap» er et tilskudd til areal med spesielle miljøverdier som blir slått. Dette er definert som et ekstra tilskudd til areal som får tilskudd til skjøtsel av slåttemark eller gravfelt/andre automatisk freda kulturminner. Her var det 13 søkere med til sammen 482 daa.

«Beite av lokalt verdifulle jordbrukslandskap» har to tiltaksklasser rettet mot nasjonalt verdifulle jordbrukslandskap:

166 søkere søkte om tilskudd for 23 959 dyreenheter (sau) som beiter på innmarksbeite i disse områdene (tiltaksklassen «bygdenært»).

Det var bare 6 søkere som søkte om tilskudd for totalt 288 dyreenheter i utmark i nasjonalt verdifulle kulturlandskap (tiltaksklassen «fjellområde»).

Tallene er relativt lave, og det kan være grunn til å tro at ikke alle potensielle søkere har vært oppmerksomme på muligheten for å søke på disse tiltakene. Dette gjelder særlig beitetilskuddene.

Seterdrift

Antall omsøkte enkeltsetrer med mjølkeproduksjon var 347, mot 389 i 2012. Det er en nedgang på nesten 10 %, mens årlig nedgang i perioden 2005-2012 har ligget på 1-7 %. Årets nedgang kan ikke forklares med færre antall mjølkeprodusenter, siden nedgangen blant disse har vært på 4,5 %. I de tre største seterkommunene er tallet på mjølkeprodusenter redusert med 8 fra 2012 til 2013, mens det ble søkt tilskudd for 19 færre setrer med mjølkeproduksjon enn i 2012.

Redusert seterdrift gjenspeiler normalt strukturutviklingen i mjølkeproduksjonen. I hele perioden fra 2005 har reduksjonen i antall setrer likevel vært klart mindre enn nedgangen i antall mjølkeprodusenter. Søknadstallene tyder nå på en motsatt trend, der en del bønder avviker seterdrifta sjøl om de fortsetter som mjølkeprodusenter. Fylkesmannen vil gjøre nærmere undersøkelser av om det er spesielle forhold som ligger bak den sterke

nedgangen.

Antall fellessetrer er som i 2012, 29 setrer.

Beite i utmark

I nytt RMP ble det innført et dyretilskudd til mjølkekyr som beiter i utmark mens det drives mjølkeproduksjon på setra. Disse får samme tilskudd som kastrater av storfe som går på beite (tilskudd innført 2009). Vi har dermed ikke data for fordeling mellom disse to dyretilskuddene. Basert på en framskriving av tidligere søknadstall for kastrater, anslår vi at ca. 4300 mjølkekyr var på utmarksbeite på setra. I snitt utgjør dette ca. 12 mjølkekyr pr. enkeltseter. Det er positivt for setermiljøet og utnyttningen av utmarka at bruken av utmarksbeite er så omfattende på de aktive setrene.

Antall geiter som får tilskudd til «beite i utmark» er tilnærmet likt med 2012. Antall geiter med produksjonstilskudd har en svak reduksjon fra 2012. Fra 2003 til 2013 har imidlertid antall geiter økt med nesten 8 %, noe som er positivt med tanke på utnyttning av beitemark og effekt på gjengroing.

Ellers viser vi til egen rapportering for organisert beitebruk for mer utfyllende informasjon om beitebruk i utmark.

Biologisk mangfold

Arealet med biologisk verdifulle arealer der det søkes tilskudd til beite, er mer enn fordoblet fra 2012 til 2013 og utgjør 27 897 daa. Dette skyldes at det i nytt RMP ble åpnet for at beitelag som beiter utmarksareal med A- eller B-verdi, kan søke tilskudd. Tilskuddet til beitelag er begrenset med et maksimalbeløp på 50 000 kroner pr. beiteområde. Beitelag har søkt om tilskudd for totalt 14 144 daa, som i hovedsak er utmarksareal. Hovedtyngden av arealet ligger i kommunene Vågå og Dovre, i Dovre lokalisert i det nasjonalt verdifulle kulturlandskapet Grimsdalen.

Arealet med biologisk mangfold som landbruksforetak har søkt tilskudd for å beite, ligger på samme nivå som de foregående åra (13 753 daa). Dette er i hovedsak innmarksbeite.

Det er søkt tilskudd til 1106 daa slåttemark, som er en nedgang på ca. 15 % fra nivået de foregående åra. Relativt mange søknader er underkjent når det gjelder dette tiltaket, noe som kan indikere at kommunene håndhever vilkårene for å få tilskudd strengere. Kravet til digital kartfesting kan ha medvirket til dette. Bare 268 daa er omsøkt som naturtypen slåttemark, mens det er søkt på 838 daa som «slått av biologisk verdifulle arealer». Det siste kan omfatte andre naturtyper som blir slått, men vi kan ikke utelukke at en del areal som faktisk er slåttemark blir ført under denne tiltaksklassen.

Landbruks- og miljøvernavdelingene samarbeider om oppfølging av handlingsplanen for den utvalgte naturtypen slåttemark. Koordinering av skjøtselsavtaler med tilskudd fra Miljødirektoratet og søknader om regionale miljøtilskudd til de samme arealene er et tema som blir vurdert i den sammenheng.

Bare en liten andel av SMIL-tiltakene er definert innenfor dette temaet, men vi må regne med at en betydelig del av arealene med kulturmark som restaureres for beiting har betydning for biologisk mangfold.

Kulturminner/verneverdige bygninger

Tilskudd til skjøtsel av areal med automatisk freda kulturminner ble innført i 2009. Med unntak for enkelte kommuner har det hatt lite omfang, og er sterkt redusert i 2013. Totalt ble det søkt tilskudd til skjøtsel av 34 enkeltgravminner og 301 daa med beite eller slått, mot 962 daa totalt i 2012 (da det bare var et arealtilskudd). Det er ingen åpenbar forklaring på en så stor nedgang. Også her er en betydelig andel (21 %) av søknadene underkjent av kommunene. Kravet til digital kartfesting kan ha medført en innstramning av hvor stort areal som blir godkjent.

Størstedelen (62 %) av SMIL-tilskuddene gikk som tidligere til istandsetting/restaurering av freda og verneverdige bygninger. Andre kulturminnetiltak utgjør bare en liten andel av SMIL-tiltakene.

Jordbruksforurensning

Arealet med åker som ligger i stubb over vinteren varierer rundt 120 000 daa av totalt ca. 200 000 daa åkerareal, dvs. mellom 50 og 60 %. Områder som er i første planperiode (vannforskrifta) skiller seg ikke ut. Med revidert regionalt miljøprogram 2013-2016 er det valgt å prioritere områder med hensyn på avrenning fra jordbruket med differensierte tilskuddssatser. Hadeland og Toten er prioriterte områder og Hadeland (nå i VO Randsfjorden) og

Hunnselva (nå i VO Mjøsa) var med i 1. planperiode. Om dette vil føre til økt andel utsatt jordarbeiding gjenstår å se.

Arealet med eng der fornying utsettes fra høst til vår har ligget opp mot 17 000 daa for hele fylket. Nye sentrale retningslinjer for regionalt miljøprogram tillater kun tilskudd til utsatt omlegging av eng i prioriterte områder. I 2013 har omfanget sunket til 2855 daa, noe som også for de prioriterte områder (Toten og Hadeland) er en nedgang. Dette kan medføre at en større andel eng høstpløyes med de følger det kan få for avrenning.

Oppslutningen om grasdekte soner er om lag fordoblet i samme periode, fra ca. 20 000 meter til nesten 40 000 meter i 2011. For 2013 er det en tilbakegang til ca 34 000 meter.

SMIL-ordningen

Fordeling av tilsagn i 2013 på de forskjellige tiltakene er vist nedenfor. Det er stort sett mindre endringer i forhold til fordelingen i 2012, men tilskudd til biologisk mangfold er mer enn halvert mens tilskudd til tilgjengelighet og opplevelseskvalitet er fordoblet. Her er det imidlertid små tall som naturlig vil variere en del fra år til år. Mange av tiltakene som gjelder gammel kulturmark vil dessuten bidra til biologisk mangfold.

Planlegging/tilrettelegging 2,9 % (429 439 kroner)

Biologisk mangfold 0,6 % (90 515 kroner)

Gammel kulturmark 25,6 % (3 829 971 kroner)

Tilgjengelighet/opplevelseskvalitet 3,6 % (544 150 kroner)

Freda/verneverdige bygninger 62,3 % (9 339 693 kroner)

Andre kulturminner-/miljøer 2,8 % (425 086 kroner)

Hydrotekniske anlegg 0,7 % (108 000 kroner)

Landskapsplantinger 0,2 % (33 100 kroner)

Andre miljøtiltak 1,3 % (188 000 kroner)

Føring for kommunenes bruk av SMIL-midler er gitt i Regionalt miljøprogram. Her er relevante regionale og kommunale virkemidler koplet sammen under tematiske områder. Kommunenes bruk av ordningen ligger i all hovedsak innenfor de føringene som er gitt. Kommunene prioriterer i liten grad spesielle geografiske områder eller andre spesifikke, lokale formål. Vi har inntrykk av at tiltak rettet mot biologisk mangfold blir prioritert.

Kommunene skal revidere tiltaksstrategiene sine innen mars 2014, og koplingen mellom Regionalt miljøprogram og SMIL har vært tema på to kommunesamlinger og i to brev til kommunene i 2013. Her har vi oppfordret til å vurdere en tydeligere, lokal målretting av ordningen. Kommunene er bedt om å sende utkast til ny strategi til Fylkesmannen for tilbakemelding.

Miljøplan

Vi har ikke prioritert aktivitet på dette området spesielt i 2013. Miljøplan tas opp som tema ved kurs og samlinger og forvaltningskontroller i kommunene. Men i forbindelse med at det er varslet og pågår revidering av regelverk for miljøplan for jordbruket avventes mer omfattende aktivitet til dette er på plass. Det er imidlertid innvilget støtte til noen miljøplankurs i regi Norsk landbruksrådgiving med midler fra ordning for informasjons- og utviklingstiltak i jordbruket.

Fylkesmannen har bevilget midler til oppfølgingstiltak av miljøplaner som godkjenningsgrunnlag for tiltaksmeldinger for jordbruksdrift i nedbørsfelt med utvalgt naturtype kalksjøer på Hadeland og Toten.
Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2013 etter søknadsomgang 2012 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMOP	15447780	3725640	20316680	0	13945120	0	223750	0
Sum	15447780	3725640	20316680	0	13945120	0		

24.5 Økologisk landbruk

Oppland og Hedmark har felles handlingsplan for økologisk landbruk; "Handlingsplanen for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010-2015". Fylkesmannen har fordelt midler til regionale økologiske utviklingstiltak ut fra handlingsplanens satsningsområder og fullmaktsbrev 2013 fra SLF. Prioritering av tiltak ble gjort etter en søknadsvurdering sammen med Fylkesmannen i Hedmark.

Fylkesmannen har også i 2013 fokusert på tiltak som skal øke kjennskapen til økologisk mat blant folk flest. Hovedsatsningen har vært "Økosats 2013". Prosjektet var en videreføring av satsningen året før. Målet har vært å øke bevisstheten om sunn, økologisk mat hos små og store håndballspillere og deres familier. Prosjektet er felles for Fylkesmennene i Oppland og Hedmark og har blitt gjennomført av Oikos –Økologisk Norge i samarbeid med Norges Håndballforbund Region Innlandet. Andre gjennomførte markedstiltak er bl.a økologiske matskoler i regi av 4H Oppland og tilrettelegging for mer økologisk mat i kantina på Mesna videregående skole på Lillehammer.

Følgende tiltak er gjennomført med økonomisk støtte fra midler til oppfølging av tiltak i handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet i 2013:

Markeds-/informasjonstiltak

- *Økologisk satsning i Norges Håndballforbund Region Innlandet.* Sammen med Hedmark
- *Økodag 2013 i Innlandet.* Sammen med Hedmark
- *Økologisk skolehage på Lunner barneskole*
- *Økologiske aktiviteter på Hadeland i regi av 4H Oppland*
- *Veiledning i bruk av økologisk mat i kantina på Mesna videregående skole på Lillehammer*
- *Markedsføring av økologiske bær i Valdres / på rakfiskfestivalen*
- *Div. generelle markedsaktiviteter i Valdres*
- *Magasinet REN MAT og økoguide på nett.* Sammen med Hedmark

Produksjonsrettede tiltak

- *Demonstrasjonsfelt for eksotiske grønnsaker*
- *Jordstruktur, vekstskifte, ugrasbekjempelse. Møteserie*
- *Gruppebasert rådgiving i Gudbrandsdalen.* Ulike produksjoner
- *Økologiske settepoteter i Valdres.*
- *Tiltak mot skadegjørere i økologisk potetproduksjon.* Sammen med Hedmark
- *Gulrot- og bærproduksjon i Valdres*
- *Intensiv eller ekstensiv drift som strategi for økologisk grovfordyrking.* Sammen med Hedmark

Generelle tiltak

- *Økologisk fagdag.* Arrangert på Lillehammer sammen med Hedmark. Målgruppe: ansatte i landbruksforvaltning og landbruksrådgiving.
- *Møter i Rådet for økologisk landbruk i Innlandet.* Sammen med Hedmark.

Fylkesmannen har fortsatt hatt fokus på økologisk mat i offentlige kantiner og storhusholdninger i Oppland. En videregående skole har fått tilskudd for å leie inn veileder til sin kantine. Fylkesmannen deltok i september på Nofimas seminar om økologisk mat i storhusholdning.

Når det gjelder forsøksfeltene for eksotiske grønnsaker, har Fylkesmannen foruten å delta i anlegging av feltene, vært medarrangør på kurs og markvandring. Medieomtalen av forsøksfeltene har vært bra. Fylkesmannen har vært veileder for utvikling av økologisk skolehage på Lunner barneskole.

Fylkesmannen opplever en stagnasjon/nedgang i økologisk drevet areal i fylket. Landbruksrådgivingen har bl.a fått støtte til tiltak for å overføre erfaring mellom produsentmiljøer som har ulike utfordringer i forhold til økologisk drift. Det har vært stor interesse for møteserie med vekt på jordstruktur, vekstskifte og ugrasbekjempelse.

Fylkesmannen søkte om, og ble tildelt, foregangsfylke for økologisk kornproduksjon 2014 - 2017. Siste del av året ble det lagt mye arbeid i å planlegge foregangsfylkesatsningen.

Ressursrapportering

240: korrigert med 43901,76 overført fra ugyldig resomr. 260

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Matsikkerhet	kr 1 266 502,91	kr 0,00
22 Landbruk over hele landet	kr 4 017 757,65	kr 78 367,67
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 4 429 492,46	kr 0,00
24 Bærekraftig kultur	kr 2 809 711,27	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 248 849,82	kr 0,00
Sum:	kr 12 772 314,00	kr 78 367,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på opplæringsområdet

31.1 Tilsyn

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse, metode, tiltak som gjennomføres for å bedre måloppnåelsen

Fylkesmannen i Oppland har oppfylt målene på tilsynsområdet som var satt gjennom aktivitetskravene til embetet for 2013. Aktivitetskravet for 2013 var på 19 tilsyn. Ett av FNT-tilsynene ble varslet høsten 2013, men selve gjennomføringen ble utsatt til over nyttår i 2014. Utsettelsen skyldes sykdom i tilsynsgruppa. I aktivitetskravet inngikk ett hendelsesbasert tilsyn, mens det faktisk ble gjennomført to slike. I alt ble 19 tilsyn gjennomført. I tillegg kommer det utsatte tilsynet som gjennomføres på nyåret 2014.

Når det gjelder innholdet og resultatet av tilsynene, viser vi til særreportering om dette.

Tilsyn har også i 2013 tatt mye av kontorets ressurser, men vi har i de fleste tilsynene redusert bemanningen fra tre til to personer i tilsynsteamene. Erfaringene med denne reduksjonen er i hovedsak god, men noe blandet. Siden referatskriving tar mye kapasitet, vil den enkelte medarbeiders evne til å «stenografere» være av stor betydning for om det er nok med to personer i teamet. Det er også av stor betydning hvorvidt temaet er godt innarbeidet. Nye tilsynsmedarbeidere blir fortsatt introdusert for arbeidsområdet som en tredje person i teamene, men tilsynene i 2014 er i hovedsak planlagt med to personer i teamet.

Kontorets kompetanse med tanke på å føre tilsyn avhenger bl.a. av regelverksforståelse, metodekunnskap, kapasitet og personlig egnethet – og til en viss grad av et stabilt personale. Også i 2013 har kontoret mistet en erfaren tilsynsmedarbeider, men tilsynene har stort sett latt seg gjennomføre etter planen, bl.a. fordi vi har redusert bemanningen i teamene. Det har også vært til god hjelp at Utdanningsdirektoratet har utarbeidet ny metodehåndbok og gjennomført kurs i forbindelse med dette. Gode tilsynsinstrukser er også av avgjørende betydning for gjennomføringen av tilsynene.

Fylkesmannen har i 2013, som tidligere år, søkt å øke tilsynskompetansen gjennom samarbeid med andre fylkesmenn, deltakelse i regelverksamlinger og gjennom å involvere hele avdelingen i prinsipielle diskusjoner om regelverk og viktige tilsynsystema. Nyansatte blir introdusert for tilsynsfeltet gjennom deltakelse i tilsyn raskt etter at de er ansatt. Fylkesmannen ønsker på den måten å sørge for et bredt korps av saksbehandlere som kan ta ansvar for gjennomføring av tilsyn. Vi prøver etter hvert å få til relativt faste team som «spesialiserer» seg på enkelte tilsynsystema.

Vurderinger som lå til grunn for valg av tema, tilsynsobjekt og dimensjonering av egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn

Tema for de planlagte, egeninitierte tilsynene i 2013 var gjennomføring av spesialundervisning ved to skoler i en kommune, gratisprinsippet ved to videregående skoler, fritak fra nasjonale prøver på 8. trinn ved to skoler i to kommuner.

Tema for de hendelsesbaserte tilsynene var retten til et godt psykososialt skolemiljø og kutt i diverse lovpålagte oppgaver (svømming, frukt og grønt, fysisk aktivitet og leksehjelp) i en kommune.

Valget av spesialundervisning som tema for egeninitierte tilsyn ble gjort på bakgrunn av kunnskap om status tilflytt kontoret gjennom klagesaker. Bakgrunnen for klagesaker er ofte en manglende sammenheng i den såkalte «gullrekka» (sakkyndig vurdering, vedtak, IOP). Valget av tilsynsobjekt skjedde på bakgrunn av informasjon som kom fram i en annen tilsynssak i samme kommune. Tilsynene ble ført med en barneskole og en ungdomsskole i den valgte kommunen.

Bakgrunnen for det hendelsesbaserte tilsynet på psykososialt skolemiljø var flere henvendelser om skolemiljøet på en bestemt skole. Når det gjaldt det andre hendelsesbaserte tilsynet, var bakgrunnen både avisoppslag og henvendelser fra foreldre om et kommunestyrevedtak om ikke å tilby svømming, frukt og grønt, fysisk aktivitet og leksehjelp.

Når det gjelder dimensjonering av tilsynsmengden, er det flere faktorer som spiller inn. Kapasitet ved kontoret har vært den avgjørende faktoren, men Fylkesmannen gjør også en vurdering av hvilke virkemidler som er mest effektive i forhold til å oppnå regeletterlevelse, tilsyn eller dialog og veiledning. Fylkesmannen har de seinere åra gjennomført utstrakt veiledning på regelverk, både i forkant av tilsyn og i etterkant. Dette er en modell som vi har god erfaring med.

Retting av lovbrudd

Det er Fylkesmannens vurdering av skoleeier i all hovedsak retter lovbrudd som avdekkes gjennom tilsyn. Det er vårt inntrykk at skoleeiere bruker erfaringene og tilbakemeldingene fra tilsyn i sitt arbeid med sikring av regeletterlevelse og kvalitetsutvikling overfor skoler som ikke har hatt tilsyn.

Til tross for hovedinntrykket må Fylkesmannen nevne at i en kommune er tilsynet ikke avsluttet pga mangelfull oppfølging av pålegget. Fylkesmannen følger fortsatt opp kommunen.

31.2 Klagesaksbehandling

Klager på grunnskoleområdet

Fylkesmannen i Oppland har flest klagesaker innenfor avgjørelser om skoleplassering og standpunkt karakterer.

Når det gjelder skoleplassering behandlet Fylkesmannen 12 saker i 2012. I 2013 behandlet vi 9 saker om skoleplassering hvorav 8 ikke fikk medhold og 1 sak ble avvist. I 2012 behandlet Fylkesmannen 49 saker om standpunkt karakterer. I 19 av disse sakene fikk klager medhold. Tallet for 2013 er relativt likt. Fylkesmannen har behandlet 48 saker som gjelder klage på standpunkt karakterer, i 25 av disse sakene fikk klager medhold.

Klager på vedtak om skoleskyss har gått ned i 2013. I 2012 behandlet vi 25 saker om skoleskyss. I 2013 behandlet vi kun 6 saker om skoleskyss. 5 av disse gjaldt klager etter opplæringsloven hvorav 1 fikk medhold, 1 ble avvist og 3 fikk avslag. Den siste saken gjaldt skyss etter privatskoleloven. Klageren fikk ikke medhold. Grunnen til at antall klagesaker har gått så mye ned vet vi ikke. Det er ikke gjennomført noe veiledning på temaet. Oppland er et stort fylke hvor mange elever mottar gratis skoleskyss. Noen kommuner gir gratis skoleskyss til alle elever som ønsker det, så fra disse kommunene mottar vi ikke klagesaker. Når det gjelder skoleskyssaker er det få som får medhold i sin klage hos Fylkesmannen. Klagen omfatter stort sett «særlig farlig eller vanskelig skolevei» jf. opplæringsloven § 7-1 første ledd siste punktum.

Klager på vedtak om spesialundervisning har holdt seg stabilt siden 2012. I både 2012 og 2013 behandlet vi 6 saker vedrørende spesialundervisning. Fylkesmannen har gjennomført flere samlinger for sektoren hvor temaet spesialundervisning har vært oppe. Både PPT, skoleeiere og skoler har vært målgrupper. Temaer har vært

innholdet i sakkyndig vurdering, generell saksbehandling og rutinearbeid. Fylkesmannen erfarer å bli kontaktet med spørsmål om veiledning i forbindelse med arbeidet med sakkyndig vurdering og enkeltvedtak. Veiledning på dette område kan være en medvirkende faktor til at antallet klagesaker har gått ned de siste årene, og at det holder seg relativt lavt. Vi har flere kommuner i fylket som har startet opp et omfattende systematisk arbeid der de skal se på sammenhengen mellom ordinær tilpasset opplæring og spesialundervisning, hensikten er å styrke den tilpassede opplæringen og redusere behovet og omfanget av spesialundervisning.

I 2012 behandlet Fylkesmannen i Oppland ingen saker vedrørende psykososialt skolemiljø. I 2013 har vi behandlet 6 saker vedrørende psykososialt skolemiljø, hvorav 4 fikk medhold, 1 vedtak ble opphevet og 1 sak ble avvist. Fylkesmannen blir ofte kontaktet av både foreldre og kommuner per telefon og e-post. De har spørsmål om, og ønsker veiledning om, hvordan de skal løse oppståtte situasjoner og problemer med elevers psykososiale skolemiljø.

Klager innenfor videregående skole

Fylkesmannen i Oppland behandlet 1 sak om inntak, og 2 saker om inntak til særskilt utdanningsprogram i 2013. Tallet for 2012 var 3 saker om inntak til særskilt utdanningsprogram. I 2012 behandlet Fylkesmannen 58 saker vedrørende sentralt gitt skriftlig eksamen. I 2013 har vi behandlet 42 saker vedrørende dette temaet hvorav 11 fikk medhold, 30 fikk ikke medhold og en ble avvist.

Klager spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder.

I 2012 ble det behandlet i alt 4 saker om spesialpedagogisk hjelp. I 2013 har vi behandlet 2 saker om spesialpedagogisk hjelp. De siste årene har det vært nedgang i antall klagesaker om spesialpedagogisk hjelp. Om denne nedgangen skyldes økt veiledning og fokus rettet mot dette temaet er usikkert, da veiledningen som har vært gjennomført primært har hatt som tema spesialundervisning i grunnskolen.

Måloppnåelse.

Fylkesmannen har gjennomført klagesakene på en god måte. Saksbehandlingstiden har vært i gjennomsnitt 1 måned. Avdelingen har hatt to jurister i tilsammen 200 % stilling. Noen saker som kom inn på slutten av 2013 er ikke ferdig behandlet, og vil derfor bli behandlet inneværende år. Sett under ett har saksbehandlingskapasiteten ved avdeling vært bra i 2013.

Fylkesmannen er ikke kjent med at skoleeier ikke har fulgt opp vedtak gjort av Fylkesmannen.

Fylkesmannen har blitt kjent med saker gjennom media, men ingen av disse har endt opp som klagesaker.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Særskilt språkopplæring, § 2-8	1	0	1	0	0	
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	2	0	2	0	0	
Spesialundervisning, § 5-1	6	1	3	1	1	
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	48	25	23	0	0	
Skyss, § 7-1	5	1	3	0	1	
Skoleplassering, § 8-1	9	0	8	1	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	6	4	0	1	1	
Sentralt gitt skriftlig eksamen	42	11	30	0	1	
Sum	119	42	70	3		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
------------	-----	------------------------	--------------	----------	--------	-----------

Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	2	0	2	0	0
Inntak, § 3-1 sjette ledd	1	0	1	0	0
Sum	3	0	3	0	

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Skyss, § 3-7	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	2	0	2	0	0	
Sum	2	0	2	0		

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen i Oppland har i 2013 deltatt på de samlinger som arrangeres av Utdanningsdirektoratet på området. I forkant av datainnsamlingen ble det arrangert en samling for skoleeiere som ønsker en oppdatering i utfylling av skjemaene og programmet. Det er vår erfaring at et slikt kurs gir en nyttig oppfrisking av kunnskapene om GSI hos skoleeierne og markerer "kick-off" for innsamlingen. Vi kommer til å fortsette med slike årlige samlinger, noe vi mener er viktig for god måloppnåelse på området.

Skoleeiere og delvis rektorer ble veiledet underveis i rapporteringsperioden. Det meste av arbeidet foregikk på telefon og e-post, og mange av henvendelsene fra kommunene gikk i 2013 på pålogging og brukerrettigheter i UBAS. Etter at kommunene var ferdig med registreringen, valgte Fylkesmannen ut noen viktige områder/nøkkeltall som ble kontrollert grundigere enn andre.

Statistikk fra GSI brukes som grunnlag for embetets arbeid ut mot sektoren og for å analysere ressursituasjonen i grunnskolen. Vi bruker GSI som grunnlag for våre årlige Kommunebilder, og som en del av grunnlaget for valg av tilsynsobjekt jf. resultatområde 31.1 Tilsyn.

Embetet deltar med en representant i GSI sin faggruppe.

Måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes som tilfredsstillende, og strategien som er valgt gir et godt grunnlag for å kvalitetssikre registreringen. Vi mener at Fylkesmannen har den kompetanse som skal til for å nå målene. Det gode samarbeidet med Waade Informasjonssystemer og Utdanningsdirektoratet er et viktig bidrag til dette.

31.4 Informasjon og veiledning

Måloppnåelse

Fylkesmannen i Oppland har innfridd resultatkravene på dette området. Fylkesmannen har god kompetanse på dette området; både når det gjelder det juridiske, det kommunikasjonsfaglige og på det pedagogiske/spesialpedagogiske området.

Regelverk og innhold i nasjonale utdanningspolitikk er gjort kjent for skoleeiere og aktuelle målgrupper:

Det er informert på aktuelle samlinger og i brev. I tillegg er veiledning gitt på telefon. Vi vurderer at det har vært tilstrekkelig ressurser og kompetanse i embetet til dette oppdraget. FMOP har ikke gjennomført særlig informasjon om valgfag, da det ikke har kommet eget oppdrag til oss om dette.

Arbeidslivsfag

Oppland har arrangert en erfaringsdelingskonferanse. To av skolene som deltok i forsøk fra 2010 delte sine erfaringer med skoler som startet opp i 2012 og 2013. Dette var en nyttig samling som fikk gode

tilbakemeldinger fra deltagerne.

Kroppsøving:

Det ble i september arrangert en fagsamling for kroppsøvingslærere i grunn- og videregående opplæring i Oppland. Dette var en samling med innleide, dyktige foredragsholdere, og deltagerne gav gode tilbakemeldinger på samlingen.

Valgfag

Det er i 2013 gitt veiledning om valgfag ved henvendelser, men det er ikke arrangert samlinger eller veiledning ut over dette. FMOP har ikke mottatt eget oppdrag på dette feltet.

Informasjon og veiledning om regelverk

Fylkesmannen har løpende gitt informasjon og veiledning om regelverk ved å besvare telefonhenvendelser og eposter, i tillegg har Fylkesmannen benyttet hjemmesiden aktivt ved å legge ut presiseringer fra Utdanningsdirektoratet. Lov og regelverk har vært faste innslag på skoleledersamlingene hvor kommunene som skoleeiere har deltatt. Videre har Fylkesmannen veiledet skoleledere og andre ansatte ved skoler om reglene knyttet til kapittel 9a. Andre temaer som det har vært gitt informasjon og veiledning om er spesialundervisning og generell forvaltningsrett. Her har rådgivere i PPT og rektorer sammen med skolemyndigheten vært målgruppen. Oppvekst- og utdanningsavdelingen har samlet sett hatt kapasitet til å imøtekomme løpende henvendelser om veiledning på lov- og regelverk.

Formidle resultater fra tilsyn

Fylkesmannen har publisert alle tilsynsrapporter på hjemmesiden vår og laget nyhetssaker på nett om vesentlige funn i tilsynene. Fylkesmannen har gjort rede for erfaringer i møte med skolesektoren og løftet frem god praksis på skoleledersamlinger, regelverkssamlinger, i egne brev og i møter med utdanningsorganisasjonene og Oppland fylkeskommune.

Bedre læringsmiljø – målrettet innsats mot mobbing

Fylkesmannen har i samarbeid med de andre fylkene i regionen vurdert kommunene og skoler med behov for særskilte støttetiltak. Fra Oppland ble en kommune prioritert for oppfølging av veiledningsgruppa. Det har blitt arrangert en fagdag for alle kommuner og skoler med stabilt høye mobbetall som ble presentert i oversikten fra Utdanningsdirektoratet. Høgskolen i Hedmark v/SEPU bidro på samlingen der tema var forebygging og håndtering av mobbing i skolen, og gjennomgang og bruk av Udirs nettressurs for å fremme et godt psykososialt læringsmiljø. Alle kommuner har rapportert på egen aktivitet, både strakstiltak og langsiktige tiltak, og Fylkesmannen vurderer de skisserte tiltakene som adekvate for skolenes arbeid med det psykososiale miljøet. Som videre oppfølging av dette blir det gjennomført en samling for alle kommunene og skolene i begynnelsen av mars 2014 med erfaringsdeling fra deres arbeid. Fylkesmannen har også tilbudt tre skoler fra to kommuner særskilt veiledning med SEPU der fokuset er skolenes videre arbeid med det psykososiale miljøet med utgangspunkt i direktoratets ressursbase. Denne veiledningen gjennomføres i februar/mars 2014. Fylkesmannen vurderer at skolene/kommunene jobber aktivt og målrettet for å bedre elevenes psykososiale miljø. Fylkesmannen har ikke mottatt klager knyttet til disse skolene, og det har vært få henvendelser vedrørende det psykososiale miljøet. På bakgrunn av blant annet data fra elevundersøkelsene er to av skolene tiltenkt tilsyn på kap. 9a i 2014.

Manifest mot mobbing

Fylkesmannen har informert om ordningen på hjemmesiden, og oppfordret alle kommunene til å signere manifestet og forplikte seg til et aktivt arbeid mot mobbing.

Opplæring av minoritetsspråklige elever

Fylkesmannen har informert om regelverk på dette området i enkelte regelverkssamlinger med kommunene, men hovedsakelig er veiledningen her knyttet til konkrete saker. Fylkesmannen deltar i årlig nettverkssamling med NAFO, HiHm og fylkets fokuserheter på området. Fylkesmannen har løst oppdragene innenfor embetets ressurser og mener å ha kompetanse til å utføre oppdragene tilfredsstillende. Det ble benyttet faglig kompetanse fra universitet og høyskolemiljø som foredragsholdere på ulike samlinger.

Samiske elevers rett til opplæring i og på samisk, og sikring av at det samiske innholdet i grunnopplæringen ivaretas for alle elever

Det har ikke vært gjennomført særlige tiltak på dette området i 2013.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Måloppnåelse, ressursbruk, kompetanse

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget på dette feltet etter de sentrale retningslinjene som er gitt. For å gjennomføre vårt oppdrag har vi hatt både den nødvendige kompetansen og de nødvendige ressursene på vårt kontor.

Arbeidet knyttet til gjennomføring av nasjonale prøver, eksamen og bruk av PAS er teamorganisert ved kontoret. Vi er tre stykker som har delt på arbeidet, og den samlede ressursbruken anslås til ca. 80 uker på dette området.

Hensikten med en slik organisering er å kvalitetssikre tjenesten overfor brukerne og å sikre god brukerstøtte i forbindelse med avvikling av prøvene.

Fylkesmannen har deltatt på Utdanningsdirektoratets møter om eksamen, nasjonale prøver, kartleggingsprøver og PAS.

Oppfølging av resultater fra nasjonale prøver

Fylkesmannen arrangerte to dagssamlinger i april der temaene var: 1) bruk av resultater fra prøver/kartlegginger og verktøy i Skoleporten i det lokale kvalitetsutviklingsarbeidet, 2) nasjonale prøver som redskap for læring, og 3) status og videreutvikling av prøvene. Målgruppen var skoleledelsen ved offentlige og private grunnskoler og videregående skoler, og skoleeiere. Det var totalt ca 160 deltakere. Vi hadde bistand fra Utdanningsdirektoratet til å gjennomføre dagene.

Resultatene fra prøvene ble benyttet i utarbeidelsen av Fylkesmannens kommunebilder i Oppland. Kommunebildene har vært drøftet med politisk og administrativ ledelse i kommunene. Resultater fra lesing har også vært tema på samling for skoleeiere og i regionsamlinger i fbm. Ungdomsskolesatsingen.

Bruk av resultater fra eksamen og nasjonale prøver i tilsynsarbeidet

Resultater fra nasjonale prøver og eksamensresultater er en av flere indikatorer som inngikk i ROS-analysen som lå til grunn for utvelgelsen av tilsynsobjekter i 2013.

Fylkesmannen har ført tilsyn med gjennomføring av nasjonale prøver 2013 i to kommuner med totalt syv skoler. Det vises til kap. 31.1. Vi viser ellers til rapportering om tilsyn.

Eksamen i grunnskolen:

Det er i forbindelse med eksamen i grunnskolen avviklet sensur i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark. Sensorer og oppmenn ble oppnevnt i fagene norsk, engelsk og matematikk, sensorskolering ble gjennomført og fellessensuren avholdt. I tillegg er det gjennomført fagdager for ungdomsskolelærere i fagene norsk, matematikk og engelsk med tanke på å sikre spredning av vurderingskompetansen og et vurderingsfelleskap i fylket. Vi har også informert og svart på henvendelser.

I tillegg har vi arrangert fagdag for kroppsøvlingslærere i grunnskolen og videregående opplæring. Dette var en samling med innleide, dyktige foredragsholdere, og deltagerne gav gode tilbakemeldinger på samlingen.

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen i Oppland har bidratt til at sentralt gitt eksamen i videregående opplæring ble gjennomført på en forsvarlig måte. Embetet bistod alle de videregående skolene med råd og veiledning når de hadde behov for det. Fylkesmannen gikk langt i å sørge for at elever og privatister skulle få avlagt sine eksamener i tide.

Vi har også et stort nasjonalt oppdrag med å gjennomføre fellessensur både vår og høst for 26 fremmedspråk. Dette oppdraget har vi hatt de siste årene, og det er svært ressurskrevende. Fylkesmannen har også ansvar for at det blir gjennomført klagebehandling av eksamensbesvarelser i de samme språkene.

Vi sørget også for utbetalinger av sensorhonorar og reiseutgifter knyttet til sensur og klagesensur.

På en eksamenskonferanse i regi av Oppland fylkeskommune har Fylkesmannen oppmodet alle de videregående skolene i Oppland til å gjennomføre eksamenene elektronisk så langt det lar seg gjøre, og gjennomføringsprosenten for våren 2013 var på 66 %, fire prosent høyere enn våren 2012 og omtrent det samme over landsgjennomsnittet. Mellom 6- 700 av det totale antall som gjennomførte eksamen, gikk opp som praksiskandidater, og her ble det ikke gjennomført elektroniske eksamener. Dette trekker prosentandelen elektroniske eksamener ned.

Lokalt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen hadde god kontakt med eksamenskontoret i Oppland fylkeskommune, og hadde god anledning til å se til at lokalt gitt eksamen ble gjennomført på forsvarlig måte. Fylkesmannen deltar hvert år på deres eksamenskonferanse og bidrar med informasjon og veiledning.

Kartleggingsprøver

Fylkesmannen har bistått skoleeiere, grunnskoler og videregående skoler ved gjennomføring av kartleggingsprøvene når det har vært behov. Vi minnet om fristen for gjennomføring og for registrering av status i en sak på vår hjemmeside og egen e-post til skolene. Det er også sendt egen e-post til alle de videregående skolene med henstilling om å følge opp gjennomføringen, og registrering i PAS.

Kartleggingsprøver, karakterstøttende prøver og læringsstøttende prøver var også tema på de to nevnte samlingene i april om prøvelfet og verktøy i Skoleporten.

Fylkesmannen i Oppland

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Når det gjelder fritak fra de nasjonale prøvene, ligger Oppland under landsgjennomsnittet på alle prøver og alle trinn	Det er generelt lav fritaksprosent i kommunene, men vi ser noe variasjon mellom skoleeierne i fylket. 6 kommuner har fritaksprosent på mellom 7-10 prosent på enkelte prøver. Høyeste fritaksprosenten i Oppland er 10,2 i en kommune på engelsk 5. trinn.	På bakgrunn av en gjennomgang av statistikk over elever med enkeltvedtak etter §§ 5-1 og 2-8 mener Fylkesmannen at det er en sammenheng mellom elever med enkeltvedtak og andelen av elever med fritak.	Fylkesmannen har tidligere presisert fritaksreglene i samlinger med skoleeiere og gjennom brev/nettsaker. Også i år har vi i nettsak/e-post presisert reglene og henvist til regelverket og presiseringer på Udir.no. Det er også gjennomført skriftlig tilsyn med to kommuner med alle deres skoler (totalt 7) med gjennomføring av nasjonale prøver 2013 begrenset til å gjelde lesing på 5. og 8. trinn.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap. 225 post 64 – Tilskudd til barn og unge asylsøkere i mottak og omsorgssentre.

Fylkesmannen har gjennomført søknadsbehandling og utbetaling etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 3. april 2009. Vi hadde i 2013 noe nedgang i antallet tilskuddsmottakere og

i totalt utbetalt tilskudd etter denne ordningen. Fylkesmannen har gjennomført formalia- og rimelighetskontroll i søknadsbehandlingen og kontrollert kommunenes søknader opp mot beleggslister fra UDI og Bufetat.

Kap. 225 post 66 – Tilskudd til leirskoleopplæring

Søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd er gjennomført etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 23. mars 2009. Embetet hadde etterslep fra 2012 på grunn av for liten fullmakt, dette ble utbetalt i februar 2013. I 2013 fikk embetet stor nok fullmakt til å utbetale både etterslep fra 2012 og innkomne søknader for 2013. Vi vil for første gang på flere år ikke ha med oss et etterslep inn i 2014.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har på dette resultatområdet tilstrekkelig saksbehandlerkompetanse til å forvalte ordningene etter retningslinjene gitt av Utdanningsdirektoratet. Som en del av kvalitetsarbeidet i embetet er det utarbeidet rutinebeskrivelser for saksbehandlingen av disse tilskuddsordningene.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Kompetanse for kvalitet

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget ihht. "Kompetanse for kvalitet". Midler til vikarutgifter ble fordelt til kommunene etter innmeldt behov ihht. retningslinjene gitt i brev fra Utdanningsdirektoratet 1. februar og 11. mars 2013.

Vi har i inneværende studieår ikke sett samme økning i antallet søknader til videreutdanning sammenlignet med forrige år, men det er en klar økning i antall kommuner som velger å benytte seg av ordningen. Det er i inneværende studieår 19 av 26 kommuner som har lærere i videreutdanning innenfor "Kompetanse for kvalitet", mot 15 i 2012/2013. Det er Fylkesmannens vurdering at bl.a. spredning av deltakende kommuners positive erfaringer kan ha medvirket til denne økningen. Av 61 tildelte studieplasser er 18 selvvalgte fag. Noen av disse studiene organiseres regionalt i samarbeid med UH.

Det har i 2013 ikke vært avsatt midler til etterutdanningstiltak i "Kompetanse for kvalitet"

For å bidra til koordinering og samarbeid om kompetanseutvikling har Fylkesmannen videreført arbeidet i strategisk gruppe for kompetanseutvikling, der KS, lærerorganisasjonene, høgskolene og representanter fra skoleeierne deltar. Dette koordineres med det regionale Gnist-samarbeidet.

Se også særreportering i juni.

Gnist

Strategien for ungdomstrinnet

Styringsgruppa i Gnist- Oppland har bestått av: LO, Utdanningsforbundet, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, KS, Skoleeierne, Pedagogstudentene og Fylkesmannen. Partene har vært ansvarlige for å implementere strategien for ungdomstrinnet i fylket, og det har blitt gjennomført jevnlig AU-møter, og møte hvert ½ år med hele GNIST-partnerskapet.

Skolene/kommunene har gitt tilbakemelding på kartleggingsskjema til Gnist-prosjektleder i fylket når det gjelder status og behov innenfor de prioriterte satsingsområdene i strategien (lesing, skriving, regning og klasseledelse). Hver enkelt skole/kommune har i tillegg antydnet når det kan være aktuelt med veiledning fra en høyskole i perioden 2013-2017. Kartleggingen har resultert i en puljeoversikt for innfasing av skoler/kommuner i pulje 1-4, som er drøftet og godkjent for gjennomføring av Gnist-partnerskapet.

Skolebasert kompetanseutvikling som er et av de sentrale tiltakene i strategien for ungdomstrinnet 2013-2017,

har blitt fulgt opp gjennom regionsamlinger lokalt og regionalt både for skoler/kommuner i pulje og ikke. Samlingene er gjennomført for skoleeiere, skoleledere, ressurslærere (i pulje) og tillitsvalgte som målgruppe. Målet med samlingene har vært å forberede oppstart av en pulje, dele tidligere erfaringer, spre erfaringer fra pilot, og sette seg inn i bakgrunnsdokumenter og materiell på udir.no. I tillegg har Høgskolene bidratt på samlingene der regionen har vært deltakende i en pulje. Dette for å bidra med kunnskap om organisering av skolebasert kompetanseutvikling, og for å følge samarbeidet med skolene/kommunene. Det har også vært et mål å skape nettverkssamarbeid på tvers av skoler/kommuner i regionene for å drøfte prosessen, evaluere og dele erfaringer i skolebasert kompetanseutvikling underveis. Strategien for ungdomstrinnet har også vært tema på skoleledersamlingene i fylket, arrangert av FM hvert halvår.

Gnist-prosjektleder har organisert og gjennomført fagsamlinger med eksterne foredragsholdere. På våren 2013, en to dagers samling om organisasjonslæring, og høsten 2013 fagsamlinger i henholdsvis lesing og klasseledelse. Dette har vært fagsamlinger for skoler/kommuner i fylket med målgruppa skoleeiere, skoleledere, lærere og tillitsvalgte. Her har teori om skolebasert kompetanseutvikling og organisasjonslæring, samt de aktuelle satsingsområdene vært knyttet sammen. Erfaringer fra skolene/kommunene har kommet godt fram underveis, og utvalgte skoleledere har også bidratt innledningsvis med sine praktiske erfaringer.

Gnist-prosjektleder har samarbeidet med Ny Giv på fylkesnivå og kommunalt nivå for å forankre satsingen i regionene, og for at skolene/kommunene skal se sammenhengen og synergien mellom Gnist og Ny Giv.

Siden Oppland er langstrakt og delt inn i 6 regioner, har FM i samarbeid med partnerskapet etablert en referansegruppe, representert med en skoleeier fra hver av regionene. Skoleeiernivået er ansvarlige for implementeringsprosessen i kommunene, og referansegruppa har vært ansvarlige for å videreformidle informasjon og status i satsingen i sine regioner. Jevnlige møter er avholdt.

Det er nå ansatt 3 kommunale utviklingsveiledere i Oppland som skal støtte og veilede skoleeiere og skoleledere i tråd med strategien for ungdomstrinnet. De vil støtte opp om den lokale skoleutviklingen i fylket, og bidra inn i nettverk der det er hensiktsmessig. En av utviklingsveilederne har et koordinerende ansvar og vil ha kontorplassering hos Fylkesmannen.

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen anser at oppgavene på området er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Vi har arbeidet med å tilrettelegge for bruk av statistikk, resultater og verktøy i Skoleporten som del av lokal kvalitetsutvikling ved skoler. Våren 2013 arrangerte vi to samlinger, hver på en dag, for skoleledere og skoleeiere med tema lokal kvalitetsutvikling. Fokus var på bruk av verktøyene i Skoleporten og resultater fra prøvemarket i lokalt utviklingsarbeid. Utdanningsdirektoratet var innleid og sto for hele samlingen, i tillegg til at tre kommuner i fylket delte sine erfaringer med bruk av Skoleporten i sitt utviklingsarbeid. Vi delte fylket i to, og hadde heldagssamling for hver gruppe. Det var godt oppmøte begge dagene, til sammen ca.160 deltakere.

Det er tidligere år gjennomført samlinger med brukerfunksjon og teknisk bruk av systemet. Vi vurderte at det ikke var behov for slike samlinger i 2013. I stedet har vi fokusert på informasjon på mer overordnet nivå (jf. samlingen ovenfor) og løpende veiledning.

Vi gjennomførte høsten 2013 en kartlegging av skoleeiers og skoleleders bruk av verktøyene i Skoleporten. Det var nokså lav svarprosent, med 18.2 % på skolenivå og 50 % på skoleeiernivå. På grunn av lav svarprosent er det vanskelig å trekke slutninger, men vi har et klart inntrykk av at bruken av verktøyene i Skoleporten varierer. På skolenivå er Ståstedsanalysen mest brukt, og flere skoler har planer om å ta den i bruk. På skoleeiernivå er det verktøyet for tilstandsrapporten som er mest brukt. Årsaken til den lave svarprosenten er uklar, men det kan være et uttrykk for generelt lite bruk av verktøyene.

Vi vil følge opp kartleggingen i 2014, blant annet ved å invitere oss ut til kommuner/skoler som arbeider bra på området og til skoler som har utfordringer. Formålet med slike møter er erfaringsdeling, kompetanseheving og å sørge for at vi har oppdatert brukerstøttefunksjon. Møtene vil gi oss en pekepinn på hvor vi skal vi legge inn innsats for å få skolene til å bruke Skoleporten i sitt utviklingsarbeid.

Allerede høsten 2013 hadde en representant fra avdelingen et veiledningsmøte med skoleeier og skoleleder i en av våre kommuner. Målet med møtet var å gi veiledning i bruk av resultater fra prøvemarket og verktøy i Skoleporten i kommunens utviklingsarbeid. Møtet ble arrangert etter initiativ fra kommunen.

Vi har hatt fokus på å koble Skoleporten til andre satsningsområder i sektoren. Blant annet er resultater hentet fra Skoleporten bearbeidet og brukt på regionmøter knyttet til Ungdomstrinnsatsningen. Avdelingen arrangerte samling med Knut Roald våren 2013 i forbindelse med ungdomstrinnsatsningen, der de på avdelingen som arbeider med Skoleporten var til stede. Kobling av Skoleporten til andre satsninger vil være vårt hovedfokus for arbeidet på området i 2014, spesielt samarbeid og koordinering med utviklingsveiledere knyttet til ungdomstrinnsatsningen.

Vi har i 2013 tilbudt oppdatert brukerstøttefunksjon og embetet har deltatt på samling for superbrukere i regi av Utdanningsdirektoratet. Brukerstøtte og veilederfunksjonen er teamorganisert, med to-tre personer på området. Vår vurdering er at en slik organisering ivaretar området tilstrekkelig.

Data fra Skoleporten brukes som del av avdelingens arbeid ut mot sektoren. Informasjon hentet fra Skoleporten har vært grunnlag for utarbeidelse av embetets årlige kommunebilder og i forberedelse til tilsyn. Data fra Skoleporten benyttes i ROS-analysen som ligger til grunn for valg av tilsynsobjekt og tema det skal føres tilsyn med, jf. resultatområde 31.1 Tilsyn.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Erfarings- og kunnskapsinnhenting fra eget fylke

Fylkesmannen har publisert informasjon på sin hjemmeside om politiske satsningsområder og presentert nye ordninger og lovendringer på skoleledersamlinger og regelverkssamlinger. Fylkesmannen har bedt om tilbakemelding fra kommunene om hvordan nye ordninger og lovendringer blir realisert og fungerer. Fylkesmannen har gitt informasjon og veiledning til kommuner og skoler på forespørsel.

Lærende regioner

Fylkesmannen i Oppland er koordinator for den regionale styringsgruppa i det nasjonale forskningsprosjektet «Lærende regioner». I 2013 har vi arrangert 4 møter i regiongruppa, i tillegg til en heldagssamling med inviterte forskere fra prosjektet. Samlingen hadde omlag 50 deltakere fra kommuner og skoler i Oppland som er med i forskningen. Embetet deltok også på nasjonal «Lærende regioner»-konferanse vinteren 2013. Her var det også deltakere fra skoler og kommuner i fylket. Fylkets utdanningsdirektør sitter i den nasjonale styringsgruppen og har deltatt på deres møter og på andre forskersamlinger knyttet til prosjektet. Fylkesmannen har bistått forskerne med tilgang til datamateriale og tilrettelagt for datainnsamling i fylkets deltakende kommuner. Vi har tilrettelagt for formidling av forskningsresultater gjennom å arrangere konferanse.

Tverrfaglige og tverretatlige nettverk

Fylkesmannen arrangerte en samling for PP-tjenesten, skoleledere og skoleeiere med arbeid med PPT og spesialundervisning som tema. Videre har FMOP hatt samarbeid med Statped og deltatt på et arbeid i en region der Statped prøver ut nye arbeidsformer. Samarbeid på tvers av sektorer for å koordinere arbeidet med barn og unge med sammensatte problemer Oppvekst og utdanningsavdelingen har innledet et samarbeid med helse- og sosialavdelingen. Det er lagt en plan for videre samarbeid med tanke på en konferanse og årlige samlinger med relevante tema for å koordinere arbeidet med sammensatte vansker hos barn og unge.

Veilederkorps

Fylkesmannen i Oppland har informert om muligheten for å delta som veileder i veilederkorps. Dette er gjort via e-post til rektorer og skoleeiere. Videre er det informert om tilbudet om å delta i veilederkorpsset via brev, og aktuelle skoleeiere er kontaktet og fulgt opp direkte. FMOP har også deltatt på avslutningssamlingen for veilederkorps i juni 2013, der fire kommuner i Oppland deltok.

Informasjon og kunnskap om sektorens erfaringer med læreplanene

Fylkesmannen har i mange sammenhenger hatt sektorens arbeid med læreplaner oppe, blant annet på tilsyn med lokalt læreplanarbeid i tre kommuner, på fagdager og på en egen heldags fagsamling arrangert i samarbeid med Utdanningsdirektoratet. I forbindelse med tilsyn har skolene blitt bedt om å svare på kartleggingsspørsmål og resultatene skal gjengis i eget punkt i tilsynsrapporten.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen har informert samtlige skoler om prisen, intensjonene og vinnerkriteriene i eget brev og i nyhetssak på vår hjemmeside. Fylkesmannen har oppfordret enkelte skoler som vi vet kan vise til god praksis når det gjelder

likeverd og inkludering, til å søke. Fylkesmannen i Oppland satt til slutt igjen med ingen skoler som var villig til å søke. Etter at fristen til Utdanningsdirektoratet var gått ut fikk vi likevel en skole til å søke, den skolen vi mener utmerker seg i fylket. Selv om fristen var gått ut fikk vi dispensasjon til å søke likevel.

Rapporteringskrav: FMOP mener at de kravene som ligger i oppdraget er innfridd. Oppdraget er løst med den kompetanse og de ressurser som embetet har til rådighet. Tverretattlig og tverrfaglig arbeid skjer i Oppland. Særlig når det gjelder arbeid med spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp arrangeres det samlinger som er åpne for ulike etater og flere fagkretser. Den årlige PP- samlingen har blant annet hatt psykiske vansker som et tema. Regelverksamling og pp- samlinger understreker betydningen av tverretattlige samarbeid for å få gode resultater av arbeidet med spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Statped deltar på samlinger og systematisk arbeid. Flere tiltak er under planlegging i arbeid med likelydende oppdrag med helse- og sosialavdelingen.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Rapportering:

Fylkesmannen i Oppland mener at de tiltakene som er gjennomført i 2013 innfrir de resultatkravene som embetsoppdraget gir oss. Vi har i år hatt ressurser og kompetanse til å gjennomføre alle tiltakene. Vi har ikke noen avvik fra resultatkravene å melde.

Oppfølging av de enkelte oppdragene i embetsoppdraget:

Informere og veilede kommuner som lokal barnehagemyndighet, barnehage- og skoleeiere, allmennhet og aktuelle målgrupper om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken og lov- og regelverk, herunder nye mål og strategier for spesialundervisningen, jf. Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap*.

Fylkesmannen har informert ved blant annet å svare på henvendelser fra foreldre/foresatte, skoler, PP- tjenesten, kommuner og andre. I tillegg har dette vært tema i møte med skoleansvarlige og barnehageansvarlige i alle våre kommuner. Vi har også jevnlig lagt ut saker om dette på vår hjemmeside.

Stimulere til at spesialpedagogikk blir bedre forankret i barnehagen, at det etableres en bedre sammenheng mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning i grunnopplæringen og at det skal bli økt bevissthet om spesialundervisningens varighet og resultater.

Deltatt på- og arrangert samlinger

Det er gjennomført todagens PP- samling for alle ansatte i PPT (februar 2013), regelverksamling (september 2013) og ledersamling (november 2013). Spesialpedagogisk hjelp av vært tema på to samlinger for barnehagemyndighetene (juni og september 2013) og på ledersamling for PP- ledere i november. Fylkesmannen i Oppland har særlig vektlagt samarbeidet mellom skoleeier, skoleledere og ppt og tilsaverende barnehageeier/myndighet, barnehagestyrere og PPT som en avgjørende faktor for å jobbe systematisk med rutiner og kvalitet i spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp. Mange av kommunene har jobbet med sine rutiner både når det gjelder henvisning, samarbeid og forvaltningsoppgaver.

Publisert kronikk om spesialundervisningsfeltet

Basert på funn i tilsyn, sammenstilt innhentet informasjon og rapporter fra kommuner som har gjennomført prosjekter innen spesialundervisningsfeltet har Fylkesmannen skrevet og fått publisert en artikkel om emnet i to lokalaviser som dekker de to store regionene i fylket, GD og OA.

Nettverksarbeid

FMOP har oversikt over samarbeid og nettverk i kommunene og stimulerer i vår kontakt med skoleeiere og PP- ledere til å fortsette å jobbe i nettverk og å etablere samarbeid. FM har etablert samarbeid med Statped og deltatt i arbeidet Statped har i en region.

Følge opp prosjekter i kommunene

Kommuner som gjennomfører prosjekter på områdene spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp har informert og presentert dette på Fylkesmannens samlinger. Sammenholdt informasjon i form av kommunebilder og statistikk er presentert på samlinger og ledernetverk.

Tilsyn med spesialundervisning

Det er gjennomført et tilsyn på spesialundervisning i en kommune i 2013. Også dette tilsynet avdeker mangelfull sammenheng mellom de sentrale dokumentene som regulerer spesilaundervisning. TDet ble videre avdekket store mangler i kommunens forsvarlige system og mangelfulle rutiner og samarbeid som kan sees som en direkte følge av brudd på kommunens krav til forsvarlig system. jf opplæringsloven § 13.10.

Sammenstilling av informasjon på feltet

Vi har laget kommunebilder der bl.a. spesialundervisning har fått en sentral plass. Dette er et omfattende dokument som er lagt fram og drøftet i egne møter med med ordførere og rådmenn i alle våre kommuner, i tillegg til møter med sentrale personer i skole- og barnehagesektoren. Vi ser at dette har skapt en større bevissthet om hva som er situasjonen når det gjelder spesialundervisning, og hvordan det kan jobbes for å sikre at flere får utbytte av ordinær opplæring.

Vi har brukt resultatene fra "evaluering av spesialundervisning i K06" systematisk ut mot sektor. Særlig fokus på at det ser ut til at hovedregelen er at elever med spesialundervisning har best utbytte av opplæring dersom det skjer innenfor klassen som ramme, og ikke i egne grupper utefor klassen.

Stimulere til tverretatlig og tverrfaglig samarbeid som omfatter barn, oppvekst og opplæring, samt følge med på om slikt samarbeid skjer på lokalt nivå.

FMOP har oversikt over samarbeid og nettverk i kommunene og stimulerer i vår kontakt med skoleeiere og PP-ledere til å fortsette å jobbe i nettverk og å etablere samarbeid. FM har etablert samarbeid med Statped og deltatt i arbeidet Statped har i en region (Valdreskommunene).

Vi deltar i styringsgruppen i Oppland for NyGIV der særlig oppfølgingsprosjektet og det tverrfaglige samarbeidet om utsatte ungdom lokalt, har vært tema. Vi har i den sammenhengen tildelt skjønnsmidler til en region for å jobbe spesielt mot utsatte grupper. dette er et prosjekt der seks kommuner og videregående skoler samarbeider.

Bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir bedre koordinert. Arbeidet bør ses i sammenheng med Regjeringens satsning Ny GIV for å øke gjennomføringen i videregående opplæring.

Samarbeid med Helse- og sosialavdelingen:

Det er avholdt minst to møter med Helse- og sosialavdelingen med utgangspunktet i oppdraget om å bidra til at arbeid for barn og unge med koordinerte behov styrkes i kommunene. Det er satt opp en egen plan for det videre arbeidet og årlige tverrfaglige konferanser er under planlegging.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Stikkprøvekontroller ble gjennomført i 6 kommuner. ROS-analyse ble benyttet til å identifisere kommunene. Stikkprøvekontrollen ble utført på tilskudd til faste plasser i midlertidige barnehagelokaler, investeringstilskudd til nye barnehageplasser og tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Fylkesmannen avdekket ingen avvik. En merknad ble gitt til en kommune.

33.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen har behandlet totalt åtte saker etter barnehageloven i 2013. En av sakene gjaldt godkjenning, mens de øvrige sju sakene gjaldt likeverdig behandling. Saksbehandlingstiden for saker etter forskrift om likeverdig behandling har vært i snitt 5 måneder. Vi skulle gjerne sett at saksbehandlingstiden hadde vært kortere, men sakene har vært krevende. Embetet har ansatte på avdelingen med juridisk og økonomisk kompetanse som jobber tverrfaglig med disse sakene. Kompleksiteten i sakene sammenholdt med et vanskelig regelverk gir utfordringer når det gjelder å holde saksbehandlingstiden nede samtidig som vi skal ha en forsvarlig saksbehandling. Flere av sakene har store økonomiske konsekvenser for kommunene og den private parten. Hensynet til en grundig og forsvarlig saksbehandling har gått foran hensynet til å holde saksbehandlingstiden på tre måneder. Fylkesmannen i Oppland jobber stadig med kunnskapsbygging om likeverdig behandling, blant annet gjennom tett samarbeid med andre embeter.

Fylkesmannen i Oppland har ikke mottatt henvendelser hvor barnehageeier eller barnehagemyndigheten ikke har fuldt opp våre vedtak.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	1	0	0	0	1
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	5	2	0	0	7
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0

Merknad

Fylkesmannen i Oppland ser en økning i antall klagesaker etter forskrift om likeverdig behandling. I fjor behandlet vi totalt to saker, mens vi i 2013 behandlet til sammen sju saker.

33.3 Informasjon og veiledning

Møteplasser

Fylkesmannen vektlegger å ha god dialog med kommunene, og i 2013 har vi hatt følgende faste møteplasser; to møter for ledernetverket (kommunemyndighet), tre møter med referansegruppa (dialogpartner ift kompetanseutviklingstiltak for kommunenivået og innhold på ledersamlinger), to-dagersamling for barnehagemyndigheten, en ukes seminar på Metochi for barnehagemyndigheten, to-to-dagers skrivekurs for pedagoger og et fagkurs for pedagoger i barnehager i Oppland. Disse møteplassene brukes til å formidle og drøfte nasjonal politikk, barnehagens innhold og kvalitet, erfaringsdeling, likeverdig behandling, barnehagejuss, formidle resultater fra tilsyn og lokale utfordringer.

For barnehagemyndighet har vi gjennomført samlinger med tema spesialpedagogisk hjelp og likeverdig behandling. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark har vi arrangert en to-dagersamling om likeverdig behandling for kommunale og ikke-kommunale barnehager.

Innhold

Innholdet i samlingene våre med kommunenivået har hver gang tatt for seg «Barns trivsel», vårt satsningsområde, fra ulike vinkler. Professor Thomas Nordahl, SePU, har bidratt med mye forskningsbasert kunnskap. Professor Berit Bae, HiOA, har vært en viktig bidragsyter i denne satsningen. Vi har også hatt temaer som likeverdig behandling, Stortingsmelding 24, Veileder Barns trivsel, erfaringsdeling på relasjonsbasert veiledning for pedagoger, rekruttering av menn og flerkulturell kompetanse. Vi har gjennomgått kompetansestrategien, ny

veileder på språk og Fylkesmannens oppdrag.

Måloppnåelse

Vi har brukt tid på erfaringsdeling og regelverk på utførte tilsyn, spesielt pedagogisk bemanning og kommunenes tilsyn med sine barnehager. Dette veiledes det også mye på over telefon og mail. Vi mener at kommunene etter hvert har fått økt kunnskap om lov og regelverk, og at dette gir seg utslag i mindre avvik på tilsyn og færre klager til kommunene.

I år har vi hatt økt fokus på veiledning på likeverdig behandling, også for ikke-kommunale barnehager. Vi har få klager på likeverdig behandling sammenlignet med andre fylker, og vår innsats på informasjon og veiledning kan være en årsak til dette. Likevel har vi flere klager i år enn vi hadde i fjor. Vi bruker mye erfaringsdeling mellom kommunene, det er flere kommuner som har god kompetanse på dette og som deler villig sin erfaring. Fylkesmannen har god kompetanse på likeverdig behandling, vår jurist sitter også i faggruppa til direktoratet. Men likevel er dette et vanskelig område med uklart og komplisert regelverk.

Vi har mottatt en del klager på spesialpedagogisk hjelp, og har økt vår veiledning på temaet. Vi ønsker å utvide denne veiledningen neste år, med ønske om bedre samarbeid mellom barnehagemyndighet og ppt.

Vår strategi på satsning på ett hovedtema, «Barns trivsel», har vist seg vellykket. Kommunene er kjent med Fylkesmannens forventninger, som igjen henger sammen med nasjonale føringer. Alle kommuner forplikter seg på å arbeide med barns trivsel, kommunene gjør felles forarbeid til møtepunktene våre, vi deler erfaringer og får ny kunnskap med faglig påfyll fra ulike forskere. Vi har et felles mål om en erfaringskonferanse i 2014 som forplikter arbeid i den enkelte kommune. Vi følger opp med kursing for barnehageansatte for å støtte opp under temaet Barns trivsel, slik som kurs i barnesamtaler. Denne strategien fører til økt samhold, lyst til å dele, lett å spørre andre og stor grad av forutsigbarhet. Fylkesmannen innehar ressurser og fagkompetanse på barnehagefeltet.

Fylkesmannen mener å ha løst oppdraget i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen vektlegger å jobbe strategisk og helhetlig med de ulike oppdragene på barnehageområdet. Vi er opptatt av å få maksimalt utbytte av vår innsats, og vi ønsker at flest mulig kommuner og barnehager får en mulighet til å vurdere egen regelverkketterlevelse i forbindelse med våre tilsyn.

I starten av året utarbeider vi et årshjul på barnehageområdet, som sendes ut til kommunene. Der har vi satt opp hvilke kommuner som får tilsyn etter hvilke lovparagrafer. På den måten kan de sette seg inn i lovverket på forhånd. Vi bruker ledernetverks-møtene våre til å informere og diskutere barnehageloven, og gjennomgå gjennomførte tilsyn. Tilsynsarbeid og juridiske drøftinger er fast post på disse møtene. Erfaringsdeling er en del av vår strategi. I fjor hadde vi regionvise regelverksamlinger i forkant av tilsyn, med godt resultat. I år hadde vi dessverre ikke nok ressurser til å gjennomføre det samme. For 2014 vil vi prioritere regelverksamling i forkant av tilsyn.

Ved valg av tilsynsobjekter gjennomførte Fylkesmannen ROS-analyse basert på kunnskap om kommunene, årsmeldinger, klager med mer. Vi har også tatt hensyn til kommuner som ikke har hatt noe tilsyn fra FM.

Vi har gjennomført tilsyn med fem kommuner; to stedlige tilsyn på §§ 17 og 18, to stedlige tilsyn på § 16 og et skriftlig tilsyn på § 16. Systemrevisjon ble brukt på de stedlige tilsynene.

Fylkesmannen har satt seg inn i den nye metodehåndboken for tilsyn, vi og er klar for å ta i bruk denne fra 2014. Veiledning av kommunene på metodikken vil bli prioritert i forkant av nye tilsyn. Fylkesmannen har hatt en representant i direktoratets faggruppe for arbeidet med metodehåndboka.

Fylkesmannen i Oppland har bedt kommunene om en plan for å rette opp avvikene, og ikke en tilbakemelding om avvikene er rettet. Alle kommunene leverte en plan for lukking av avvikene i henhold til gitt frist.

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehage

Fylkesmannen har kontrollert og kvalitetssikret opplysninger som er fremkommet i årsmeldinger og årsregnskap for ikke-kommunale barnehager. Fylkesmannen har svart på telefon- og e-posthenvendelser og veiledet etter behov.

Årsmeldinger for barnehage er gjennomgått og kvalitetssikret med hensyn til to kriterier:

- * bemanningsnorm, bemanning per antall barn
- * dispensasjon fra kravet om pedagogisk norm

Fylkesmannen har sikret at alle ikke-kommunale barnehager har innrapportert årsregnskap innen fristen.

Fylkesmannen har tilstrekkelig ressurser og kompetanse til å oppfylle kravene på dette resultatområdet.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Kompetanseutvikling

Fylkesmannen har i 2013 delt ut kompetansemidlene til kommunene etter søknad. Midlene er hovedsakelig fordelt etter antall barn i barnehagene i kommunen. Alle kommunene i Oppland som søkte på midler (en kommune som ikke søkte) fikk tildelt midler som skulle brukes til tiltak i henhold til føringen i satsingen «Vennskap og deltakelse». Kommunale og ikke-kommunale barnehager har hatt lik mulighet til å delta i tiltakene, og alle kommunene har hatt deltakere fra både privat og kommunale. Kommunene/regionene har også arrangert kompetanseutvikling innenfor tema som matematikk, likestilling og veiledning av nyutdanna førskolelærere, i tillegg til satsningen på vennskap. Veilederen «Barns trivsel – voksnes ansvar» er blitt mye brukt i kommunenes arbeid med hovedtema «Barns trivsel». Vår seniorrådgiver har også vært en av dem som har kommet med innspill underveis i skrivingen av veilederen.

Fylkesmannen i samarbeid med kommunene har «Barns trivsel» som hovedsatsningsområde i 2013-2014. I denne satsningen inngår;

- sju av våre kommuner deltar i prosjektet Barns trivsel i samarbeid med Hihm, SePU v/Thomas Nordahl
- en fagsamling for pedagoger med tema «De ville og de snille» med Lise Barsøe
- to to-dagers skriveseminar for pedagoger, med en oppfølgingsdag, DHHM ved Ingar Pareliussen
- «barns trivsel» har vært tema på alle våre samlinger dette året, med vekt på erfaringsdeling og forskning
- en ukes seminar på Metochi for barnehagemyndigheten i kommunene, sammen med fagpersonene/forskerne Berit Bae (HiOA) og Thomas Nordahl (SePU) med tema «Barns trivsel» og kvalitet
- alle kommunene skal utarbeide eget årshjul på «Barns trivsel» for egen kommune, etterarbeid etter seminaret.

Denne satsningen forsetter i 2014, med flere kurs for pedagoger og en erfaringskonferanse på høsten. Denne satsningen har ført til økt fokus på barns trivsel og de voksnes ansvar. Refleksjoner og ny kunnskap har ført til endringer i mange barnehager. Felles satsning gjør at alle kommunene har samme fokus, og vi kan mer målrette tiltakene våre.

Fylkesmannen har tildelt midler til en region til et felles prosjekt «Veiledning for nyutdanna barnehagelærere». Fire kommuner har oppretta ei veiledningsgruppe med nyutdanna med felles veileder. Flere av våre styrere går på lederutdanning for styrere, uten at vi vet nøyaktig antall.

Rekruttering

Fylkesmannen har nedsatt ei gruppe med fire mannlige barnehagelærere, underlagt GLØD-nettverket, som skal utarbeide tiltak for økt rekruttering av menn i barnehagen. Vi ønsker økt fokus på menn i barnehage, og har gode erfaringer med «Lekeressurs-prosjektet» vårt. Ungdomsskolegutter har «jobb» i barnehage etter skolen og i ferier. Dette prosjektet har spredd seg til mange fylker, takket være aktiv markedsføring og en meget engasjert

styrer. Lillehammer kommune har dette tilbudet til alle ungdomsskoleguttene i kommunen, og Gjøvik kommune vil starte opp til neste år. Vi har også satt av midler til å arbeide med en utvidelse av Lekeressursprosjektet til å omfatte gutter i videregående skole.

Måloppnåelsen – flere menn i barnehagen – er det vanskelig å si noe om nå, da vi har prioritert langsiktige tiltak. Vi mener at det å få ungdommene ut i praksis i barnehagen er med på å endre holdninger og framsnakke barnehagen. Her må det jobbes på sikt. Lillehammer kommune arrangerte en stor konferanse om «tøffe gutter jobber i barnehage» i desember.

I 2013 var det ansatt 55 mannlige pedagogiske ledere i barnehagene i Oppland, mot 41 året før. I assistentgruppa var det en økning fra 112 mannlige assistenter i 2012 til 120 menn i 2013.

Andel styrere og pedagogiske ledere på dispensasjon i Oppland har gått ned fra 11,3 % i 2012 til 9,7 % i 2013.

Fylkesmannen har fått midler til nytt kull i Barnehagepedagogikk i samarbeid med Høgskolen i Lillehammer. Dette er det andre kullet, og vi er godt fornøyd med søkerantall og søkeres kvalifikasjoner. Oppstart med ca. 25 søkere. Dette vil bidra til flere pedagoger i barnehagene primært i Oppland, men det er også studenter fra eksempel Finnmark på kullet.

I samarbeid med Høgskolen i Lillehammer starter det opp 30 assistenter på kompetansehevingskurs høsten 2013. Dette kurset har fått meget gode tilbakemeldinger, både fra studentene og kommunene.

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

(I tabellen mangler felt for "antall deltakere totalt" på videreutdanning i barnehagepedagogikk, så jeg har ført tre personer undere ansatte i kommunal barnehage som jobber i skole/annet)

Kompetansetiltak	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager
Videreutdanning i barnehagepedagogikk	Høgskolen i Lillehammer	24	12	12
PUB-studier		0	0	0
Kompetansehevingsstudie for assistenter	Høgskolen i Lillehammer	30	21	9

Kompetansetiltak jf 20 mill.	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager	Midler pr tiltak (kr)
Fagbrev (praksiskandidatordningen)	OPUS Toten/Lillehammer	30	22	8	500000
Basiskompetanse for assistenter		45	22	23	210000

34.3 Andre satsingsområder

Minoritetsspråk/flerkulturell pedagogikk

Fylkesmannen har bidratt med penger og veiledning til Gjøvik barnehage, Gjøvik kommune, slik at de ansatte fikk tid og mulighet til å samle sin kompetanse og materiell på arbeidet med minoritetsspråklige barn. Barnehagen har utgitt heftet «Flerkulturell kompetanse», som inneholder: Mottak av nye barn og foreldre, Systematisk språklæring i en flerkulturell barnehage og Lekens betydning for læring. Dette heftet er blitt presentert på ledermøte for barnehagemyndigheten i fylket, sendt ut til alle kommuner og lagt ut på vår hjemmeside.

Barnehagens ansatte er brukt som foredragsholdere i ulike barnehager og kommuner. Kunnskapsdepartementet har funnet dette hefte meget interessant, og vil samarbeide med barnehagen/fylkesmannen om å få utgitt dette som bok.

Ekstramidlene vi fikk til minoritetsspråklige barn på slutten av året ble fordelt ut til 15 kommuner etter antall minoritetsspråklige barn i barnehage.

Veilederen Til barns beste

Veilederen «Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barnevernstjenesten» har vært tema på ledersamlinger for barnehagemyndigheten, med oppfordring til videreformidling til sine barnehager. Fylkesmannen har minnet kommunene på de ansattes lovpålagte meldeplikt til barnevernet. Meldeplikt skal også være tema på samling i 2014.

Fylkesmannen mener å ha løst oppdraget i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Ressursrapportering

315: korrigerert for feilføring på 360 -kr 6 895,71 gir totalt 3 513 826,24 som i sin helhet er godtgjørelse til sensor inkl arb.giveravgift.

360: Korrigerert for feilføring overført til 315 kr 6 895,71

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 136 768,70	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 1 070 934,93	kr 11 410,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 834 883,26	kr 3 513 826,24
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 764 698,97	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 314 257,47	kr 518 933,45
32.3 Skoleporten	kr 132 588,71	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 686 000,57	kr 12 551,00
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 40 898,76	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 85 627,39	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 521 521,42	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 286 370,42	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 414 963,93	kr 0,00
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr 383 017,39	kr 0,00
Sum:	kr 6 672 531,00	kr 4 056 720,00

Statens Helsetilsyn**Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven**

Se underpunkter.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Oppland behandlet 26 hendelsesbaserte tilsynssaker i 2013. I 13 av sakene ble det påpekt lovbrudd, mens fem hadde ingen bemerkning. I de øvrige ble det gitt råd og veiledning eller de ble oversendt til lokal avklaring uten videre tilsynsmessig oppfølging.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har i 2013 ført tilsyn med fylkets fem barneverninstitusjoner, herunder 18

avdelinger/enheter. Totalt er det gjennomført 23 tilsyn, hvorav tre er gjennomført som systemrevisjoner og 20 som individrettede tilsyn. Det er også ført tilsyn med fylkets omsorgssenter for enslige mindreårige. Det har vært totalt tre tilsyn ved omsorgsenteret, hvorav ett er gjennomført som systemrevisjon - to som individrettede tilsyn. Dette utgjør for både barneverninstitusjoner og omsorgssenter for enslige mindreårige 100% av lovpålagte tilsyn.

Det er gitt pålegg til to av institusjonene i 2013. Disse påleggene dreier seg om å sikre forsvarlig drift ved institusjonene. Påleggene er ikke fullt ut rettet innen utgangen av 2013. To institusjoner har fått begrunnet melding. Der det er avdekket øvrige svikt/mangler ved driften, har vi fått tilbakemelding om at forholdene er rettet opp.

I tillegg har det vært gjennomført landsomfattende tilsyn i tre kommuner i 2013 - Tema har vært kommunens arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem. Tre kommuner hadde avvik.

En oppsummering av de planlagte tilsyn på alle områder er tatt inn i res.omr. 82.2.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen har mottatt to klager på enkeltvedtak jf barnevernloven § 6-5 i 2013. En klager er opphevet og tilbakesendt og ett vedtak er endret.

Fylkesmannen har mottatt 345 protokolleringer og vedtak fra institusjonene i 2013. Fylkesmannen mottok 34 klager på tvangsprotokoller, hvorav tre fikk medhold. Vi har også behandlet en klage på andre forhold ved en institusjon.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har fulgt opp 12 kommuner på bakgrunn av rapporteringer knyttet til fristoversittelser. Kommunene er tilskrevet og har blitt bedt om å redegjøre for hvordan de skal rette opp lovpålagte forhold. Fylkesmannen har ilagt en kommune mulkt for oversittelser av frister jf. bvl § 4-3.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i NAV

Alle rettighetsklager etter sosialtjenesteloven er registrert fortløpende i NESTOR (Helsetilsynets register) i hele 2013.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2013 159 klagesaker etter sosialtjenesteloven. 82,9 % av sakene ble behandlet i løpet av tre måneder (Måltall er 90 % av sakene innen tre måneder). Bakgrunnen for ikke nådd måltall er et fåtall saker som har ligget lenge og sykmeldinger hos ansatte. Fylkesmannen hadde 9 saker i restanser pr. 31. desember 2013. Foreløpig saksbehandlingstid på disse var mindre enn tre måneder.

Det ble i 2013 gjennomført 5 landsomfattende tilsyn etter systemrevisjonsmetoden.

Det ble våren 2013 gjennomført opplæring i nytt rundskriv og forskrifter til Sosialtjenesteloven, trinn 2, for alle ansatte i NAV-kontorene og samarbeidspartnere. Det var til sammen 4 samlinger à 2 dager med 80-100 deltakere på hver samling og 2 dagssamlinger med 40-50 deltakere på hver samling.

Fylkesmannen har en kontinuerlig kvalitetsvurdering av NAV-kontorenes vedtaks- og klagesaksbehandling. Vi sender eget brev til NAV kontoret dersom bestemmelsene om saksbehandling ikke er overholdt i klagesakene.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Oppland har ikke funnet grunnlag for å foreta hendelsesbasert tilsynsmessig oppfølging overfor kommunene i 2013.

74.2 Planlagt tilsyn

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen i fem kommuner i 2013, noe som tilsvarer måltallet i oppdragsbrevet. Alle ble gjennomført etter "*Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*". Tema var tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet (KVP).

Det ble avdekket avvik i 4 av 5 kommuner. Dette er bekymringsfullt, da det viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift. I 1 av kommunene ble det gitt to merknader.

En oppsummering av alle planlagte tilsyn er skrevet inn på res.omr. 82.2.

74.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen i Oppland har ikke hatt noen spesielle kartlegginger på dette området i 2013. Problematikk og spørsmål som reiser seg i klagesaker blir registrert fortløpende av saksbehandler og tas blant annet med ved utvelgelse av tilsynsobjekter.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

I 2013 ble det avsluttet 75 tilsynssaker overfor personell og virksomheter i helse- og omsorgstjenesten med en median saksbehandlingstid på 7,1 mnd. Den lange saksbehandlingstiden skyldtes at det i stor grad ble fokusert på å avvikle eldre restanser. Restansebeholdningen ved årsskiftet hadde derfor en median saksbehandlingstid på under fem måneder.

Det ble i tillegg oppnådd lokal avklaring i 14 tilsynssaker.

Vi mottok ingen henvendelser fra politiet med spørsmål om etterforskning skulle iverksettes.

Vi ba ikke politiet om å etterforske saker uten forutgående henvendelse fra politiet i 2013.

Fylkesmannen vil bemerke at samhandlingen med politiet i enkeltsaker har fungert godt.

Fylkesmannen har ikke gjennomført hendelsesbasert tilsyn etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 3 i 2013.

82.2 Planlagt tilsyn

Rapporteringsoppdraget i årsrapporten til FAD omfatter oversikt over det totale omfanget av systemrevisjoner, andre tilsyn og sentrale funn. I tillegg til beskrivelse av planlagte tilsyn innen helse- og omsorgstjenestene, er det også en kort oppsummering av alle tilsyn på dette res.omr.

Resultatkravet for Oppland var i 2013 19 systemrevisjoner (eller omregnet til systemrevisjoner). Det ble gjennomført 17,5 omregede systemrevisjoner. Ett kommunetilsyn er utsatt til 2014 pga manglende evne i kommunen til å ta i mot, men ble varslet gjennomført i 2013. Dette utsettes til våren 2014. Ett tilsyn i privat spesialisthelsetjeneste som respons på flere hendelsesbaserte tilsynssaker, ble ikke varslet pga mangel på fagrevisor innen rekkevidde. Denne er nå på plass og tilsynet varsles og gjennomføres i 2014. Et pilottilsyn med hvordan kommunene sikrer informasjonsflyten mellom helsetjenester og barneverntjeneste, måtte utsettes til februar 2014, men varslet i 2013. Dette vil i tillegg til pilottilsynet, bli gjennomført i to kommuner til i 2014 etter risikoanalysene våre knyttet til kartleggingen omtalt i res.omr. 82.9.

Funn i 2013: I halvparten av de 6 kommunene som ble omfattet av landsomf. tilsyn med helsestasjoner, ble det avdekket lovbrudd. Tilsynet videreføres derfor i 2014 med 4 nye kommuner. I alle 4 tilsyn med kommers styring med etterlevelse av Kap 9 i helse- og omsorgstjenesteloven, ble det avdekket lovbrudd. Dette er svært bekymringsfullt da dette avdekker mangelfull styring av rettssikkerheten til psykisk utviklingshemmede. Tilsynet videreføres derfor i 2014 i ytterligere 3 kommuner. I det ene av de to planlagte tilsyn (hvorav ett utsatt til 2014) med kommunale helse- og omsorgstjenester til rusmisbrukere ble det avdekket lovbrudd. I tillegg til det ene utsatte, videreføres dette tilsynet med ytterligere ett tilsyn. I 9 av 12 systemrettede tilsyn i helse- og omsorgstjenestene kommunene i Oppland, ble det avdekket lovbrudd, altså 75 %. Dette omfatter lovbrudd av forskjellig alvorlighetsgrad, men dette innebærer også fare for alvorlig svikt både mht. tjenesters kvalitet, omfang og rettssikkerhet. Fylkesmannen i Oppland er svært opptatt av at disse lovbrudd burde vært oppdaget og rettet som ledd i kommunenes internkontroll og styringssystem, men er ikke blitt det.

Et absolutt lyspunkt er stikkprøvetilsynsoppfølgingen av 5 kommuner der det tidligere er avdekket lovbrudd i Fylkesmannens tilsyn. I 4 av disse fant Fylkesmannen i Oppland at det var iverksatt tilstrekkelige tiltak for å rette forholdene, men ikke i den 5. kommunen.

Når det gjelder tilsvarende analyse av de andre planlagte tilsyn (NAV og barneverntjenesten i kommunene) er tilsvarende tall at det ble avdekket lovbrudd i 4 av 5 tilsyn med kommunale tjenester i NAV og i 3 av 3 tilsyn med kommunalt barneverntjeneste. I alt betyr dette at det ble avdekket lovbrudd i 17 av de 20 systemrettede tilsyn med kommunale velferdstjenester, dvs. 85 % av tilsynene. Dette viser at Fylkesmannen i Oppland har truffet godt mht risikovurdering ved valg av tema, utvalg og omfang av tilsynsobjekter i 2013 og disponert tilsynsressursene rasjonelt og målrettet. Samtidig gir det god grunn til bekymring rettet mot kommunenes egen evne til å avdekke de samme lovbruddene innen de viktige lovområdene.

I spesialisthelsetjenesten var den største del av tilsynsressursene, sammen med Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Østfold, innrettet mot det landsomfattende tilsynet i psykisk helsevern for barn/unge. Det ble avdekket lovbrudd i de to barne- og undomspsykiatriske poliklinikkene som ble undersøkt i Sykehuset Innlandet HF (1 i Hedmark og 1 i Oppland) samt i alle selvmeldingstilsynene i helseforetakets resterende barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Dette medfører at det vil bli fulgt opp i flere poliklinikker i 2014 i begge fylker. I tillegg avga Fylkesmannen i Oppland en revisor til felles team ved en systemrevisjon ved en akuttpsykiatrik sengepost i Divisjon Psykisk helsevern i Hedmark, etter flere hendelsesbaserte tilsynssaker der. Der ble det nå ikke avdekket lovbrudd.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Fylkesmannen behandlet 32 klagesaker etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 3 i 2013. 56 % av disse klagesakene ble behandlet innen tre måneder. Målkravet var at 90 % av sakene skulle behandles innen tre måneder. Bakgrunnen for at vi ikke klarte dette i 2013 var ressursituasjonen og opplæring i nytt rundskriv etter sosialtjenesteloven.

Etter pasient- og brukerrettighetsloven behandlet Fylkesmannen 138 klager på vedtak om dekning av utgifter til sykefrakt. 95 % ble avsluttet innen tre måneder. Det er i tillegg behandlet 3 klager på rett til helsehjelp i kommunen. Alle ble avsluttet innen 3 måneder. Av andre rettighetsklager etter pasient- og brukerrettighetsloven på helseområdet ble 3 videresendt til rette vedkommende med veiledning om regelverk. De øvrige ble uaktuelle fordi rettigheten ble innfridd underveis, delvis på bakgrunn av veiledning om regelverket herfra.

82.9 Andre oppdrag

Kartlegginger: I oppdraget heter det at Fylkesmannen skal sørge for å ha god oversikt over og kunnskap om områder og problemstillinger, blant annet som ledd i planlegging av tilsyn. Kunnskapsinnhenting kan for eksempel skje gjennom kartlegging. Resultatkravet knyttet til dette er at Fylkesmannen skal beslutte hvordan resultatene av kartleggingen skal følges opp tilsynsmessig.

Fylkesmannen i Oppland har i 2013 gjentatt undersøkelsen fra 2011 om informasjonsflyten mellom helsetjenesten/helsepersonell og barneverntjenesten i kommunene i Oppland. Hovedfunnet er at mens totalantall bekymringsmeldinger til barneverntjenesten uansett melder, har gått opp, har andelen meldinger fra helsepersonell/helsetjenesten gått ned fra 2010 til 2012. Dette funnet er tatt opp vidre til Statens helsetilsyn, og Fylkesmannen i Oppland deltok også, sammen med Statens helsetilsyn, på Nordisk tilsynskonferanse i 2013 i København, der funnene også ble sett i en nordisk kontekst. Dette vil bli forsøkt fulgt opp gjennom en videreføring av nordisk tilnærming. Videre ser Fylkesmannen i Oppland det som ytterst nødvendig å forsøke å forstå funnene bedre. Det er derfor satt i verk en prosess overfor Høyskolen i Lillehammer med henblikk på forskningstilnærming til denne forståelsen. Det vil bli gjort henvendelse til Forskningsrådet om støtte til dette gjennom høyskolen. Det vil også bli fulgt opp gjennom ordinære tilsyn med bl. a. flere kommuners fastleger og tjenester overfor personer med psykiske lidelser/rusmisbruk med omsorgsansvar, slik dette framgår av tilsynsplanen for 2014.

Helse og omsorgstjenesteloven kap 9

Fylkesmannen i Oppland overprøvde 67 vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemming med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5, tredjeledd b og c. 57 av disse ble godkjent uten endring. Det ble innvilget dispensasjon fra utdanningskrav i 61 av vedtakene. Sakbehandlingstiden var innenfor fristen på tre måneder i 92% av overprøvingene. Fylkesmannen mottok siste år 330 meldinger om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner. Disse meldingene fordeler seg på 43 personer. Meldingene ble fortløpende gjennomgått av saksbehandler her. Det ble gjennomført tilsyn med 26 vedtak etter lovens § 9-5 tredje ledd b og c, og vi gjorde ett tilsyn på bakgrunn av en melding om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjon. Det har også vært gjennomført systemtilsyn på dette området i fire kommuner siste år, samt at vi har fulgt opp og avsluttet seks tilsyn fra 2012. Fylkesmannen gjennomførte tre regionsamlinger for kommunene i Oppland. Tema for samlingene var i sin helhet kap. 9, og målgruppen var overordnet faglig ansvarlig for tjenesten, fagansvarlig og miljøpersonalet i boliger. 23 kommuner var representert på samlingene, med samlet ca. 100 personer. Vi har gjennomført egne opplæringsdager med tema tvang og makt i tre av de større kommunene i Oppland, samt i ett nettverk.

Fylkesmannen har kvartalsvise samarbeidsmøter med Sykehuset Innlandet Hf, avd Lillehammer, Habiliteringstjenesten.

Antall mottatte varsler i Oppland per 31. desember 2012 med hjemmel i helse- og omsorgstjenestelovens § 10-2 og 10-3 var 12, som er en nedgang fra 16 i 2012.

Resultatområde 83 Folkehelse

83.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen i Oppland har deltatt i Statens helsetilsyns planleggingsaktiviteter fram mot oppstart av

landsomfattende tilsyn med folkehelselovenens etterlevelse i 2014.

Det har ikke vært behandlet noen klager innen miljørettet helsevern i 2013, og det kom heller ingen slike klager i 2013 som ikke er ferdigbehandlet pr 31.12.2013.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Det vises til rapportering iht. embetsoppdrag resultatområde 41 fra Statens Helsetilsyn. Se også merknader under res.omr. 82.2. om tilsyn med kommunene.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

I 2013 ga Fylkesmannen 384 bevillinger til separasjon og 336 bevillinger til skilsmisse. Sammenlignet med året før er det nedgang på 12 separasjoner, mens det er på samme nivå når det gjelder skilsmisser. Tre søknader om skilsmisse ble avslått.

Fylkesmannen i Oppland behandlet syv saker om skiftefritak i 2013.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen i Oppland har i 2013 behandlet 32 søknader om anerkjennelse av utenlandske separasjoner og skilsmisser. Dette er på samme nivå som i 2012, da behandlet vi 34 søknader.

25 utenlandske skilsmisser er godkjent, to avslått og fem saker er under behandling.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen i Oppland hadde tre saker om stadfesting av samværsavtale i 2013. Vi hadde ingen saker vdr reisekonstanter ved samvær. Imidlertid er det mange henvendelser både på telefon og i brev med spørsmål/behov for råd og veiledning knyttet til disse temaene.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen gir veiledning på telefon om separasjoner og skilsmisser, mekling og spørsmål rundt samvær fast bosted og foreldreansvar, og henviser videre til rette instanser som familievernkontorene i fylket.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

43.1 Tilsyn med kommunenes ansvar for et tilbud om krisesenter. Fylkesmannen har ikke ført tilsyn med krisesentrene i 2013. Det er tre krisesentre som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet en av disse.

43.2 Informasjon og veiledning. Fylkesmannen har løpende veiledet kommunene iht. tema. Det ble i 2013 avholdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og sykehuset innlandet. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 200 stk.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Fylkesmannen har ikke ført tilsyn med familievernkontorene i Oppland i 2013.

Fylkesmannen fant i 2012 ikke grunnlag for formell reaksjon i noen av tilsynene, men fremhevet områder som alle familievernkontorene kunne se nærmere på i forbedringsøyemed. Dette var blant annet; familievernkontorenes oppsøkende virksomhet, Opplysningsplikt til helse- og omsorgstjenesten eller barneverntjenesten og klienters rett til innsyn i journal.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen gir veiledning på telefon til kommuner og privatpersoner som tar kontakt innen alle aktuelle temaer på området. Barn som har rettigheter etter flere lovverk, rettsikkerhet og avklaring av ansvarsområdet til den enkelte tjeneste i kommunen er i tillegg til kommunenes ønske om å kvalitetssikre sine tjenester hovedvekten av henvendelsene.

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen bistår med løpende veiledning og konsultasjon til kommuner og enkeltpersoner daglig. Det ble i 2013 arrangert en jusskonferanse for barneverntjenestens ansatte, Fylkesmannen har vært medarrangør sammen med Sykehuset innlandet, Politiet og Barnehuset for en konferanse om overgrep og vold mot barn. Konferansen hadde 200 deltagere og var rettet mot barnehagepersonall, skolepersonall, helsesøstre, BUP, fastleger, barnevern, politi og tannhelsetjenesten. Det ble også arrangert en konferanse for ansatte i barneverntjenesten, hvor tema var barns deltakelse og medbestemmelsesrett, samt en konferanse om handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 55 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2013 for barnevern-, sosialtjeneste- og helsepersonell. Ansatte i barnevernstjenesten utgjør den største gruppen som det bes om fritak for. Anmodninger om fritak for barnehage-, skolepersonell samt ledere i kommunen har fra sommeren 2012 blitt behandlet i andre avdelinger hos oss. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles. Det har vært en markant økning i antall saker de siste årene.

De siste årene har vi erfart at de som søker om fritak er relativt sparsomme med opplysninger i sine anmodninger. Det brukes noe tid på å innhente tilstrekkelig med opplysninger til å fatte vedtak. I tillegg anmodes det ofte om fritak samme dagen eller dagen før vitnet skal føres. Dette anser vi som uholdbar praksis blandt advokater og politiet.

Fylkesmannen har i flere år etterspurt et seminar for embetene hvor forskjellige problemstillinger i sakene belyses.

45.4 Biologisk opphav

Fylkesmannen i Oppland har behandlet 12 saker om biologisk opphav i 2013.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har veiledet kommunene i søknadsprosessen, før, under og etter videreføring av stillingene. Det er gitt veiledning og rådgivning på telefon, pr mail og pr post.

Videreføringen var 17, 2 stillinger, samt tildeling av ytterligere 9 stillinger.

Resultatområde 46 Universell utforming

I nasjonalt utviklingsprosjekt har Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune og Hedmark Fylkeskommune sammen vært pilotfylke for universell utforming. Prosjektet ble avsluttet med avslutningsmøte i juni 2013. Mange eksempler fra tiltak og erfaringer gjort i vårt fylke er gjengitt i MDs rapport *Nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner. Erfaringer og eksempler* (oktober 2013).

Prosjektet la vekt på universell utforming som strategi for å øke tilgjengelighet. Fylkesmannen har videreført dette arbeidet i sine planuttalelser med tydelige krav til universell utforming på uteområder og bygg for allmenheten. Likeens stilles krav til at alle eller en viss andel av boenheter skal være tilgjengelige. Dette skal innarbeides og vektlegges tidlig i alle planprosesser for å unngå økte kostnader ved ombygging/tilrettelegging. Dette er viktig for å møte eldrebølgen i kommunene hvor behov for tilgjengelige boliger vil øke i tiden framover. Universell utforming er i tillegg strategi for å fremme likestilling og unngå diskriminering.

Prosjektet produserte tre brosjyrer: uu av uteområder, uu av reiselivsbedrifter og hefte om uu i kommunal

planlegging. Disse nyttes aktivt i planarbeidet og er å finne på nettsiden (www.planoppland.no) som er ment å fungere som verktøy for kommuneplanleggere.

Fylkesmannen har deltatt på nasjonal konferanse om universell utforming på Hamar.

Vi har ikke hatt innsigelser på universell utforming i planhøringer dette året.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMOP	1	37
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Husbankens virkemidler er tema i det boligsosiale arbeidet i avdelingen. Fylkesmannen i Oppland har inngått et formelt samarbeid med Husbanken der målsettingen er å overføre erfaringene de kommunene som er med i BOSO (boligsosialt utviklingsprogram) overføres til de andre kommunene i Oppland. Bosettingsbehovet er tema i Fylkesmannens årlige regionmøter med kommunene i fylket. Fylkesmannen deltar også i Asylforum i fylket sammen med UDI, IMDi og KS, der bosetting er ett tema.

Det skal utarbeides en analyse av kommunenes virkemiddelbruk sammenholdt med kommunenes innrapportering av bosettingstall for kommende periode.

Maihaugenkonferansen skal arrangeres igjen i 2014. Konferansen er arrangeres hvert annet år og samler rundt 600 deltagere fra hele landet, Prosjektgruppen avholdt fire møter fire møter i 2013 også i 2014 blir bosetting tema med utdeling av bosettingsprisen og Husbanken er spesielt invitert med stand og orientering om virkemidler. Det er naturlig at Fylkesmannens hovedfokus på dette oppdraget innrettes etter konferansens årssyklus.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen i Oppland har behandlet tre klagesaker etter introduksjonsloven i 2013, i tillegg har vi avvist en sak vedrørende deltakelse i introduksjonsprogram med den begrunnelse at saken er avgjort av oss tidligere.

Av de sakene vi har behandlet i 2013, gjaldt to av dem forlenget deltakelse i introduksjonsprogram, hvorav ingen fikk medhold. Den siste klagesaken etter introduksjonsloven gjaldt fravær etter § 10, denne klageren fikk heller ikke medhold.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Klagesaker

Det har ikke vært behandlet klagesaker på dette området i 2013.

Etterutdanning

Fylkesmannen har gjennomført oppgavene på dette området ihht. oppdragsbrev fra Vox. Det har vært gjennomført to fagdager og en todagerssamling for lærere som underviser voksne innvandrere i norsk. Tema for etterutdanningskursene har vært: "Vurdering for læring i praksis", "Arbeidsrettet norskopplæring med læringsmappe", "Nye digitale prøver", "Morsmål som ressurs i opplæringen" og "Om læreplanen i norsk og samfunnskunnskap". Det har vært til sammen ca 360 deltakere på disse kursene. Deltakerne har stort sett gitt innhold og gjennomføring god evaluering.

Fylkesmannen har samordnet deler av etterutdanningstilbudet på dette området med etterutdanning for lærere som underviser voksne i grunnskolefag.

I tillegg har Fylkesmannen gitt støtte til felles planleggingsdag for alle voksenopplæringsenhetene i fylket. Denne dagen arrangeres av regionalt nettverk for voksenopplæring.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven i to kommuner. Tema for tilsynet har vært om introduksjonsprogrammet som tilbys er helårlig og på fulltid. Dette er tema for felles nasjonalt tilsyn (FNT) i 2013 - 2015.

Disse tilsynene ble gjennomført ved gjennomgang av innhentet skriftlig dokumentasjon. Det ble avdekket lovbrudd i den ene av kommunene som ikke hadde et helårlig tilbud.

Tilsynet ble gjennomført såpass seint på året at tilsynsrapport ikke var utsendt ved årets slutt.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motivirke diskriminering

Fylkesmannen personlig har også i 2013 deltatt i et forum med deltagere fra IMDI, Politiet, KS. Hensikten med forumet er å bidra til en god dialog omkring blant annet etablering av flyktingemottak i kommunene.

Vi har i løpet av året gått igjennom samfunnsdelen i kommuneplanene vi får på høring, og anbefaler at likestillingsperspektivet må integreres i planarbeidet. Vi har i våre uttalelser sett hen til Likestillingssenterets gjennomgang av kommunenes redegjørelse for likestilling 2012.

Fylkesmannen har også bidratt med penger til et nytt og videreføring av tre lokale prosjekter i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". På Lillehammer er dette utvidet fra å gjelde en barnehage og en skole til å gjelde tre barnehager og tre skoler. Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 951 357,43	kr 0,00
42 Familierett	kr 565 675,01	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 101 282,96	kr 143 903,42
47 Integrering	kr 392 244,72	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 798,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 90 553,54	kr 0,00
Sum:	kr 3 101 911,00	kr 143 903,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen har mottatt overformynderiregnskapene for første halvår 2013 og behandlet disse. Klagesaker som fortsatt var til behandling ble oversendt SRF etter 1. juli 2013, men flere ble sendt i retur. Fylkesmannen har behandlet 53 klagesaker i 2013.

Fylkesmannen overtok som lokal vergemålsmyndighet den 1. juli 2013. Oppstarten har vært preget av stor saksmengde og et saksbehandlingsverktøy (ARVE) som ikke har fungert optimalt. Dette har resultert i stort arbeidspress og noe lengre saksbehandlingstid enn ønsket. Det er ansatt flere personer underveis, og flere vil bli ansatt, noe vi anser at vil bedre situasjonen på sikt. Saker med betydning for liv og helse, samt økonomisaker som haster, har blitt prioritert. Denne prioriteringen ser ut til å fungere etter hensikten.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMOP	5	0
Sum	5	0

51.3 Forlikrådene

Det har ikke vært utført særskilte tilsyn med forlikrådene i 2013.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

I 2013 har Fylkesmannen i Oppland betalt ut 5,88 millioner kr til fri rettshjelp. Til sammenligning ble det i 2012 betalt ut 5,7 millioner, dvs en økning på cirka 180000 kr.

Til dekning av utgifter til tolk i forbindelse med fritt rettsråd ble det betalt ut 517 000 kr, som er en liten økning fra 2012.

Det er rapportert kvartalsvis til Statens sivilrettsforvaltning på fastsatt skjema.

52.3 Navneloven

I 2013 har vi behandlet en sak. Fylkesmannen opprettholdt Skatt Øst sitt vedtak, og klagen ble ikke tatt til følge.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer (fylkes-ROS)

Hovedgrunnlaget for oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer har Fylkesmannen, i samarbeid med fylkeskommunen, dokumentert i Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap for 2010 - 2013. Det er gjennomført en revisjon av regionplanen i samarbeid med fylkeskommunen i 2013 inkludert fylkesROS. I tillegg har Fylkesmannen innhentet og bearbeidet oversikt over regionale risiko- og sårbarhetsområder gjennom:

- kommunerettet virksomhet - utarbeidelse av "kommunebilder"
- beredskapstilsyn i kommunene
- møter i Regionalt planforum
- møter med enkeltkommuner i forbindelse med revisjon av overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse og/eller i beredskapsråd
- kontaktmøte med beredskapskontaktene i kommunene to ganger pr år

Fylkesmannen har i perioden samarbeidet spesielt med NVE og SVV på plansaker i forbindelse med regionalt planforumsmøte i fylkeskommunal regi. Øvrige samarbeidsaktører innenfor risiko- og sårbarhetsutfordringer utgjøres av medlemmene i fylkesberedskapsrådet.

Det har vært gjennomført to ordinære fylkesberedskapsrådsmøter i 2013 og tre ekstraordinære møter ifm. storflommen i Gudbrandsdalen.

Følgende temaer knyttet til risiko- og sårbarhetsforhold har vært behandlet i fylkesberedskapsrådet:

- Det har vært gjennomført en table-top øvelse med utgangspunkt i et skogbrannscenario
- Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2013-2017 (Revisjon)
- Fylkesmannens flomrapport - Gudbrandsdalen
- Forvaltningsplan for Gudbrandsdalslågen
- Digitalt nødnett
- Cyberforsvaret

53.2 Regional samordning – forebyggende samfunnssikkerhet

Fylkesberedskapsrådet (FBR)

Fylkesberedskapsrådet i Oppland er sammensatt av alle statlige etatssjefer med fylkesmannen som leder. Rådet har to faste møter i året. I forbindelse med flommen ble fylkesberedskapsrådet kalt inn tre ganger. I tillegg til dette ble det også arrangert et evalueringsmøte.

Innføring av nødnett, kommende revisjon av "Regionplan for samfunnssikkerhet", og etterarbeid/tilbakeføring etter "flommen 2013" har vært tema. Tema for den årlige øvelsen i rådet var skogbrann.

Skogbrann

De kommunale brannvesene, representanter for skogbruksnæringen, samt to flyklubber i fylket, utgjør den interkommunale skogbrannovervåkingsberedskapen. Skogbrannovervåkningen driftes av 110sentralen på Gjøvik. Avtale om skogbrannovervåking fra fly underskrives årlig.

Objektsikring

Fylkesmannen har bidratt i dette arbeidet, men mye arbeid gjenstår.

53.3 Samfunnsplanlegging

Fylkesmannen har deltatt fast en gang i måneden på regionalt planforum i regi av fylkeskommunen for å ivareta samfunnssikkerhet og beredskap i samfunnsplanleggingen. Regionalt planforum er i forhold til samfunnssikkerhet i plan det viktigste møtestedet for Fylkesmannen til å fremme klare forventninger og krav direkte til kommunene i forkant av planprosesser. I forbindelse med revisjon av regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap er planprogrammet for planen behandlet i regionalt planforum. Fylkesmannen har deltatt på ett møte med SVV om ROS for Rv4 Roa - Gran grense.

Fylkesmannen har i perioden vært aktiv i sin pådriverrolle på området beredskapsmessige hensyn i arealplanlegging. I 2013 ble det gjennomført et arealplanverksted over to dager for kommuner, fylkeskommune, NVE RØ, SVV og Fylkesmannen med bl.a tema ROS i arealplanlegging. Det er gjennomført to beredskapskontaktmøter for alle kommuner. ROS og BIS har vært tema på begge. Gjennom tilsyn formidler Fylkesmannen nasjonale retningslinjer og krav til kommunene på samfunnssikkerhet i forhold til samfunnsplanlegging.

Fylkesmannen har gjennom sin planbehandling av i alt 46 kommune(del)planer og 330 reguleringsplaner, fremmet innsigelse til 8 planer for manglende innhold i risiko- og sårbarhetsanalyser og manglende oppfølging av pålegg innenfor samfunnssikkerhet.

53.4 Tilsyn

Fylkesmannen i Oppland har for virksomhetsåret 2013 opprettholdt sin kommunerettede aktivitet på samfunnssikkerhetsområdet. Det er gjennomført to kontaktmøter med beredskapskoordinatene i kommunene, hvor temaene bla. har vært beredskapsplanlegging, tilsyn, nødnett, og sårbarhetsanalyser, klimautfordringer oa.

Tilsyn er et viktig virkemiddel i Fylkesmannens veiledningsrolle overfor kommunene for å forbedre kommunens beredskapsarbeid. Ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven), som ble gjort gjeldende fra 2010 samt forskrift om kommunal beredskapsplikt med ikrafttredelse 07.10.2011, stilte en del krav til kommunene når det gjaldt beredskapsplanlegging. Tilsynet ble etter loven spisset mot risiko og sårbarhetsanalyser samt kommunens beredskapsplanverk for å tilfredsstille de nye krav.

Følgende har vært tema under tilsyn i 2013:

I Kommunens overordnede risiko og sårbarhetsanalyse (forskr. §2)

I Samfunnssikkerhet og beredskap i planprosesser og arealplanlegging (forskr. §3)

I Beredskapsplan og evne til krisehåndtering (forskr. §4)

Det ble gjennomført 6 tilsyn i 2013 i følgende kommuner:

- Søndre Land
- Sør-Fron
- Sør-Aurdal
- Dovre
- Nordre Land
- Lesja

Det er gjennomgående gode resultater. Kommunene har oppdatert beredskapsplanverk. Det som går igjen er avvik på ROS. Kommunene har ikke oppdaterte ROS-analyser som spesielt mangler vurderinger av klimatilpasninger.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Regional samordning - beredskapsforberedelser

Fylkesberedskapsrådet i Oppland er sammensatt av alle statlige etatssjefer med fylkesmannen som leder. Rådet har to faste møter i året. I forbindelse med flommen ble fylkesberedskapsrådet kalt inn tre ganger. I tillegg til dette ble

det også arrangert et evalueringsmøte etter flommen, der også de hardest rammede kommunene deltok.

Meldinger fra NVE og andre er rutinemessig viderevarslet til kommunene uten nevenverdig tidstap.

De frivillige organisasjonene er representert ved to medlemmer fra FORF (Vest-Oppland og Gudbrandsdal), samt en representant fra KFB.

FMOP har vært representert på to møter i DNK angående nødnett. Informasjon fra disse møtene er videreformidlet i FBR og i kontaktmøter med beredskapskoordinatorene.

Samarbeid med KDS, Statens strålevern og andre organisasjoner skjer jevlig og rutinemessig, men spesielt som en del av arbeidet med fylkes-ROS og gjennom FBR.

54.2 Organisering for krisehåndtering

Organisering av krisehåndtering i kommunene

Kommunene er pålagt å sende inn sine beredskapsplaner elektroniske til Fylkesmannen ved hver oppdatering/revisjon. Mottatte planer utgjør deler av Fylkesmannens dokumenttilsyn.

Hver måned sender fylkesmannen ut oppgaver i CIM til kommunene (CIM-trim).

Organisering av krisehåndtering internt hos fylkesmannen

Fylkesmannen har startet arbeidet med å få på plass ressurser og planverk i CIM. Det er gjennomført opplæring i CIM for ca 40 personer i embetet. Det sendes også ut CIM-trim til disse en gang i måneden.

Det er gjennomført en skrivebordsøvelse for ledergruppa og kriseledelsen ved embetet. Beredskapsplanen er revidert og oppdatert basert på erfaringene fra årets hendelser og øvelser. Alle ansatte er i allmøte infomert om dette.

54.3 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannen i Oppland har for virksomhetsåret 2013 opprettholdt sin aktivitet på beredskapsplaner innen samfunnssikkerhetsområdet.

- Vi har revidert vår interne beredskapsplan og gjort denne kjent i organisasjonen
- Fylkesmannen har bistått i revisjon av oversikt over nøkkelpunkter og distriktobjekter.
- Kraftforsyningens beredskapsplaner har vært tema på møter i FBR.
- Kraftforsyning i kommunenes beredskapsplaner er tema på våre beredskapstilsyn
- Fylkesmannen har veiledet kommunene i beredskapsplanlegging, ved tilsyn, kontaktmøter og telefonhenvendelser.

54.4 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført øvelser for kommunens krisestab etter utarbeidet "triomodell". De faste kommunetrioenes øves ved at to av kommunene, i samarbeid med Fylkesmannen, planlegger og gjennomfører øvelse for den tredje kommunen. I tillegg til kommunale planer (scenarieavhengig), har hovedfokuset på øvelsene vært stabsrutiner, samarbeid med politiet, og informasjonshåndtering. Øving av evakueringsplanen har vært sentralt ved begge øvelsene. Fylkesmannen har gjennomført kursing i krisekommunikasjon og CIM i forkant av begge øvelsene for de 6 kommunene. Fylkesmannen har utarbeidet øvingsvurderinger, med bla. oppfølgingspunkter og krav til tilbakemeldinger etter hver øvelse. I 2013 er det gjennomført øvelse i kommunetrioen som nevnt under. Kommunen med fet skrift er blitt øvet:

- **Lunner**, Gran, Jevnaker
- **Sør-Aurdal**, Nord-Aurdal, Etnedal

Fylkesmannen er videre medlem i øvelsesutvalget for politiet i Oppland. Politiet har som oppdrag å gjennomføre

øvelser ut fra tilak gitt i "Regionplan for samfunnsikkerhet og beredskap 2010-2013". Fylkesmannens rolle er å sørge for at det øves på samvirke med aktører som har sine roller utenfor et innsatsområde, herunder å bringe inn "vertskommunene" i slike øvelser. Øvelsesutvalget har planlagt og gjennomført en fullskalaøvelse, med innledende skrivebordsøvelse 4. mnd. før fullskalaøvelsen.

Scenariet var flystyrt på Totenåsen. Et sentralt øvingsmoment på denne øvelsen var opprettesle og drift av EPS (evakuerte- og pårørendesenter). Dette har vist seg å være en krevende oppgave å løse. Følgende kommuner har deltatt i øvelsene (etter samme modell som for Fylkesmannens øvelser)

- Vestre Toten, **Østre Toten**, Gjøvik

Det er gjennomført tabletop-øvelse for embetets utvidede ledergruppe (ledergruppen + nestledere). Nyttige erfaringer ble trukket, og justeringer i planverk og rutiner er gjort.

I tillegg er det gjennomført en tabeltop-øvelse for FBR(Fylkesberedskapsrådet) høsten 2013. Scenariet var skogbrann.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Håndtering av uønskede hendelser og kriser

I 2013 ble det nok en gang storflom i Gudbrandsdalen. Flommen ble varslet i god tid, og viderevarsling ble sendt til kommunene og fylkesberedskapsrådet. Flommens mest ødeleggende dag var den 22. mai. Det ble gjennomført tre møter i fylkesberedskapsrådet (FBR) under flommen: Ett møte i forkant og to møter under håndteringen. Fylkesmannen iverksatte kriseledelse i tre dager fra den 22 - 24. mai. Etter flommen ble det gjennomført ett evalueringsmøte der også ordførere fra de mest rammede kommunene var tilstede.

Vi gjorde oss en rekke erfaringer og tanker etter flommen, både når det gjelder vår egen håndtering og når det gjelder samordning. Vi viser til vår rapport etter flommen oversendt den 9.10.2013.

Ressursrapportering

530: + 63000 underområder ikke aggregert

540: + 28000 underområder ikke aggregert

550: + 5000 underområder ikke aggregert

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 73 079,38	kr 2 333 637,56
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 581 512,90	kr 49 848,05
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 0,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 569 807,18	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 614 576,48	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 184 412,48	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 387 697,53	kr 0,00
Sum:	kr 2 411 085,00	kr 2 383 485,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen ivaretar samordningsansvar på flere områder, og evaluerer og utvikler stadig dette arbeidet i dialog med kommunene og samarbeidende instanser. Fylkesmannen leder NAV-forum, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning og utøving av tjenesten.

Fylkesmannen leder "Tilsynsforum Oppland", et organ som ivaretar samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommunene, i henhold til kommunelovens kapittel 10A § 60e. Tilsynsforum samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender, hvor blant annet tilsynsbelastningen på den enkelte kommune vurderes fortløpende. HMS-etatens tilsynsdatabase brukes som en felles kalender. Selv om det er samordning i tid, er det mange tilsyn rettet mot kommunene. Fylkesmannen har en ambisjon om at antall tilsyn kan reduseres i takt med at kommunenes egenkontroll styrkes. Rådmannsutvalget har en plass i Tilsynsforum med status som observatør. Det har vært en positiv progresjon i arbeidet med tilsynsplanlegging, og det er et fravær av større konflikter knyttet til gjennomføring av tilsyn. Det er utarbeidet rutiner for å ivareta lovkravet når det gjelder eventuell iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Kommunene oppfordres regelmessig til å bruke resultater av tilsyn som grunnlag for eget forbedringsarbeid, og mange kommuner har en positiv tilnærming til tilsyn i tråd med dette. Formålet med samordningen av tilsyn og oppfølging er at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet Stat, og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal bli større og mer effektiv. Imidlertid er Fylkesmannens myndighet til å samordne metode begrenset. Tilsynsmetodikk er et tilbakevendende tema i Tilsynsforum, og Fylkesmannen har en ambisjon om å samordne metodikken til å bli mer veiledende.

Fylkesmannen har frikjøpt en rådmann i 20% stilling for å utvikle retningslinjer og maler for kommunal egenkontroll og internkontroll. Hensikten med prosjektet er å følge opp "85 tilråinger for ein betre eigenkontroll i kommunane", og få et grunnlag for å redusere statlige tilsyn mot kommunene.

Fylkesmannen møter alle kommunene i fylket gjennom de årlige regionmøtene. I forkant av regionmøtene gis "kommunebildene" ut. Kommunebildet er en sammenstilling av data og vurderinger sett fra Fylkesmannen, og disse lages regionvis. Statlige politiske føringer og funn fra kommunebildene presenteres på regionmøtene, i tillegg gis kommunene anledning til å presentere og ta opp ting som er viktige for dem i møtet. Tiden på regionmøtene deles likt mellom Fylkesmannen og kommunene.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen i Oppland har gjennom mange år hatt et sterkt fokus på omstilling og fornying i offentlig sektor. Vi ser nå at den røde tråden som har vært i satsingen de siste årene begynner å gi håndfaste og målbare resultater. Skjønnsmidler til fornying har medført mange gode omstillings- og forbedringsprosjekter med fokus på økt kvalitet og effektivitet i de kommunale tjenestene. For 2013 ble det fordelt 14,35 Mill kr til ulike fornyingsprosjekter i fylket. De siste ti årene er det tildelt over 100 Mill kr til fornying. Formålet med tildelingen er å stimulere kommunene til å følge opp regjeringens ønske om fokus på fornyingsarbeid i kommunesektoren i tråd med regjeringens strategi for fornying av offentlig sektor. Vi ser en økende tendens til at flere kommuner ønsker å drive fornyingsprosjekter som flerkommunale satsinger og/eller i nettverk med andre kommuner. For å sikre erfaringsdeling og læring fra de ulike fornyingsprosjektene, arrangerer Fylkesmannen i samarbeid med KS en årlig Fornyingskonferanse. Nesten alle fylkets kommuner deltar på denne konferansen, som bidragsytere og deltakere. Ideen er å sette fokus på aktuelle temaer, presentere gode eksempler og lære av hverandre. På konferansen tildeles en kommune "Fylkesmannens fornyingspris" for et vellykket prosjekt gjennomført og støttet gjennom skjønnsmidler til fornying. For 2013 ble Lillehammer tildelt prisen for sitt arbeid med prosjektet "Gutter som lekeressurs i barnehagen". Gjennom prosjektet er det etablert kontakt mellom barnehager og ungdomsskoler. Opplegget ble utprøvd i en barnehage og en ungdomsskole, men er nå videreført til alle ungdomsskolene. Gutter får jobbe i barnehagen noen timer i uka, og det har vist seg at flere gutter har blitt interessert i å utdanne seg til førskolelærer og satse på en jobb i barnehage. Fylkesmannen mener dette prosjektet har vist en stor grad av nytenkning for å rekruttere fler menn til arbeid i barnehager.

Tema for Fornyingskonferansen i 2013 var "Innovasjon - Hvordan får vi det til?" I tillegg til faglige innlegg om innovasjon, presenterte tre kommuner vellykkede prosjekter. Gran kommune redegjorde for sitt prosjekt "Vi

i Gran - Styling, fornyelse og innovasjon". Prosjektet har fokusert på hvordan skape en utviklingsorientert organisasjon? Gausdal kommune orienterte om sitt prosjekt "Gausdalsmodellen - Motorikk, læring og helse". Prosjektet har fokusert på ungers motorikk og innført planmessig fysisk aktivitet i barnehagene. Dette har vist seg å ha svært gode effekter på barns utvikling og har lagt grunnlaget for gode læringsmuligheter i skolen. Tidlig innsats gir resultater. Lillehammer kommune orienterte om sitt prosjekt "Gutter som lekeressurs i barnehagen" som er omtalt over.

Fylkesmannen har gjennomført dialog med alle kommuner i fylket, gjennom de årlige regionmøtene. Mye av grunnlaget for tematikken i møtene dannes gjennom utarbeidelse og utsendelse av det vi kaller "Kommunebildet", en statusrapport over kommunene i de ulike regionene, dannet ved bearbeidelse av Kostratall, tilsyns- og klagesaksbehandling. Alle avdelinger hos Fylkesmannen har ansvar for sine deler av Kommunebildene. Det er et klart uttalt mål at temaene i kommunebildene også skal være til nytte for avdelingene i sin kontakt med kommunene i løpet av året.

Kommunene i Oppland har gjennomgående gitt tilbakemeldinger om at det er krevende å forholde seg til stadig skiftende satsinger og programmer fra sentralt hold. Fylkesmannen har derfor prioritert å holde en "rød tråd" i sitt fornyingsarbeid, hvor skjønnsmidler, Fornyingskonferansen, veiledning og dialog danner fundamentet for alt fornyingsarbeid. Dette skaper forutsigbarhet for kommunene hva gjelder møteplasser og metodikk, samtidig som det åpner for både nødvendig og ønskelig variasjon i faglig tematikk.

Fylkesmannens arbeid med omstilling og fornying preges av at embetet har en uttalt strategi hvor en ønsker å være offensiv og nytenkende i nært samarbeid og i tett dialog med kommunene og KS.

Embetet vektlegger å stadig utvikle mest mulig effektiv metodikk i arbeidet, og mange oppgaver løses derfor på tvers i embetet, så vel som i nettverk mellom kommuner. Både internt og ekstrent legges det opp til å sikre erfaringsdeling og god læring mellom aktørene. Slike erfaringer kan benyttes til strategisk planlegging, risikobaserte tilsyn, møte- og konferansevirksomhet med mer.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen leder arbeidet i Tilsynsforum Oppland, et organ opprettet for å ivareta samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommuner i henhold til kommunelovens kapittel 10 A § 60e. Deltakere er alle Fylkesmannens avdelinger med kontroll- og tilsynsvirksomhet i tillegg til Arbeidstilsynet, Mattilsynet og IMDi. UDI har foreløpig observatørstatus. I tillegg har rådmannsutvalget en representant i forumet.

Forumet samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender i henhold til lovens intensjon. Vi benytter HMS-etatens tilsynsdatabase til dette arbeidet.

Det er utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet hva angår iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Resultater av tilsyn brukes aktivt av embetet for å fremme læring, blant annet gjennom arbeidet med å lage "kommunebilder", en statusrapport over kommunene i fylket basert på kostradata, klagesaker, tilsynsrapporter og andre kilder. Embetet mener mange har mye å lære av egne og andres tilsynserfaringer, og oppfordrer kommunene til å tenke positivt rundt tilsyn. Som et resultat ser vi at mange kommuner bruker erfaringer fra tilsyn til eget system- og kvalitetsforbedringsarbeid. Det er en positiv dialog med kommunene rundt tilsynsvirksomheten og svært få konfliktområder. Samarbeidet mellom de ulike etatene i Tilsynsforum er også positivt, og danner grunnlag for bedre kunnskap om hverandres metodikk og tilnærming, i tillegg til at det fremmer samarbeid om planlegging og gjennomføring av tilsyn.

God dialog er viktig for godt tilsynsarbeid. Hensikten med opprettelsen av Tilsynsforum Oppland er å ivareta lovkrav, at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet stat og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal være effektiv og godt ivaretatt. Denne hensikten anses som nådd.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Fylkesmannen mener at følgende momenter bør være med i en vurdering av om vedtatte låneopptak for ROBEK-kommuner skal godkjennes:

- Vurdere kommunens totale gjeldsbelastning og utgifter til renter og avdrag
- Lån til investeringer i selvkostområder bør godkjennes
- Lån til videre utlån (for eksempel startlån til bolig) bør godkjennes, men bør sjekkes at det er opprettet tapsfond som kan bidra til å redusere kommunens risiko)
- Lån til investeringer som kan bidra til reduserte driftsutgifter (for eksempel ENØK) bør vurderes godkjent
- Lån til investeringer for å øke kapasiteten eller øke kvaliteten på tjenestene bør godkjennes bare dersom de ikke kan utsettes 1-2 år
- Kommuner med svært høy gjeldsbelastning (godt over gjennomsnittet for kommunene) bør begrense årlige låneopptak til de årlige avdragene på eksisterende gjeld

Vurderingene må gjøres spesielt for hver enkelt kommune, men momentene som er nevnt over gir en oversikt over hvilke vurderinger som bør gjøres.

I løpet av 2013 ble kommunenes vedtak om årsregnskap for 2012, årsbudsjett for 2013 og vedtatte økonomiplaner for perioden 2013-2016 kontrollert i forhold til Register om betinget kontroll (ROBEK). Gjennomgangen ga ikke grunnlag for flere innmeldinger i ROBEK. Vestre Toten ble meldt inn i ROBEK etter gjennomgang av regnskapet for 2010. Kommunen hadde ved utgangen av 2012 et akkumulert merforbruk på 29,9 mill kr. I årsbudsjettet for 2013 og økonomiplanen for 2013-2016 ble det vedtatt inndekning av 10 Mill kr i 2013 og resten av merforbruket i 2014. Kommunen ble i 2013 innmeldt i ROBEK etter bokstav c, fordi plan for inndekning ikke ble fulgt.

Fylkesmannen foretok lovlighetskontroll av Vestre Toten kommunes budsjett for 2013 og økonomiplanen for 2013-2016. Fylkesmannen fant ikke grunn til å oppheve budsjettvedtakene, men påpekte at budsjettet måtte justeres slik at den forpliktende planen for inndekning av akkumulert merforbruk ble justert i forhold til manglende inndekning i 2012. Fylkesmannen godkjente låneopptak i tråd med vedtatt strategi. Det betyr at den totale gjeld som genererer renter og avdrag ikke måtte øke. Ønskede investeringer i økonomiplanperioden ble derfor lagt på is inntil tilfredsstillende finansiering forelå. Kommunestyret i Vestre Toten vedtok i 2013 innføring av eiendomsskatt på boligeiendommer fra 2014. Dette vil gi kommunen mulighet til å gjennomføre ønskede investeringer, men det må fortsatt være fokus på inndekning av det akkumulerte merforbruket.

Fylkesmannen godkjente låneopptak i Vestre Toten på 47,7 mill kr. Av dette ble det forutsatt at 20 mill kr ville belaste kommunen i form av renter og avdrag. Resten av låneopptaket går til prosjekter som er selvfinansierende ved at kapitalkostnadene dekkes av husleie, gebyrer og reduserte driftsutgifter. Dette ga en liten reduksjon i rentebærende lånegjeld.

Fylkesmannen behandlet i 2013 to saker om kommunal garanti for låneopptak. Den ene saken gjalt Øyer kommunes garanti for låneopptak til Stav SA, for låneopptak til ferdigstilling av en ridehall. Den andre saken gjalt Vestre Totens garanti for et låneopptak i Vestre Toten Rådhus AS. Fylkesmannen godkjente begge garantivedtakene, da det ble vurdert som liten risiko for at garantien skal bli gjort gjeldende.

Fylkesmannen har i 2013 behandlet tre vedtak om godkjenning av låneopptak fra interkommunale selskaper (organisert etter lov om interkommunale selskaper). IKT-Valdres IKS, Valdres lokalmedisinske senter IKS og GLT-avfall IKS. Alle søknadene ble godkjent da låneopptakene var vedtatt av representantskapet og lå beløpsmessig innen den ramme som var fastsatt i selskapsavtalen. Fylkesmannen påpekte i sistnevnte sak at investeringer og tilhørende kapitalkostnader skal innarbeides i årsbudsjett og økonomiplan, som etter lov om Interkommunale selskaper skal vedtas av representantskapet.

Fylkesmannen har i 2013 ikke gjennomført lovlighetskontroll etter kommuneloven § 59 1. og 5. ledd, vedrørende kap 8 og 9 av kommuneloven.

Fylkesmannen har ikke behandlet vedtekter for kraft/hjemfallsfond i 2013.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Kommuneøkonomien i Oppland – store ulikheter mellom kommunene

Kommunene økonomien ble styrket fra 2011 til 2012. Kommunene i Oppland kom noe bedre ut enn gjennomsnittet for landet. Som tidligere er situasjonen svært ulik mellom kommunene. Tre kommuner hadde negativt netto driftsresultat i 2012, mens 13 (halvparten av kommunene) hadde netto driftsresultat på 3 % eller mer. Gjennomsnittet lå på 3,4 % av driftsinntektene.

Fylkesmannens veiledningsarbeid utføres kontinuerlig ved at det svares på utrolig mange henvendelser enten pr e-post eller telefon i løpet av året. Det er en ambisjon at svar skal gis så raskt som mulig. Inntrykket er at kommunene er godt fornøyd med den veiledningen de får på konkrete spørsmål. Fylkesmannen arrangerer dialogmøte om kommuneøkonomi en gang pr. år. I 2013 ble slikt møte gjennomført i februar med Økonomiplanlegging som overordnet tema. To kommuner (Nord-Aurdal og Ringeby) redegjorde for sitt arbeid med økonomiplanlegging, og framhevet begge to hvor mye enklere økonomiplanleggingen hadde blitt etter at de fastsatte noen økonomiske måltall. (netto driftsresultat, netto lånegjeld og disposisjonsfond). Andre viktige temaer var "Kommunale garantier" og nytt rundskriv om forståelsen av regelverket for ROBEK. Finansforvaltning var også tema på møtet. De kommuner som manglet kvalitetssikring av rutinene ble bedt om å bringe dette i orden i tråd med den nye forskriften.

Fylkesmannen gjennomfører hvert år møter med kommunene regionvis. Her er også økonomi et viktig tema. Forut for møtene utarbeider Fylkesmannen såkalte "Kommunebilder" hvor det også gjøres en vurdering og analyse av den finansielle stillingen i alle kommunene i fylket. Dokumentene sendes kommunene på forhånd og legges i ettertid ut på Fylkesmannens hjemmeside. Fylkesmannen avholder også møter med enkeltkommuner der kommunene ønsker det. I 2013 var Fylkesmannen i kommunestyret i Øyer i forbindelse med budsjettarbeidet og orientert bla om ROBEK-bestemmelsene.

Fylkesmannen har gitt veiledning og informert kommunene om kommuneproposisjonen, kommuneoppbygget i statsbudsjettet og om inntektssystemet. Fylkesmannen, i samarbeid med KS, arrangerte samling for kommunene om kommuneproposisjonen og status for kommuneøkonomien den 16. mai 2011 med statssekretær fra KRD som en av innleiderne.

Fylkesmannen har også brukt hjemmesida aktivt som informasjonskanal på dette området. Tabeller fra "Grønt hefte" for Opplandskommunene ble lagt ut på fylkesmannens hjemmeside samtidig som statsbudsjettet ble lagt fram. Dette ble svært godt mottatt av kommunene. Det er viktig for kommunenes budsjettprosess at de veldig raskt kan skaffe seg oversikt over konsekvensene av statsbudsjettet for egen kommune. Alt materiell som Fylkesmannen har fått gjennom møter med departementet er videreformidlet til kommunene.

Fylkesmannens fordeling av skjønnsmidler skjer i to omganger. Ordinære skjønnsmidler fordeles i august året før budsjettåret og meldes inn til Statsbudsjettet. Midlene fordeles på bakgrunn av søknader/innspill fra de enkelte kommuner, vurderinger fra Fylkesmannens fagavdelinger, offisiell statistikk og retningslinjene som gis fra KRD. Fylkesmannens begrunnelse for tildeling sendes kommunene. Kommunene har gitt positive tilbakemeldinger på dette.

Fylkesmannen holdt i 2013 tilbake 14,35 mill kr til omstillings- og fornyingsprosjekter. Disse midlene ble fordelt i mai. Søknadene blir vurdert av Fylkesmannens fagavdelinger. Prosjekter som har fått skjønnsmidler har bidratt til at kommunene får satt fokus på utviklingsarbeid, som kan være vanskelig å få prioritert innen knappe driftsrammer. Mange kommuner melder at dette har vært viktig for å få gjennomført omstillingsarbeid i kommunen. De prosjekter som fikk midler i 2013 ble rapportert i hht bestillingen i elektronisk skjema på finnett i mars 2012.

Fylkesmannen hadde mye arbeid med søknader om ekstraordinære skjønnsmidler etter flom i juni 2013. Noen kommuner søkte også om skjønnsmidler etter 22.juli 2011, som Fylkesmannen behandlet.

Oppland har i 2013 hatt en ROBEK-kommune (Vestre Toten), som ble meldt inn etter gjennomgang av regnskapet for 2011. Kommunen har fortsatt udekkede merforbruk fra 2008 og 2009 som ikke er dekket inn. Kommunen fikk nytt merforbruk i 2011. Kommunen klarte å dekke inn litt i 2012, men kommunen hadde fortsatt 30 mill kr i udekket merforbruk ved inngangen til 2013. Kommunen fikk i 2012, etter søknad til KRD, tillatelse til å dekke merforbruk også i 2013 og 2014. Kommunen klarte ikke inndekning av det budsjetterte i

2012 og det ser ikke ut til at dette blir tilfelle i 2013 heller. Fylkesmannen har hatt møter med kommunens politiske og administrative ledelse hvert kvartal gjennom året. Tema for møtene er regnskapssituasjonen og forpliktende plan for inndekning av merforbruk. Det er også fokus på investeringer og lånebehov. Fylkesmannens strategi for långodkjenning er tydelig kommunisert. Fylkesmannen vil fortsette å følge kommunen tett også i 2014. Vestre Toten har vedtatt innføring av eiendomsskatt på boligeiendommer fra 2014. Dette vil lette ubalansen i økonomien, men det gjenstår noen år med tilpasninger i driften, før kommunen har en sunn økonomi.

Fylkesmannen er opptatt av at kvaliteten på innrapporteringen til KOSTRA stadig forbedres. Etter hvert som det etableres flere og flere interkommunale samarbeidsløsninger er det viktig å kunne lage pålitelige konsern-tall. Fylkesmannen hadde i 2012 dette som et eget tema på dialogmøtet med kommunene i januar. Fylkesmannen har også i 2013 prioritert ressurser til veiledning tilknyttet KOSTRA. I forbindelse med rapporteringen har Fylkesmannen utpekt kontaktpersoner som kommunene kan henvende seg til når det gjelder de ulike skjemaene for tjenesterapporteringen. Fylkesmannen har også fulgt opp kommuner med sen rapportering spesielt for å bidra til at KOSTRA-databasen for Opplands del blir mest mulig komplett.

Når det gjelder bruk av KOSTRA-data, vises det til arbeidet med regionvise Kommunebilder. Bruk av KOSTRA-data spiller en sentral rolle i disse bildene. Fra kommunene er det gitt positive tilbakemeldinger på nytteverdien av Kommunebildene. Fylkesmannen har inntrykk av at mange kommuner bruker KOSTRA-tallene aktivt i sin økonomiske planlegging. Fylkesmannen har ikke hverken kapasitet eller mulighet til å vurdere kvaliteten på tallene, men tror kvaliteten på tallene øker med økende bruk.

Fylkesmannen satte i 2013 i gang et prosjekt "Utvikling av egenkontrollen i kommunene. Bakgrunnen for prosjektet var endring i kommuneloven med innføring av krav om rapportering om internkontroll i årsberetningen (Kl § 48 nr5). Fylkesmannen har lønnet prosjektleder i 20 % stilling. Det er opprettet en prosjektgruppe med deltakelse fra 6 kommuner i fylket. Prosjektet ble startet opp i mai og er planlagt ferdig i februar i år. målet er utvikling av egenkontrollen i kommunene og økt bruk av egenkontroll i de statlige tilsynene. Gjennom prosjektarbeidet skal det utarbeides en mal for "Slik styres kommunen" og en mal for "Hva er god egenkontroll?" Disse skal kunne hjelpe kommunene til å etablere og rapportere sin egen internkontroll.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Av det totale antall saker var det en sak som har habilitet som vurderingstema. To saker var ikke ferdigbehandlet ved årsskiftet.

Fylkesmannen har ikke mottatt klager kommuneloven § 60 d fjerde ledd

Temaer det særlig veiledes på er; lovlighetskontroll, habilitet, åpne/lukkede møter, fritak

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall		

	saker	oppretholdt	ulovelig	saker	oppretholdt	ulovelig		
FMOP	3	3	0	0	0	0	1	0
Sum	3	3	0	0	0	0		

63.2 Valg

Gitt veiledning i regelverket ved henvendelse fra kommuner.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

I 2013 ble det behandlet 5 klager over avslag på krav om innsyn etter offentleglova § 32 første ledd, tredje punktum. I tillegg ble en del henvendelser besvart gjennom muntlig veiledning og e-post.

Det var ingen klagesaker etter forvaltningsloven § 21 annet ledd (partsinnsyn).

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke mottatt nye inndelingssaker i 2013. En sak som gjelder overføring av en privat skogteig fra en kommune til en annen er under behandling.

Fylkesmannen er dessuten noe involvert i en sak som behandles av Fylkesmannen i Oslo og Akershus og som gjelder grensefastsettelse mellom Hurdal (Akershus) og Østre og Vestre Toten (Oppland)

65.2 Interkommunalt samarbeid

Det er betydelig interkommunalt samarbeid i fylket. Mye av samarbeidet er organisert som IKS, men det er også samarbeid etter vertskommunemodellen. Det er flere IKS innen revisjon og renovasjon. Fylkesmannen kjenner ikke til at samkommunemodellen er i bruk i Oppland.

Fylkesmannen oppfordrer til interkommunalt samarbeid i alle fora der dette faller naturlig. De siste årene har det vært fokus på interkommunalt samarbeid i forbindelse med innføring av samhandlingsreformen. Fylkesmannen ga i 2013 skjønnsmidler til 17 regionale og 8 interkommunale samarbeidsprosjekter. Av disse gjaldt 3 prosjekter samhandlingsreformen. Også innen vannområdeforvaltning er det regionale prosjekter som har fått skjønnsmidler. Forøvrig er det interkommunale samarbeidsprosjekter innen tjenesteområdene skole og helse som har fått skjønnsmidler.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

Rapportering er fulgt opp tertialvis på <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Det kan nevnes at Fylkesmannen i 2013 har behandlet 92 saker, hvorav 10 saker er gitt medhold. Ved utgangen av 2013 har embetet 26 ubehandlede saker. Totalt ble 3 saker omgjort. Saksbehandlingstiden har i snitt vært 106 dager.

Fem saker er brakt inn til Sivilombudsmannen. En sak gjaldt dispensasjon fra kommunedelplanens krav om reguleringsplan for påbygg på fritidsbolig. En annen sak gjaldt krav om byggesøknad for allerede oppført fylling som ble anlagt i forbindelse med bygging av garasje. En tredje sak gjaldt spørsmål om atkomst over naboeiendom i forbindelse med oppføring av garasje. Ingen av disse tre saken har vi per 31.januar 2014 fått endelig tilbakemelding på. En sak gjaldt tilknytningsplikt til offentlig vann- og avløpsledning. Ombudsmannen hadde ikke merknader til Fylkesmannens behandling av denne. Den siste saken gjaldt fradeling av tomt etter tomtefesteloven. Etter at saken var brakt inn for Sivilombudsmannen, ble Fylkesmannens vedtak opphevet av Kommunal- og Regionaldepartementet. Fylkesmannen fattet nytt vedtak hvor klagers anførsler i utstrakt grad ble imøtekommet. Sivilombudsmannen avsluttet dermed saken uten nærmere undersøkelser.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen hadde ingen saker til behandling i 2013.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	0	0	0	
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	0	0	0	
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 614 995,11 kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 930 349,69 kr 0,00
Andre oppgaver under KRD	kr 1 076 398,68 kr 0,00
Sum:	kr 2 621 743,00 kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Alle rettighetsklager etter sosialtjenesteloven er registrert fortløpende i NESTOR (Helsetilsynets register) i hele 2013.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2013 159 klagesaker etter sosialtjenesteloven. 82,9 % av sakene ble behandlet i løpet av tre måneder (Måltall er 90 % av sakene innen tre måneder). Bakgrunnen for ikke nådd måltall er et fåtall saker som har ligget lenge og sykmeldinger hos ansatte. Fylkesmannen hadde 9 saker i restanser pr. 31. desember 2013. Foreløpig saksbehandlertid på disse var mindre enn tre måneder.

Det ble i 2013 gjennomført 5 landsomfattende tilsyn etter systemrevisjonsmetoden.

Det ble våren 2013 gjennomført opplæring i nytt rundskriv og forskrifter til Sosialtjenesteloven, trinn 2, for alle ansatte i NAV-kontorene og samarbeidspartnere. Det var til sammen 4 samlinger à 2 dager med 80-100 deltakere på hver samling og 2 dagssamlinger med 40-50 deltakere.

Fylkesmannen har en kontinuerlig kvalitetsvurdering av NAVkontorenes vedtaks- og klagesaksbehandling. Vi sender eget brev til NAV kontoret dersom bestemmelsene om saksbehandling ikke er overholdt i klagesakene.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

NAV Oppland har hatt sekretæransvar i NAV forum Oppland (regional samarbeidsarena mellom KS, Fylkesmannen og NAV Oppland.) Det var fire møter i 2013. NAV forum har vært en vellykket arena for drøfting og erfaringsutveksling. Samarbeidsavtalen er evaluert og justert, men er pr i dag ikke godkjent av fylkesmannen.

NAV Forum har hatt fokus på hovedprioriteringer 2013 knyttet til virksomhetsplan for NAV 2013. Dessuten blant annet felles kompetanseplan, strategiplan for kvalifiseringsprogrammet(KVP), status KVP gjennom hele året og utvikling av statistikkgrunnlag. Dette for å se nærmere på partnerskapet og NAVs rolle i kommunene.

Kvalifiseringsprogrammet har vært tema på alle møter i NAV forum.

Etter ønske fra NAV Oppland om bedre lederforankring ble det opprettet NAV Samarbeidsforum på avdelingsledernivå.

Fylkesmannen har hatt felles opplæring/samlinger med NAV Oppland:

- Ny i NAV
- Opplæring STL, trinn 2
- Veiledningssatsningen,- (studie ved HiL, kollegaveiledning og MI ved alle NAV-kontor). Det har blitt gjennomført 2 ressurspersonsamlinger og møter 1 gang i mnd.
- NAV-lederforum, temaer: tilskuddsforvaltning, KVP, tilsyn, førerkort og internkontroll.
- Felles dagssamling på området rus, psykisk helse og KVP der også FM Hedmark/NAV Hedmark deltok.

Regionene i Oppland ble tildelt midler for vedlikehold og opprettelse av fagnettverk.

Tilskuddsforvaltningen er samordnet.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det har vært 1,25 årsverk, fordelt på 2 personer. De har i hovedsak blitt brukt i opplærings- og oppfølgingsarbeidet ut mot lokale NAV-kontor.

Kvalifiseringsprogrammet er fast tema i fylkesmannens dialog med fylkesdirektøren.

Vi har hatt faste møter med kontaktperson hos NAV Fylke og denne har og deltatt på samlinger sammen med oss.

Det har vært gjennomført 2 samlinger for KVP-koordinatorene i NAV-kontorene. Den ene med fokus på erfaringsutveksling. Den andre var sammen med Hedmark, både NAV og Fylkesmannen. Områdene som ble dekket var KVP, rus og psykisk helse, hvor hovedtema var Individual placement and support (IPS). Samlingene hadde henholdsvis 30 deltakere og 110 deltakere.

Vi har vært ute på 5 NAV-kontor og sett på hvordan de identifiserer aktuelle kandidater til KVP. Det er store forskjeller i kontorene. Kvaliteten på behovs- og arbeidsevnevurderingene må det fortsatt jobbes med. Dette for at kontorene skal bli bedre på å identifisere aktuelle kandidater. Hvordan kontorene er organisert kan ha stor betydning på hvem som blir vurdert som aktuelle kandidater.

Vår 2014 ble det kjørt 2 dagssamlinger i rundskrivet med tema KVP.

Forventet/beregnet måltall 2013: 254. Pr. 30.11. var det inne 161 deltakere. Dette er færre enn forventet, men Oppland har fortsatt ca 50% som har overgang til arbeid eller aktivitet etter endt program. Fra kontorene får vi tilbakemelding på ressursituasjon, KVP er ikke på dagsorden og det må forankres i kommunens ledelse. Dette er noe av bakgrunnen for færre deltakere enn forventet.

Det ble høst 2013 i NAV-forum vedtatt en strategiplan for KVP hvor målgruppen er kommunens administrative ledelse og folkevalgte organer.

Det ble gjennomført 5 landsomfattende tilsyn på dette området. Det ble avdekket avvik i 4 av 5 kommuner. Avvik går på manglende styringssystemer for å sikre forsvarlig tildeling og gjennomføring av programmet.

KVP er en sekundær ordning, men allikevel en rettighet for de som fyller vilkårene. Det må det fortsatt være et høyt fokus på.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Fylkesmannen i Oppland arrangerte to samlinger på dette området i 2013.

I juni ble det arrangert en fagsamling for økonomirådgivere/gjeldsrådgivere i Oppland og Hedmark fylke. Kurset var tilrettelagt for nye gjeldsrådgivere og mer erfarne gjeldsrådgivere. På fagsamlingen var det 51 deltakere. Samlingen var et samarbeid med Fylkesmannen Hedmark.

I september arrangerte vi i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark et to dagers kurs hvor den ene dagen var et basiskurs. Det var 60 deltakere denne dagen. Den andre dagen ble det arrangert kurs om frivillig forvaltning, tvungen forvaltning og vergemål. Dette på bakgrunn av tilbakemeldinger fra Nav ansatte og erfaringer Fylkesmannen gjorde under opplæringsrunden i nytt rundskriv. Det var 105 deltakere denne dagen.

Når det gjelder kravet om å ha kartlagt og iverksatt tiltak overfor kommuner som vil kunne ha nytte av interkommunalt samarbeid med formål å styrke tjenestetilbudet, har dette ikke vært prioritert i virksomhetsplanen til Helse- og sosialavdelingen hos Fylkesmannen i Oppland. Fylkesmannen i Oppland har ved flere anledninger oppfordret til interkommunalt samarbeid og mottatt positive tilbakemeldinger på det. På fagsamlingen for gjeldsrådgiverne i 2014 skal interkommunalt samarbeid stå på programmet.

Fylkesmannen i Oppland har en oppfatning av at det allerede er et godt samarbeid mellom de ulike kommunene i Oppland fylke. Det er opprettet flere fora for gjeldsrådgivere hvor ulike kommuner samarbeider, samt namsmannen.

Fylkesmannen i Oppland har formidlet og spredt erfaringer fra lokale og nasjonale tiltak som gjøres på området til de økonomiske rådgiverne i fylket. Det blir gjort fortløpende og på den årlige fagsamlingen som arrangeres for økonomirådgiverne i Oppland og Hedmark fylke.

Dette året har også Fylkesmannen jobbet for å bidra til at kommunene forankrer ansvaret for utenrettslig økonomisk rådgivning i kommunens ledelse. Fylkesmannen i Oppland deltar nå i NAV lederforum der vi får mulighet til å formidle ulike tema. Fylkesmannen i Oppland har funnet det hensiktsmessig at utenrettslig økonomisk rådgivning tas opp her. Det var planlagt at dette temaet skulle tas opp på lederforum i løpet av høsten 2013. Grunnet ulike årsaker ble det utsatt til 9. januar 2014.

Hvert år samler Fylkesmannen i Oppland inn statistikk over arbeidet som blir gjort på dette området i den enkelte kommune. Den blir presentert på den årlige fagsamlingen slik at de ulike kommunen får se hvordan de ligger an i sitt fylke. Statistikken for 2013 er ikke klar enda. For 2012 var det 965 nye saker inn og 1050 avsluttede saker i

Oppland

Fylkesmannen i Oppland vil avslutningsvis nevne at vi tar opp temaet utenrettslig økonomisk rådgivning også for de nyansatte i NAV ("Ny i NAV") og at økonomirådgivningstelefonen 800GJELD blir presentert der.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen har forvaltet tilskudd til boligsosialt arbeid på vegne av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Kommunene Lillehammer, Gjøvik, Vestre Toten, Øyer og Sel (på vegne av Nord Gudbrandsdal) har mottatt tilskudd i 2013 med tilsammen kr 3 215 000. Tilskuddene er vurdert i nær sammenheng med tilskudd til samhandlingsmidler Rus og barnefattigdom.

Fylkesmannen deltok på årets høstkonferanse i regi av AV. dir. og Husbanken i Olso

Fylkesmannen inngikk i 2012 samarbeid med Husbanken og Fylkesmannen i Hedmark for å spre erfaringene fra BOSO kommunene til andre kommuner. Dette arbeidet fortsatte i 2013. Oppland deltok på to konferanser for BOSO kommuner der utvalgte kommuner som har boligsosialt tilskudd fra Arbeids og velferdsdirektoratet også fikk tilbud om å delta.

Informasjon om retningslinjer for tilskudd til boligsosialt arbeid, barnefattigdom og kommunalt rusarbeid i 2013 ble formidlet til aktuelle ledere i kommunene og i NAV pr. mail og via Fylkesmannens internett side, NAV ledere ble også informert på eget møte.

Fylkesmannen i Oppland har erfart at mange kommuner har utfordringer ved bruk av individuell plan og spesielt i forhold til ROP pasienter men også i forhold til personer med rusmisbruk. Fylkesmannen mener at noe av utfordringen henger sammen med den interne organiseringen av arbeidet med IP. Fylkesmannen registrerer mangel på kompetanse om IP og at det er en utfordring at IP er nedfelt i ulike lovverk med ulike krav (vedtak/ikke vedtak). Et resultat av dette er at de forskjellige avdelingne som jobber med ROP pasienter og rusmisbrukere i kommunene mener at det er andre personer/avdelinger som har ansvar for IP. Dette ser Fylkesmannen at går utover brukernes muligheter til å få IP.

Fylkesmannen i Oppland arrangerer årlig en rus og boligsosial konferanse i samarbeid med KoRus-Øst, og Midt, Fylkesmannen i Hedmark Nord og Sør Trøndelag, Husbanken Midt og RIO. Årets tema var *Bolig og tilhørighet* og samlet 170 deltagere fra fire fylker.

Ansatte som jobber med boligsosialt arbeid i Oppland, blir alltid invitert og, deltar med flere medarbeidere, på alle kurs og konferanser som arrangeres i regi av KoRus-Øst og Fylkesmannen.

73.6 Barn og unge

Vi har hatt en representant fra helse- og sosialavdelingen i prosjektgruppa i NY Giv i Oppland i 2013. Hun har deltatt på prosjektmøter og samlinger. I tillegg også informert om det nye rundskrivet i lov om sosiale tjenester i NAV for OT-ansatte (Oppfølgingstjenesten). Spesielt med fokus på ungdom som står i fare for eller har falt ut av skolen.

Fylkesmannen i Nordland arrangerte "Ungdom i svevet" samling i april 2013. Der deltok vi med en representant i samarbeid med NAV Fylke.

En arbeidsgruppe bestående av representanter for helse- og sosialavdelingen og oppvekst- og utdanningsavdelingen har laget et forslag til mandat for tverrfaglig samordningsteam barn og unge på embetet. Dette skal det jobbes mer med i 2014.

Fylkesmannen har bistått Arbeids og velferdsdirektoratet med vurdering og prioritering av søknader om tilskudd på barnefattigdomsmidler over kap. 0621.63. Dovre, Sel, Nord-Fron og Lillehammer og Gausdal fikk videreført sitt prosjekt. Tilskuddet fordelt på fem kommuner utgjør kr 1 520 390,00. NAV Dovre søkte om overføring av barnefattigdomsmidlene for 2013 til 2014. De hadde valgt å ikke videreføre en prosjektstilling, og hadde stort arbeidspress på kontoret på grunn av ferdigstilling av konverterte AAP-saker. Dovre kommune fikk avslag på overføring av midlene, og disse ble tilbakeført til Fylkesmannen. Kommunene som mottar barnefattigdomstilskuddet har resultatmål om at flere elever skal fullføre videregående skole, delta i tiltak og

aktiviteter og styrke forebyggende arbeid med barn/unge. Eksempler på kommunens aktivitetsmål er utvikling av tverrfaglige team som jobber med ungdom og målgruppen, gi foreldre råd og veiledning i forhold til økonomi, tilby fritidsaktiviteter og fritidsutstyr for barn og ungdom.

En medarbeider fra Fylkesmannens Helse og sosialavdeling har deltatt på Arbeids- og velferdsdirektoratets regionale samling om barnefattigdom.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 61 199,90	kr 756 887,19
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 607 158,60	kr 466 809,75
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 453 955,95	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 113 656,31	kr 0,00
Sum:	kr 1 235 970,00	kr 1 223 696,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Kommunene i Oppland har kommet godt i gang med innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Fylkesmannen erfarer at kommunene har vært godt forberedt, og at de overordnede linjene er på plass. Samtlige kommuner har nå inngått samarbeidsavtaler med HF.

Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmann Kristin Hille Valla. Toppledelse fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Sykehuset innlandet, NAV, KS og kommunene v/rådmannsutvalget er representert. Samhandlingsforumet ledes av fylkesmannen, og forumet skal være en arena hvor aktørene på toppnivå kan samhandle om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen). Frisklivssentralene vil bli viktige i pasientflyten mellom 1. og 2. linjetjenesten i forhold til tidlig intervensjon/forebygging og oppfølging etter kontakt med 2. linjetjenesten. Fylkesmannen i Oppland har forvaltet tilskuddsordningen fra Direktoratet knyttet til frisklivssentraler.

Videreutdanningen/del-masteren «Helse- og omsorg i plan» startet opp høsten 2012 på Høgskolen i Lillehammer. Fra Oppland deltok 7 personer, herav 2 hos Fylkesmannen i Oppland.

Av samhandlingsprosjekter kan nevnes TRUST-prosjektet, som nå er i ordinær drift. TRUST drives av fire kommuner i Sør-Gudbrandsdalen og Sykehuset Innlandet Lillehammer om å samarbeide og samhandle i helse- og omsorgstjenester for eldre. Prosjektet bygger på at sykehuset og kommunene har gjensidig forpliktelse for pasientbehandlingen og hvor den skal skje, samt at pasienten sikres nødvendig kompetanse i alle faser av behandlingsforløpet. Alle tiltak skal også underbygge tidlig intervensjon for å utsette progresjon, forhindre komplikasjoner og bidra til mestring.

SAMAKS – prosjektet: Samhandling mellom sykehjem og spesialisthelsetjenesten

Prosjektet prøver ut en ny modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. Alderspsykiatrisk avdeling i Sykehuset Innlandet HF startet i 2009 i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) et klinisk prosjekt der spesialisthelsetjenesten er regelmessig og forutsigbart tilstede i kommunale helseinstitusjoner. Målet for prosjektet er å utvikle og evaluere en modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og sykehjemstjenesten med fokus på oppfølging av pasienter i sykehjem. 24 kommuner i

Oppland deltar. Prosjektet er utvidet til både Oppland og Hedmark fylke.

EPDS i helsestasjon er et prosjekt som flere kommuner i Nord-Gudbrandsdalen og Lillehammerregionen er involvert i. Målet er forebygging av svangerskapsdepresjon. Jordmor/helsestasjonstjenesten i kommunene samarbeider med fastleger, Sykehuset innlandet, DPS og BUP.

Videre er begge lokalmedisinske sentra (LMS) i Oppland involvert i flere samhandlingsprosjekter og utviklingsarbeid for å styrke samhandling mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Nord-Gudbrandsdalen/LMS har vært i aktive med å ta i bruk elektronisk pasientjournal og telemedisin.

76.3 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Det er gitt løpende veiledning til kommunene der kvalitetsforbedring har vært tema. Fylkesmannen har avholdt kurs og konferanser, og har hatt oppfølging med enkeltkommuner i form av møter og/eller oppfølging av saksforbedringsrutiner. Forøvrig jobbes det med disse resultatkravene innenfor andre embetsoppdrag, herunder blant annet pasientrettighetsloven kap. 4A, og helse- og omsorgsloven kap.9 samt gjennom systemrevisjoner.

76.5 Felles digitalt nødnett

Se Resultatområde 54.8

76.6 Helseberedskap og smittevern

Fylkesmannen følger gjennom tilsyn og kontaktmøter opp arbeidet med beredskapsplan. Arbeidet håndteres helhetlig, og helseberedskap følges opp på lik linje som øvrig beredskap. Fylkesmannen arrangerer to årlige kontaktmøter med beredskapsansvarlige i kommunene. Fylkesmannen arrangerer også ett møte i året med kommuneoverlegene, der beredskap er ett av flere tema.

76.7 Personell og kompetanse

Kompetanseløftet 2015

Kompetanseløftet 2015 er hos Fylkesmannen i Oppland organisert med en prosjektgruppe bestående av ansatte fra oppvekst og utdanningsavdelingen og fra helse og sosialavdelingen (prosjektleder). Prosjektleder har vært i permisjon halve året, i den perioden har oppvekst- og utdanningsavdelingen hatt prosjektlederansvaret. Prosjektets styringsgruppe består av avdelingsledere ved de to avdelingene og fylkesmann Kristin Hille Valla. Det ble avholdt ett styringsgruppemøte i 2013.

I februar 2013 ble det til Helsedirektoratet sendt en sammenfattet rapport av kommunenes resultat og plantall for gjennomføringen av Kompetanseløftet 2015, inkludert Fylkesmannens kommentarer til status og utvikling på utvalgte delmål. Rapporteringen bygget på plan og resultattall, budsjett og regnskapstall og tilgjengelig statistikk.

17 av fylkets 26 kommuner søkte midler fra Kompetanseløftet 2015 i 2013. I tillegg mottok vi søknader fra interkommunale samarbeidsorganer som ønsket å etablere desentraliserte opplæringstilbud. Det ble i 2013 utdelt til sammen kr. 5 259 800 (kr. 4 344 800 våren 2013 og kr. 915 000 i forbindelse med tilleggsbevilgning høsten 2013).

Midlene for 2013 gikk i hovedsak til formelle utdanningsløp på videregående -, fagskole og høgskolenivå. Det ble også gitt midler til fagskoleutdanning for personell med videregående opplæring. Karrieresenteret OPUS fikk

midler for å kunne tilby helsefagarbeiderutdanning. Det ble også gitt støtte til kommuner som startet opp eller videreførte Eldreomsorgens ABC/Demensomsorgens ABC. I tillegg ble det gitt midler til lederutdanning for ledere i omsorgstjenesten, et utdanningstilbud ved Høgskolen i Hedmark, til opplæringspakke innen «Aktiv omsorg», studiene «helserett» og «relasjonskompetanse og anvendt atferdsanalyse» ved Høgskolen i Lillehammer, samarbeid i etisk kompetanseheving og organisering og veiledning av støttekontakter.

Turnustjeneste for leger

Oppland fylke hadde i 2013 22 praksisplasser for turnusleger i kommunehelsetjenesten. Alle kommune plassene var besatt både i første og andre halvår.

I 2013 ble det gjennomført 12 heldags samlinger med gruppebasert veiledning for turnuslegene. Det ble også arrangert 4 kurs i akuttmedisin. Fylkesmannen i Oppland og Hedmark samarbeidet om å arrangere to dagers turnusseminar både første og andre halvår. Temaet for seminarerne var offentlig helsearbeid.

Turnustjeneste for fysioterapeuter

Antall praksisplasser for turnusfysioterapeuter i Oppland har de siste årene ligget stabilt på 15 plasser i sykehus og kommuner. I 2013 måtte vi anmode SAK om å pålegge et helseforetak om å opprette 2 ekstra plasser, da det er blitt ventetid for turnusfysioterapeuter ift. avvikling av turnustjeneste. Turnusfysioterapeutene deltok på turnusseminar i offentlig helsearbeid.

Måloppnåelse og hensiktsmessighet: Fylkesmannens vurdering er at turnusleger og turnusfysioterapeuter får en meget god praksistid i Oppland fylke. Tilbakemeldingene fra kandidatene er gode og det brukes mye tid på å planlegge og gjennomføre gode kurs i akuttmedisin, veiledningsseminarer samt turnusseminar. Til veiledning for turnuslegene har vi ansatt en kommuneoverlege i 30% stilling. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark arrangeres kurs for veiledere av turnusleger og turnusfysioterapeuter i kommunene, sist i 2011 og neste gang i 2014.

76.8 Rettsikkerhetsarbeid

Pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4 A

I 2013 har Fylkesmannen mottatt 165 kopier av tvangsvedtak. Totalt 162 vedtak er behandlet i 2013. I tilknytning til overprøving og etterkontroll av vedtak har det vært gitt utstrakt veiledning overfor kommunene og spesialisthelsetjenesten. Det er mange mangelfulle vedtak og utstrakt brevveksling og telefoning mellom Fylkesmannen og virksomhetene. 2 vedtak er endret og 16 vedtak er opphevet. Det kan ta mer enn 3 måneder før nytt vedtak fattes av Fylkesmannen, dersom vedtaket er mangelfullt eller hvis virksomheten ikke sender inn etterspurte opplysninger. Det er utfordrende for Fylkesmannen å følge opp alle vedtak innen tidsfristen.

Fylkesmannen i Oppland har sammen med Fylkesmannen i Hedmark hatt oppfølging med Sykehuset Innlandet ved ledelsen. Saken blir fulgt opp fra begge sider for å oppnå en kvalitetsforbedring på vedtaksarbeidet. Saken var ment å være avsluttet i 2011, noe som ikke har vært mulig å gjennomføre da helseforetakets prosedyrer ved tvungen helsehjelp ennå ikke er ferdig utarbeidet og implementert. Rapport fra virksomheten om at forholdene er rettet opp skulle vært mottatt 1. desember 2012, med ny frist 1. februar 2013. Rapporten er ikke mottatt og Fylkesmennene følger opp saken videre. Fylkesmennene og ledelsen i SI hadde møte i november 2013 der dette ble tatt opp.

Fylkesmannen har gjennomført opplæring og veiledning for helsepersonell der de har drøftet egne problematiske saker. Dette ble gjennomført i psykisk helseteam i Lillehammer kommune, Røysumtunet på Jaren (Helse Sør-Øst) rehabilitering for personer med epilepsi, samt i pleie- og omsorgstjenesten i Søndre Land kommune. Vi har også hatt veiledning og drøfting med helsepersonell som jobber med personer med psykisk utviklingshemming. Vi har valgt å ikke arrangere store opplæringskonferanser i 2013, da vi erfarer at drøfting av egne case har god effekt. Vi har også hatt informasjon om resultater av tilsyn på sykehjem og om status rundt tvangsvedtak, og hvilke områder som er verdt å være oppmerksom på i forhold til pasientenes rettsikkerhet.

Vi har hatt ett møte med alderspsykiatrisk avdeling ved Sykehuset Innlandet, avd. Sanderud for å drøfte problemstillinger rundt pasientrettighetsloven og for å presisere hvordan reglene er å forstå. Spesialisthelsetjenesten driver et opplæringsprosjekt SAMAKS mot kommunene for å forbedre arbeidet med kartlegging av demente og opplæring/veiledning i forbindelse med bruk av tvang og dokumentasjon.

Fylkesmannen har bidratt med veiledning inn i SAMAKS.

Vi har tatt initiativ til oppstart av rådgivernettsverk på kapittel 4 A der FM i Oppland, Hedmark, Oslo- og Akershus og Østfold deltar. Vi har hatt to møter der saksbehandling og prinsipielle saker ble drøftet.

Vi har avsluttet 4 landsomfattende tilsyn med tvungen helsehjelp til pasienter i sykehjem i 2013. I etterkant av tilsynene har det vært en utstrakt veiledningsvirksomhet. Vi følger fortsatt opp ett tilsyn fra 2011 som nå nesten er avsluttet. Her har vi i tillegg gjennomført et stikkprøvetilsyn for å få et bedre grunnlag for å vurdere om kommunen sikrer tilstrekkelig kompetanse hos de ansatte.

Helse og omsorgstjenesteloven kap 9

Fylkesmannen i Oppland overprøvde 67 vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemming med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5, tredjeledd b og c. 57 av disse ble godkjent uten endring. Det ble innvilget dispensasjon fra utdanningskrav i 61 av vedtakene. Sakbehandlingstiden var innenfor fristen på tre måneder i 92% av overprøvingene. Fylkesmannen mottok siste år 330 meldinger om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner. Disse meldingene fordeler seg på 43 personer. Meldingene ble fortløpende gjennomgått av saksbehandler her. Det ble gjennomført tilsyn med 26 vedtak etter lovens § 9-5 tredje ledd b og c, og vi gjorde ett tilsyn på bakgrunn av en melding om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjon. Det har også vært gjennomført systemtilsyn på dette området i fire kommuner siste år, samt at vi har fulgt opp og avsluttet seks tilsyn fra 2012. Fylkesmannen gjennomførte tre regionsamlinger for kommunene i Oppland. Tema for samlingene var i sin helhet kap. 9, og målgruppen var overordnet faglig ansvarlig for tjenesten, fagansvarlig i boliger og miljøpersonalet. 23 kommuner var representert på samlingene, med samlet ca. 100 personer. Vi har gjennomført egne opplæringsdager med tema tvang og makt i tre av de større kommunene i Oppland, samt i ett nettverk.

Fylkesmannen har kvartalsvise samarbeidsmøter med Sykehuset Innlandet Hf, avd. Lillehammer, Habiliteringstjenesten.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 55 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2013 for barnevern-, sosialtjeneste- og helsepersonell. Ansatte i barnevernstjenesten utgjør den største gruppen som det bes om fritak for. Anmodninger om fritak for barnehage-, skolepersonell samt ledere i kommunen har fra sommeren 2012 blitt behandlet i andre avdelinger hos oss. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles. Det har vært en markant økning i antall saker de siste årene.

De siste årene har vi erfart at de som søker om fritak er relativt sparsomme med opplysninger i sine anmodninger. Det brukes noe tid på å innhente tilstrekkelig med opplysninger til å fatte vedtak. I tillegg anmodes det ofte om fritak samme dagen eller dagen før vitnet skal føres. Dette anser vi som uholdbar praksis blandt advokater og politiet.

Fylkesmannen har i flere år etterspurt et seminar for embetene hvor forskjellige problemstillinger i sakene belyses.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	55	1
Sum	55	

77.3 Særfradrag

Fylkesmannen har i 2013 behandlet totalt 2 skattefradragssaker. Dette er saker som går på søknad om skattefradrag for store utgifter til behandling foretatt utenfor offentlig helsevesen, der Skatteetaten har avslått fradrag etter skattelovens §6-83. Sakene oversendes FM for behandling. Vedtak fattes og sendes Skatteetaten med kopi til klager. I enav sakene er det blitt klaget på Fylkesmannen sitt vedtak, hvor på saken blir oversendt Helsedirektoratet for endelig avgjørelse.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	2	17
Sum	2	

77.4 Førerkortsaker

Fylkesmannen i Oppland har behandlet totalt 1.532 saker i 2013, stabil saksmengde i forhold til 2012. Av dette er det 733 søknader om dispensasjon fra førerkortforskriften. Av dispensasjonssøknadene er det en markant økning i saker i forhold til hjerte-kar, diabetes, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk.

428 saker har vært oversendt Politiet med anmodning om inndragning av førerkort, også en markant økning i forhold til foregående år. Av inndragningssakene er årsakene i hovedsak de samme som tidligere år. Andre saker 371.

Fokus på legers meldeplikt til Fylkesmannen var et fortsatt satsnings- område i 2013. Det er avholdt noen foredrag for fastleger og leger i sykehus om meldeplikten og endringene i førerkortforskriftens helsekrav.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	1532	15
Sum	1532	

77.5 Pasientjournaler

Vi har hatt 8 telefonhenvendelser om regelverk og praktisk gjennomføring av avlevering. Vi mottok tre journaler i 2013.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMOP	3
Sum	3

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid

Folkehelsefeltet er i sterk utvikling i Oppland. På flere områder ser vi resultater av at kommunene og fylkeskommunen prioriterer folkehelsearbeidet. Det settes i system og er i større grad kunnskapsbasert enn tidligere. Vi opplever at kommunene har kunnskap om sine lovpålagte plikter og oppgaver og er godt i gang med å imøtekomme utfordringene. Dette på bakgrunn av følgende:

- Fylkesmannen gjennomførte sommer 2013 intervju runde med alle 26 kommuner i Oppland hvor det ble spurt etter: 1. Status for arbeid med Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer (§5) 2. Ressursbruk stilling folkehelsekoordinator og 3. Ressursbruk stilling frisklivsveileder.

Resultat:

1. Av 26 kommuner har 6 ferdig produsert Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, 13 kommuner har påbegynt arbeidet og 6 kommuner var ikke i gang.
2. 13 kommuner har folkehelsekoordinator (stillingsstørrelse varierer mellom 100% og 20%).
3. Frisklivsveileder finnes i 19 kommuner, (stillingsstørrelse varierer mellom 150% og 20%).

Vi rapporterer følgende aktiviteter:

- Fylkesmannen velger å bruke mye ressurs (ca 60% stilling) på planarbeid som deltaker i embetets planteam . HS avdelingen skriver høringsuttalelse til kommuneplaner (samfunns- og arealdel), regulerings- og områdeplaner og temaplaner. Vi anser at en stor del av vårt veilednings- og rådgivings oppdrag på folkehelseområdet gjennomføres via tilbakemeldinger til kommune. Vi ser positiv utvikling på hvordan kommunenes planer tar hensyn til temaer på folkehelseområdet som universell utforming, fysisk aktivitet med stier, gang-og sykkelveier, lekeplasser osv. Vi vurderer at mange planer som kommer til høring fra kommuner i Oppland, langt på vei er i tråd med nasjonale føringer på folkehelseområdet. Det er i tillegg gjennomført intern arbeidssamling i fmops planteam og arealplanverksted for alle statlige institusjoner og planleggere i kommunene. Vi deltar i regionalt planforum når det er relevant.
- Vi har deltatt i nettverk initiert av KS, Oppland og Hedmark fylkeskommuner om Folkehelse i politikk og planlegging. 4 samlinger gjennom 2013. Vil bli evaluert i 2014.
- I samarbeid med Oppland fylkeskommune (OFK) gjennomførte vi egen nettverkssamling for folkehelsenettverket i kommunene i Oppland. Ca 40 personer deltok. Tema var: Oversiktsarbeidet- hva er ståa? Flere frivillige organisasjoner, inkl Trygg trafikk, bidro. Informasjon om ulike tilskuddsordninger, orientering om det kommende tilsynet på folkehelseområdet, regional plan for folkehelse-innspill til handlingsplan 2014, folkehelse i samfunnsplanlegging, innlegg fra Svelvik og Hamar kommuner.
- Fylkesmannen har deltatt i Helseoversiktsgruppa i regi av OFK. Hovedoppgave høst 2013 var å forberede fylkesundersøkelsen *Folkehelse og levekår i Oppland* i samarbeid med Østlandsforskning. På grunnlag av 25 000 informanters svar, vil kommunene i Oppland få et godt kunnskapsgrunnlag i tillegg til profilene fra fhi og annen registerdata, til sitt oversiktsarbeid.
- Vi er representert i fylkets trafikksikkerhetsutvalg.
- Innføring i folkehelsearbeid gitt i foredrag på turnusseminar for leger, fysioterapeuter og kiropraktorer.
- Informasjon om folkehelsefeltet formidlet på våre nettsider og via opplysninger om tilskuddsordninger.
- Tilskuddsforvaltning er gjennomført etter retningslinjer.
- Publikasjoner utgitt sentralt på folkehelseområdet i 2013, er søkt videreført til kommunene i kommunebilder 2013 utgitt av Fylkesmannen (Meld.st.34), nettverkssamling (veileder for oversiktsarbeid), NCD-rapport i avdelingsmøte. Liste ikke uttømmende.
- FMOP nytter 100% stillingsressurs til folkehelseområdet innen Helse, sosial – og barnevernavdelingen. Som tidligere år fordeles oppgaver på folkehelse tema på flere rådgivere, eks. rådgiver innen rus, sosial og barnevern. Avdelingens samhandlingsteam blir avløst av nytt kommune/folkehelsesteam. Det er ønskelig å rigge folkehelsesatsingen internt i tråd med lovverkets krav til tverrfaglig og tverrsektorielt arbeid. Jurist ble tilført folkehelsefeltet og forberedelse ble gjennomført med tanke på tilsynsoppgaven høst 2014.

Fylkesmannen vurderer at hovedutfordringen i noen av kommunene ved utgang av 2013, er å få gjennomført en tilfredsstillende innsamling av data/kunnskap for å ha kvalitativt godt grunnlag for sin oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Resultatene fra fylkesundersøkelsen vil bedre dette. I tillegg er analysearbeidet etter datainnsamling en utfordring. Og- hvordan overføre kunnskapen til praktisk handling i planarbeidet og tiltak for målgruppene? I flere kommuneplaners samfunnsdeler ser vi at folkehelse er gjennomgående tema. Kunnskap om lover, forskrifter og veiledere oppleves å være godt implementert i de fora hvor vi har anledning til å registrere dette.

Gjennomføring av kompetansetiltak for kommunene og fylkeskommunen om helsemessige forhold ved skolemiljøer, herunder antall kommuner som har deltatt. Resultat av kartlegging av godkjenningsstatus ved skolene og kommunenes tilsynspraksis på området.

Kartlegging ble overtatt av TNS og rapport ble mottatt av embetet i november 2013. Vi registrerer at Oppland er 4. siste fylke når det gjelder svarprosent. Og vi har 31% av skolene som svarte, som ikke er godkjent. Dette er vi ikke fornøyd med. Oppdraget med å vurdere undersøkelsen, kartlegge hvor "skoen trykker" for kommunene i Oppland og tilby kompetansehevende tiltak i h t embetsoppdrag for 2014, gjennomføres.

Alkoholoven, antall kontroller og sanksjoner vedrørende statlige skjenkevebillinger.

Det er ikke gjennomført opplæringstiltak på lovverket overfor kommunene i 2013. Siste opplæring var i desember 2012. Antall klagesaker som ble behandlet i 2012 var to stk.

For virksomheter med statlig skjenkebevilling har Fylkesmannen avtalt at den kommunen der virksomheten ligger skal utføre kontroll og sanksjon.

Hvilke tiltak er gjennomført for å øke deltakelsen i FRI-programmet.

Fylkesmannen har ikke prioritert Fri-programmet i 2013. 2 videregående skoler har mottatt tilskuddsmidler med målsetting å skape tobakksfri skolehverdag og forebygge at elever begynner med snus/tobakk. Utlysning av tilskudd ble gjort på fmop sine hjemmesider.

Antall kommuner som er tildelt tilskudd til oppfølging av Handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort 2010-2015.

Tilskuddsmidler ble tildelt 2 kommuner og en organisasjon i 2013.

Prosjekt FaMiLi i Lillehammer kommune tar sikte på å bedre familieplanlegging og forebygging av uønskede svangerskap og abort hos minoritetskvinner i Lillehammer. Det er etablert et mottak på helsestasjonen for kvinner med minoritetsbakgrunn hvor de møter kvalifisert personell som har spesialkompetanse i kvinnehelse, kulturforståelse og familieplanlegging. Kvinnene får tilbud om etterkontroll etter fødsel, gratis prevensjon og hjelp til planlegging av familie.

Gjøvik fikk midler til gjennomføring av prosjektet «Sexolog på helsestasjon for ungdom». Mål er 1. Å tilby sexologisk rådgivning og behandling av seksuelle problemer. 2. Selvråderett til mestring over forhold som angår egen kropp og seksualitet, spesielt overfor seksuelt sårbare grupper.

Studentsamskipnaden ble tildelt midler til prosjekt Studenthelsetjeneste. Tiltaket kom ikke i gang og pengene ble tilbakeført.

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstenester

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Fylkesmannen i Oppland har vært aktive med å publisere ordningen med å søke om nye fastlegehemler i tråd med intensjonene i samhandlingsreformen og den forventete effekten av den nye fastlegeforskriften fra 1.januar 2013. Det har ikke vært forhold som har gjort det nødvendig med dispensasjoner fra fastlegeordningen i 2013. Fylkesmannen i Oppland vil framover være aktiv med å oppfordre til opprettelse av nye hjemler, særlig med henblikk på å kompensere for redusert aldersgrense for legevaktleger og øke andel sykehjemsleger. Fylkesmannen har arrangert møte med kommunene om almmenlegetjenester, ved et Kommuneoverlegemøte med 16 deltakere.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Tidligere tilsyn med Oppland fengsels to avdelinger har gitt informasjon om at det arbeides aktivt med implementering av gjeldende veileder på området. Kompetansehevende tiltak har derfor ikke blitt prioritert i 2013. Kontroll av dette og eventuelle kompetansehevende tiltak vil bli utført i 2014.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Rapporteringskravet vurdering av tolkeutgifter i forhold til antatt behov i kommunene og resultatkravet innhenting av oversikt over kommunenes rutiner for bruk av tolk, har utgått da Helsedirektoratet selv gjennomførte analysen.

Det er gjennomført kompetansehevende tiltak på områdene tvangsekteskap og kjønnslemlestelse med over 200 deltagere på dagskonferanse med bl. a. helsefaglige, kulturfaglige og juridiske innslag. Tiltaket ble evaluert som godt.

Oppdraget om særskilt å følge opp kommuner med asylmottak med sikte på at sårbare grupper blant asylsøkerne får reell tilgang på tjenester i samsvar med gjeldende lover og forskrifter, har ikke hatt egne tiltak utover generell

veiledning på forespørsel. Det er gjort en analyse av fastlegesituasjonen i kommunene med asylmottak/omsorgssenter for enslige midreårige som viser at det er god tilgang på fastlege for beboerne. Det har vært generelt lite besværligheter knyttet til helsehjelp fra kommunenes og spesialisthelsetjenesten i 2013 og heller ingen rettighetsklager eller hendelsesbaserte tilsynssaker relatert til denne gruppen i 2013. Helsedirektoratets tolkeundersøkelse publisert like før jul i 2013, gir allikevel grunn til bekymring mht. bruk av kvalifisert tolk når helsehjelp ytes til pasienter som ikke er norskspråklige. Fylkesmannen i Oppland oppfordrer til at dette tas opp nasjonalt da undersøkelsen viser at det er samme grunn til bekymring over hele landet.

84.8 Forebyggende helsetjenester

Helsestasjons- og skolehelsetjeneste

Det har siste år vært et løpende samarbeid med de ansatte i helsestasjon- og skolehelsetjenesten i fylket. De blir av oss sett på som sentrale aktører i det helsefremmende og forebyggende arbeidet. Ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten er naturlige samarbeidspartnere i arbeidet med blant annet ernæring, fysisk aktivitet, tobakksforebygging, seksuell helse, rusforebygging og psykisk helsearbeid overfor barn og unge. De er naturlige samarbeidspartnere i arbeidet mot kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner og arbeidet mot tvangsekteskap.

Fylkesmannens helse- og sosialavdeling har gjennomført systemrevisjons tilsyn i seks kommuner. Helsestasjonstjenester for barn i alderen 0-6 år. Formålet med kartleggingen var å skaffe oversikt over hvordan kommuner sikrer faglig forsvarlig helsestasjonstjeneste gjennom prioritering, gjennomføring, korrigering og evaluering av tjenestetilbud til barn fra 0-6 år (Helsetilsynets rapportserie 1-2012 «Styre for å styrke»).

Tilsynet avdekket avvik i tre av seks kommuner.

Frisklivssentraler

I følge undersøkelse gjort sommer 2013 av FMOP, har antall operative frisklivssentraler gått ned til 19 i Oppland. Flere av sentralene har liten stillingsressurs til rådighet for arbeidet. Informasjon om ny veileder (IS-1896) er formidlet på nettverkssamlinger.

Vi deltok med 5 personer fra Oppland på Kompetansehevende kurs for frisklivsveiledere arrangert av Helsedirektoratet i samarbeid med fylkesmennene.

Tilskuddsmidler for 2013 er forvaltet i 2 omganger. Totalt fikk 16 søknader som involverte 24 kommuner (av 26 i Oppland) i alt Kr. 1 103 000,-.

Spennende utviklingsarbeid er planlagt i fylket. Vi ser oppstart av interkommunal FLS i Lillehammerregionen. En gruppe kommuner jobber med internkontrollsystem på frisklivsområdet og flere kommuner prøver ut nye aktivitetsformer/organisering av tjenesten.

Fylkesmannen signaliserer tross dette en bekymring for tjenesten. Med tilbakegang i antall FLS i fylket og 20, 30 og 40 % stillinger for veiledere, er ressursene så marginale at vi er bekymret for om kommuner med svak økonomi nedprioriterer dette ikke lovpålagte, forebyggende arbeidet.

84.11 Tannhelse

Fylkesmannen har i 2013 ikke gjennomført resultatkravet, da man har måttet prioritere andre oppgaver.

84.12 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

23 av 26 kommuner har Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering (KE) ved utgangen av 2013. De tre kommuner som angir at funksjonen ikke er oppgående, er i ferd med å rigge sin organisasjon for å få enheten opp å stå. Vi opplever at kommunene er godt kjent med sin plikt til å tilby tjenesten KE. Samtidig observerer vi at mange kommuner ikke oppretter egne enheter, men tillegger f.eks. tildelingskontoret for helse og omsorgstjenester denne funksjonen. Konsekvensen er at KE kan bli vanskelig tilgjengelig på nettsider og kontaktinformasjon er vanskelig å finne.

Fylkesmannen gjennomførte sommeren 2013 en kartlegging i den kommunale helsetjenesten for å skaffe oss oversikt over ressurser til habiliterings- og rehabiliteringsvirksomheten. Vi valgte å se på lege- og fysioterapiressurser da de er sentrale i rehabiliteringssammenheng.

I Nord-Gudbrandsdal har kommunene økt sine ressurser i den kommunale lege- og fysioterapitjenesten fra 2010 til 2012, bortsett fra Skjåk som har en reduksjon på fysioterapiårsverk på 0,5 pr 10 000 innbyggere. I Valdres ser vi tilnærmet like ressurser i lege - og fysioterapitjenesten bortsett fra i Vang som har økt sin legeressurs med 6,2 årsverk fra 2010 til 2012. Fysioterapiårsverk er økt med 3,1 % i Øystre Slidre. I kommunene Midt-Gudbrandsdal og Lillehammer regionene er det bare små endringer, men Lillehammer kommune utpeker seg med økning i legeårsverk på 1,8 pr 10 000 innbyggere. Det samme bilde ser vi i Gjøvikregionen, hvor Nordre land har økt legeårsverk med 2,1. Jevnaker kommune på Hadeland har satset på økt fysioterapiressurs med 4,1 årsverk pr 10 000 innbyggere i perioden 2010- 2012.

Vi tolker tallene dit hen at mange av kommunene ikke har økt sin kapasitet innen felteet habilitering- og rehabilitering slik sentrale føringer har lagt til grunn. Hvordan kommunene har hatt særlig fokus på brukergrupper der det er dokumentert mangler i tjenestene, har ikke fmop kjennskap til.

84.13 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen i Oppland har i første halvdel hatt noe redusert aktivitet på området , årsaken til dette er vakanser og et forsterket fokus mot samhandlingsreformen. Fagområdet har blitt styrket med mer personell mot slutten av 2013.

Fylkesmannen har en løpende kontakt med kommunene, i tillegg har Fylkesmannen planer om en kartlegging av fremdrift og videre planer i forhold til å nå målsettingene i Omsorgsplan 2015.

Omsorgsplanen 2015 er sentralt tema i Fylkesmannens arbeid med implementeringen av samhandlingsreformen, og temaet Omsorgsplanen 2015 var også sentralt i årets kommunebilder og i formidlingen av disse til kommunene.

I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark arrangerte Fylkesmannen demenskonferanse med over 300 deltakere.

FFylkesmmannen har deltatt på møter med Husbanken for å sikre universell utforming og tilrettelegging av inne- og utemiljø til personer med demens. Dette skal sikre at de får et godt tilrettelagt botilbud

Det er et tett samarbeid mellom oss og Utviklingssentrene. Det har vært 2 samarbeidsmøter hvor blant strategier drøftes. Fagutvikling/ kunnskapsspredning, legemiddelhåndtering, aktiv omsorg har vært prioriterte områder.

Pårørendearbeid har det vært for lite fokus på. Halvparten av kommunene i fylket har ikke gjennomført pårørendeskoler. Dette har vi tatt konsekvensen av og våren 2014 skal vi i samarbeid med Aldring og Helse arrangere konferanse hvor pårørendeskole er tema.

Mange av kommunene i Oppland har søkt og fått etableringstilskudd til oppstart av dagsenter. Fortsatt er det kommuner som mangler et godt tilrettelagt dagaktivitetstilbud. Disse kommunene vil vi følge opp i 2014

Økonomisk støtte er gitt til fagutviklingsprosjekter som utviklingssentrene er ansvarlige for. Det er også gitt midler til kommuner i fagutvikling som blant annet demens ABC miljøbehandling.

84.14 Psykisk helse og rus

Tilskudd til Samhandling rus utgjorde i 2013 kr 2 000 000 kommunene Gjøvik, Nordre Land, Søndre Land og Sel (på vegne av Nord Gudbrandsdal) ble tilgodesett. 6 kommuner i Oppland svarte ikke på IS 8 skjema,

Fylkesmannen har også delt ut penger til etter og videreutdanning på rusfeltet i 2013 kommunene Øyer, Østre Toten og Vestre Slidre ble tilgodesett, i tillegg fikk Stabburshella brukerstyrte senter midler over denne ordningen.

Fylkesmannen har gjennom råd og veiledning gitt bistand til fagpersonell og politisk/ administrative ledelse ved å delta på møter med kommuneledelse men også når kommuneledelse har deltatt på samlinger i regi av Fylkesmannen.

KoRusØst, FM Hedmark og Oppland samarbeider om Rusforum innlandet og i 2013 var det en to dagers samling med tema Unge voksne og avhengighet. konferansen hadde ny rekordstor oppslutning med over 240 deltagere.

Forpliktende samarbeid og samhandling mellom Fylkesmannen i Oppland og KoRusØst (Østnorsk kompetansesenter) er videreutviklet i tråd med intensjonene i Opptrappingsplanen. Felles kompetanseplan, er

revidert også i 2013.

Fylkesmannen i Oppland har deltatt på flere samarbeidsmøter med pasient og brukerorganisasjoner. Partnerskap med KoRusØst, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, Selvhjelp Norge og Fylkesmannen i Oppland, Hedmark og Østfold har fremdeles møter og jobber aktivt for å få inn selvhjelpsperspektivet på rusinstitusjoner i Oppland og Hedmark. Representanter fra brukerorganisasjoner blir invitert på alle R 26 (rusarbeid i 26 Opplandskommuner) samt alle kurs og konferanser som blir avholdt. RIO er også med og arrangerer Røroskonferansen hvert år i samarbeid med KoRus-Øst og midt, FM Oppland, Hedmark, Nord og Sør Trøndelag og Husbanken. En konferanse der rusomsorg og bolig er hovedtema. Årets tema var Bolig og tilhørighet og samlet 170 deltagere fra fire fylker.

Fylkesmannen har sørget for å distribuere og informere om alle faglige veiledere som har kommet i 2013.

I samarbeid med KoRusØst, FM Hedmark og div. brukerorganisasjoner for rus/psykisk helse har det vært jobbet for opprettelse av brukerstyrt senter i Lillehammer kommune senteret er nå oppe og går med en leder og to medarbeidere i to halve stillinger.

Fylkesmannen har deltatt på samarbeidsmøter om klinisk behandlingslinje for sped og småbarn med mødre med rus og psykiske helseplager. I samarbeid med Sykehuset Innlandet HF, KoRusØst, BUP Lillehammer og to kommuner i Oppland behandlingslinjen implementeres nå, nettsiden er nå oppe og fungerer etter intensjonen.

Fylkesmannen er også representert i (KSU) klinisk samarbeidsutvalg i Sør og Nord Gudbrandsdal som er et samarbeid mellom Sykehuset innlandet HF, DPS Lillehammer og kommunene i Sør og Norddalen.

Fylkesmannen har i 2013 vært med på å slutføre prosjektet Familieråd 12 K en nettverksmetode i barnevernsarbeidet, prosjektet ble utvidet til også å gjelde barn i andre tjenesteområder 4 kommuner er med i den nye satsningen.

Etter Opptrappingsplanen for psykisk helse (2001-2009) har det enkelte fylkesmannsembetene bistått Helsedirektoratet med gjennomføring av rapportering fra kommunene om sin innsats overfor mennesker med psykiske lidelser og problemer IS 24. Kun to kommuner i Oppland svarte ikke i 2013. For helsemyndighetene er det sentrale siktemålet med rapporteringen å følge med på at tjenestetilbudet som har blitt bygget opp i kommunene sikres høy prioritet og ikke bygges ned. I Oppland fylke ser vi en tendens til reduksjon i ressursinnsatsen og noe endret organisering i kommunene. Når det gjelder tjenester for barn og unge ser vi at dette er et område innenfor det psykiske helsearbeidet som trenger et fortsatt fokus, slik at det ikke svekkes. Satsningen på barn og unges psykiske helse har blant annet blitt synliggjort gjennom samarbeidet med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen Psykososialt arbeid med barn og unge. I inneværende år har til sammen 14 kommuner mottatt statlig lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 28 studenter. Psykisk helsearbeidere blir invitert og har deltatt på alle samlinger i regi KoRus-Øst og FM Hedmark og Oppland av blant annet Rusforum innlandet og Røroskonferansen de er også en del av R 26.

Fylkesmannen har sammen med NAV Oppland laget ett videreutviklingsprogram som består av kollegaveiledning og opplæring i samtaleteknikken MI samtlige ansatte på alle NAV kontor er nå opplært i metoden. Våren 2013 var det en todagers samling med 75 deltagere de samme deltok også på en dags samling på høsten. Samlingene er arrangert i samarbeid mellom NAV Oppland og Fylkesmannen i Oppland Satsningen vil følges opp med opplæring av nyansatte og inspirasjonsseminar to ganger i året. Det blir etterspurt også på ledernivå. Rus/ psykisk helse perspektivet er alltid en viktig del av disse samlingene.

I tillegg kan bemerkes at det mht. hendelsesbaserte tilsynssaker og rettighetsklager, er svært få slike som gjelder rusmisbrukere. Det har vært noen saker som gjelder utskrivning av rettighetspasienter (rett til tverrfaglig misbrukerbehandling i spesialisthelsetjenesten) der disse skal ha brutt "husregler" og blitt skrevet ut til "ingenting", hvilket Fylkesmannen i Oppland har påpekt er brudd på pasient- og brukerrettighetsloven. Fylkesmannen i Oppland har under behandling en hendelsesbasert tilsynssak som gjelder vurdering av forsvarlighet både i spesialisthelsetjenesten og kommunal helse- og omsorgstjeneste. Når saken er avsluttet, vil Fylkesmannen i Oppland vurdere om denne saken omfatter et større antall pasienter i tilsvarende situasjon. Saken omfatter også uforsvarlig samhandling mellom helseforetak og kommune i forbindelse med flere utskrivinger. VI ser flere systemrettede komponenter i denne saken som omfatter fare for alvorlig svikt i forsvarligheten for pasienter med rusmisbruk (særlig alvorlig alkoholmisbruk) og alvorlige personlighetsforstyrrelser.

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

Abortnemndene etablert. Ingen saker til behandling hvor fylkesmannen har vært involvert.

I 2013 hadde steriliseringsnemnda 2 saker til behandling.

85.3 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende midler

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	375	15
Sum	375	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	0	
Sum	0	

85.8 Behandling av klager etter psykisk helsevernloven

Fylkesmannen realitetsbehandlet 21 klager i 2013. Median saksbehandlingstid var 1 dag.

85.9 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevernet

Behandlet og godkjent en søknad angående ambulant akutt enhet som selvstendig psykiatrisk poliklinikk.

Sykehuset Innlandet sender selv direkte inn månedelig rapporter til HELFO fra hver avdeling som viser hvor mye hver enkelt behandler har jobbet for å få ut poliklinisk refusjon. Sykehuset Innlandet rapporterer også årlig til Helsedirektoratet og SINTEF om antall stillinger i poliklinikk og ambulant tjeneste.

85.10 Kontrollkommisjonsoppgaver

Fylkesmannen i Oppland har oppnevnt medlemmer til kontrollkommisjonene for psykisk helsevern. I Oppland er det tre kontrollkommisjoner.

85.11 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det ble gjennomført to hjemhenter til Norge i 2013. Det var ingen hjemsendinger til utlandet. Det ble ikke dekket utgifter til gjennomføring av tvungent psykisk helsevern i norske sykehus.

Kommunikasjonen og samarbeidet med utenriktjenesten har vært godt.

Ressursrapportering

840: + ca 38000 pga. underområder ikke aggregert

850: Av dette utgjør ca kr 717000 godtgjørelse til kontrollkomisjonene

850: + ca 1000 ført på 860, ikke gyldig i 2013

Ander oppgaver under HOD: + 495000 pga.underområder ikke aggregert

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 2 482 476,70	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 22 999,29	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 899 267,91	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 54 688,43	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 015 236,81	kr 5 705,00
85 Spesialhelsetjenesten	kr 5 998,00	kr 735 520,92
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 296 223,75	kr 256 429,15
Andre oppgaver under HOD	kr 1 922 019,94	kr 0,00
Sum:	kr 7 698 910,00	kr 997 655,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Fylkesmannen har i 2013 behandlet en avkjørselssak etter vegloven. Saken gjaldt klage på Statens Vegvesens avslag om å tillate utvidet bruk av avkjørsel fra E16. Fylkesmannen gav klager medhold og omgjorde vedtaket.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Det er 199 inngående dokumenter og 44 utgående dokumenter i 2013 på saksområdet.

De utgående dokumentene gjelder hovedsakelig endring av konesjon.

Hovedtyngden av inngående dokumenter gjelder meldinger fra forsikringselskap vedrørende forsikringer og meldinger fra Taubanetilsynet om driftstillatelser, samt uttalelser fra Taubanetilsynet til konesjoner.

Sakene er behandlet i samsvar med lov og forskrift.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen i Oppland behandlet totalt 620 apostiller i 2013. det er en nedgang på 14 % i forhold til 2012 (721).

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

I Oppland er det 21 tilskuddsberettigede trossamfunn. Fylkesmannen har i 2013 betalt ut

1 051 202 kroner i tilskudd til totalt 2491 medlemmer.

Tilskuddssatsen pr. medlem i 2013 er kr 422,-.

Det største trossamfunnet i Oppland er The Muslim Cultural Center Lillehammer med 621 medlemmer, deretter følger Islamisk kultursenter i Gjøvik med 320 medlemmer og Lillehammer pinsemenighet med 187 medlemmer.

Forøvrig har Fylkesmannen gitt innberetning om trossamfunnene i Oppland i brev til Kulturdepartementet.

Det er ingen endring i antall trossamfunn eller andre særlige forhold.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det er i 2013 behandlet 80 søknader om askespredning. I 2 av sakene fikk søker avslag pga. at ønsket sted var uegnet. 78 søknader ble innvilget.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen har godkjent 1 nytt turiststed i 2013.

Har ellers behandlet 11 søknader om utvidet åpningstid/søndagsåpent. To av søknadene ble avslått.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen i Oppland har over flere år arbeidet målbevisst med organisasjonsutvikling, ledelse og styring av embetet. Den strategiske styringen skjer selvsagt gjennom våre daglige valg, men spesielt i forbindelse med virksomhetsplanleggingen i embetet som helhet, og i den enkelte avdeling, enhet. Det brukes mange forskjellige verktøy i arbeidet for å styre og utvikle embetet:

- **Styrings-, strategi- og støttedokumenter:** Ved siden av tildelingsbrev og øvrige styringsdokumenter fra oppdragsdepartementene og –direktoratene, er det *Fylkesmannens strategi 2011 – 2013* som ligger til grunn for arbeidet i embetet (Se eget punkt under). Strategien beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, og beskriver utfordringer og muligheter. Strategien ble revidert i 2013, og en ny strategi som gjelder i tidsrommet 2014 - 2016 trådte i kraft ved årsskiftet. Embetets *administrasjonsordning* beskriver roller og ansvar, interne organer og delegasjon. Det er laget en egen *kommunikasjonspolitik* 2011-2013, og et eget dokument beskriver embetets ambisjon for en klart og korrekt språk: *Språktips og skriveregler*. Kommunikasjonspolitikken er under revidering.
- **Virksomhetsplanleggingen:** Som del av denne inngår en felles gjennomgang av tildelingsbrev for alle ledere, og et forventningsbrev fra embetsledelsen. Hos Fylkesmannen i Oppland er sluttproduktet av prosessene ikke bare detaljerte virksomhetsplaner i hver avdeling, men også et kort «faktabrosjyre» til eksternt bruk som beskriver de 8-10 viktigste oppgavene for den enkelte avdeling. Det utarbeides også en risikoanalyse som en del av arbeidet med embetets totale virksomhetsplanlegging.
- **Kvalitetssystem:** Dette er rutiner og arbeidsbeskrivelser samlet på ett sted – organisert slik at de skal være enkle å finne fram til. *Arbeidsbeskrivelsene* skal hjelpe oss til å gjøre de riktige tingene i riktig rekkefølge, og hver beskrivelse kan gjelde en eller flere medarbeidere. *Rutinene* skal sikre at vi gjør tingene korrekt. Det laget et system for avvikshåndtering knyttet til rutinene.
- **Medarbeiderundersøkelser:** Embetet har i flere år hatt egne medarbeiderundersøkelser. Disse har noen ganger blitt erstattet med undersøkelsen fra FAD. Vi legger vekt på at offentliggjøring av resultat og prosess for å håndtere resultatet av undersøkelsen skal være klarlagt før medarbeiderundersøkelser starter.
- **Lederutvikling:** Fylkesmannen i Oppland har fokus på lederutvikling, og knytter dette bl.a. til regelmessige og systematiske evalueringer av ledergruppens arbeid.

Ledergruppen fokuserer også på intern kunnskapsdeling. Det er i 2013 gjennomført to ledersamlinger for ledergruppen og underdirektørene. En av samlingene var viet beredskap, og her ble Fylkesmannens beredskapsplan gjennomgått og det ble gjennomført en skrivebordsøvelse.

Utvidet ledergruppe, dvs. avdelingsdirektører og underdirektører deltar også på regionale ledersamlinger for statlige ledere i fylket i regi av Fylkesmannen og i regi av ”Dialog Stat/Bedrift”. Dette bidrar til økt forståelse for andre regionalstatlige virksomheter og deres rolle i fylket og bygging av nettverk.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

Personer med innvandrerbakgrunn

Per. 01.01.13 hadde vi 3 medarbeidere med innvandrerbakgrunn i embetet. Det tilsvarte 2,8 % av alle ansatte. Ved årets slutt var antallet det samme. Samtlige var fast tilsatt. Utover dette hadde vi to personer med innvandrerbakgrunn på praksisplass i 2013.

I alle stillingsannonser for Fylkesmannen i Oppland presiseres det at det for statlige virksomheter er et mål å oppnå en balansert sammensetning når det gjelder alder, kjønn og kulturell bakgrunn.

Søkere vurderes ut fra deres reelle kompetanse og ikke ut fra etnisk bakgrunn.

Dersom det finnes kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn skal minst én av disse innkalles til intervju.

IA-ARBEID

Fylkesmannen i Oppland følger opp sine forpliktelser i henhold til IA-avtalen. Embetet hadde i 2013 jevnlig kontakt med BHT leverandør (Frisk HMS) samt NAV. Dette innebærer at embetet bedre kan ivareta HMS-arbeidet og følge opp medarbeidere som har behov for det, samt å iverksette tiltak som forebygger

Sykefravær

Embetet arbeider for å opprettholde et lavt sykefravær. Vi har fokus på:

- I alle avdelinger/staber skal man ha fokus på sykefraværarbeid, både forebyggende og oppfølging av langtidssykemeldte (egne rutiner er utarbeidet for sykefraværarbeid)
- Det skal fokuseres på nærværsfaktorer – hva er det som gjør at folk er på jobb
- Tillitsvalgte, ledere og verneombud skal ha mulighet/tilbud om å delta på opplæring/seminarer innenfor aktuelle temaer
- Arbeidsplassvurderinger to ganger i året, evt. etter behov
- Motivering til fysisk aktivitet og en sunnere livsstil, jf. AML § 3-4
- Alle ansatte skal ha tilbud om medarbeidersamtale årlig
- Vernerunder gjennomføres årlig. Evaluering og oppfølging

Det totale sykefraværet gikk ned i 2008 – 2010, men har hatt en stigning de siste årene. I 2007 var det totale sykefraværet på 5,59 %, i 2008 4,78 %, i 2009 4,11%, mens det i 2010 kun var på 2,91 %. I 2011 hadde vi en økning til 3,39 (inkl. egenmeldinger), og i 2012 til 4,16 % (inkludert egenmeldinger).

I 2013 var det samlede sykefraværet på 4,14 %, altså en marginal nedgang fra 2012. Økningen i sykefraværet de siste årene er først og fremst et resultat av langtidssykemeldinger.

Redusert funksjonsevne – inkludering av personer utenfor arbeidslivet

Fylkesmannen i Oppland skal, så langt det er mulig, legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne fortsatt skal kunne være i arbeid. Konkret vil dette si:

- Fokus på arbeidsevne og tilrettelegging ved reduksjon av arbeidstakers funksjonsevne
- Fokus på å bidra til å oppfylle overordnet målsetting om at flere nytilsetninger i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne. Det skal i utlysningsteksten oppfordres til at de med nedsatt funksjonsevne skal søke, og samtlige i denne gruppen innkalles til intervju så fremt de er kvalifisert til stillingen
- Stillinger skal lyses ut på jobbressurs.no som er jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne
- Fylkesmannen skal fortsatt stille seg positiv til å inkludere personer på arbeidsmarkedstiltak
- Fra høsten 2011 har Fylkesmannen gitt arbeidstrening/oppfølging til unge mennesker gjennom prosjektet "Ung i Oppland"

Embetet har i 2013 hatt 7 personer i praksis/arbeidstrening i regi av Nav, Lipro og Fretex. Arbeidsoppgaver og oppfølging har vært tilpasset de behovene den enkelte har hatt.

Embetet hadde i 2013 til sammen tre kontorlærlinger, samt en utplasseringselev fra videregående skole.

Ung i Oppland

Fylkesmannen i Oppland har siden 2011 hatt et prosjekt som heter "Ung i Oppland". Prosjektet er en del av et større arbeid med Ung i Oppland i regi av Dialog StatBedrift. Embetet tilbyr et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. Målet er å tilby inntil seks personer av gangen å være en del av embetet for en periode på 3-12 måneder. De skal få innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer, og skal få konkrete arbeidsoppgaver som vil være verdifulle bidrag til vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperiodene gjennomføres med støtte fra Nav.

Seniorpolitikk – medarbeidere i aldersgruppen 55-67 år

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk som innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidssted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b.

Det er lagt vekt på åpen dialog rundt arbeidssituasjonen for seniorene, ved at det bl.a. er lagt inn et eget avsnitt i skjema for medarbeidersamtalen knyttet til seniorer. Embetet skal, så langt det er mulig, stille seg positiv til søknader om delpensjon etter HTA 4.2.4. Vi hadde ved årsskiftet 24 ansatte i alderen fra 58 år og oppover. I tillegg var det 5 personer som jobbet på pensjonistvilkår i løpet av 2013.

De unge i embetet

Gjennomsnittsalderen for ansatte i 2013 var 46,7 år. Ved årsskiftet hadde vi 23 ansatte fra 35 år og yngre.

FORDELING AV KOMPETANSEMIDLER

Fylkesmannen i Oppland skal ha et kompetansenivå blant sine tilsatte som til enhver tid bidrar til å oppfylle embetets målsetting om et høyt faglig nivå.

Avdelingsledelsen skal planlegge, iverksette og evaluere kompetanseutviklingstiltak både på individ- og gruppenivå. For å oppnå ønsket og nødvendig kompetanse på ulike områder, og for å være forberedt på endringer og nye krav, er kompetanseutvikling et viktig personalpolitisk satsningsområde.

Planer for kompetanseutvikling utarbeides i samarbeid med de ansattes organisasjoner og sees i forhold til målsettinger og strategiske planer.

Den enkelte medarbeider har også selv ansvar og plikt til å holde seg oppdatert i forhold til egen kompetanseutvikling. Medarbeidersamtalene danner også grunnlag for tiltak innenfor kompetanseutvikling både på individuelt og organisasjonsmessig nivå.

Ikke all kompetanseheving kan måles i kroner og øre. Av det som er målbart har embetet totalt sett brukt 618.547,- på kompetanseheving i 2013. Vi har i denne sammenheng definert kompetanseheving som kurs/konferanse/studier i regi av eksterne. Vi har ikke tatt med utgifter til reise og opphold, og heller ikke fagsamlinger i regi av departement/direktorat (eks. skoleledersamling).

Den gruppen som har fått størst andel av kompetansemidlene i 2013 er menn over 50 år. Det er totalt sett brukt mer på kompetanseheving på menn enn kvinner. Fordelingen på kjønn og alder ser ut til å variere fra år til år.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2012	% 2012	2013	% 2013
FMOP	4	2,8	4	2,8
Sum	4	0	4	0

98.2 Risikostyring

Fylkesmannen innførte i 2012 en risikostyringspolicy. Policyen ble revidert i 2013. Policyen slår fast hvordan risiko for ikke å nå fastsatte oppgaver og målsetninger skal håndteres i embetet. Oppgaver og mål i tildelingsbrev og embetsoppdrag verdivurderes. Denne vurderingen gir 8 – 12 viktige oppgaver for hver avdeling/stab. Disse oppgavene risikovurderes, sammen med blant annet risiko for mislighold og informasjonssikkerhet. De aller fleste oppgavene har lav risiko. Oppgaver med høy og middels risiko i 2013 var blant annet:

- Tilsyn på helseområdet
- Førerkortsaker
- Tilskuddssaker
- ePhorte
- Informasjonssikkerhet
- Vergemål

Risikostyring tas jevnlig opp i ledermøtene, og det jobbes med å bringe risiko ned for disse sakene.

Risikostyringen sees i sammenheng med embetets kvalitetssystem og internkontrollsystem. Riskostyringen er en integrert del av virksomhetsplanleggingen fra 2013.

98.3 Medvirkning

Hos Fylkesmannen i Oppland er medbestemmelse iht. HA ivaretatt gjennom samarbeidsutvalget (SAMU), hvor de fire hovedsammenslutningene er representert med hvert sitt medlem. Fylkesmannen leder SAMU. I tillegg er det valgt avdelingstillitsvalgte ved hver avdeling, som via lokal tilpasningsavtale har rettigheter blant annet i forhold til høringer på stillingsutlysninger, drøfting av avdelingsbudsjett m.m. Hver avdeling har en skiftelig medbestemmelsesavtale som beskriver dette nærmere, og som følger føringene i den overordnede lokale tilpasningsavtalen.

Viktige saker for SAMU siste år var drøftinger av årets budsjett og virksomhetsplanlegging, ny tilpasningsavtale, økonomisk plan i forhold til lønns- og arbeidsvilkår, bemanningsoversikter, prosjektet "Husjakta/Nytt Bygg 2015", oppfølging av årlig evalueringsmøte for tillitsvalgte, personalpolitikk - utviklingsbehov og implementering av vergemålsreformen.

Det er gjennomført fire møter i SAMU i 2013.

98.4 Likestilling og likeverd

Lønn fordelt på kjønn

Vi ser at menn er overrepresentert i de tre best betalte stillingskategoriene, mens det er flest kvinner i stillingsgrupper som er lavere avlønnet (renhold/kantine, kontorstillinger og saksbehandler II - stillinger). Vi ser likevel en positiv utvikling de siste årene, og kvinner er bedre betalt enn menn i flere stillingskategorier. I stillingsgrupper med få ansatte vil små endringer slå tydelig ut og ikke gi helt riktig bilde. Bl.a. har vi kun to kvinnelige ledere (embetsledelse/avd.dir).

Deltidsstillinger / midlertidige stillinger

Det er flere kvinner enn menn som har midlertidig stilling eller deltidsstilling. De aller fleste deltidsstillingene er bestemt av den ansatte selv, i form av AFP, delvis uførhet eller omsorgspermisjon. Når det gjelder midlertidige stillinger ser vi at vi har flest kvinnelige søkere til engasjement av kortere varighet, og de er gjerne nyutdannede.

Universell utforming

Embetet har et resepsjons- og inngangsparti hvor det er tatt hensyn til at det skal være tilrettelagt for syns- og funksjonshemmede bl.a. ved automatisk døråpner, trinnfri adkomst, god belysning-, farge- og kontrastbruk samt installering av teleslynge i møterom. Vi har heiser som er store nok for elektriske rullestoler og handikoptolett.

Embetet foretar individuelle tilrettelegginger av arbeidsplass og arbeidsoppgaver for ansatte med spesielle behov og/eller funksjonshemminger. Vi er tilknyttet HMS-leverandør som kan bistå i dette arbeidet. Videre kjenner vi til NAVs støtteordninger.

Rekruttering

Vi har en mangfolderklæring i utlysningsteksten og opplyser om at vi vil legge forholdene til rette for søkere med redusert funksjonsevne.

Vi kaller kvalifiserte søkere fra underrepresenterte grupper inn til intervju.

Vi sikrer likeverdig behandling i intervjusituasjonen ved at intervjulokalet er tilgjengelig for funksjonshemmede, at samme intervju brukes overfor alle kandidater og at det ikke blir spurt om familieforhold og omsorgsforpliktelser eller religiøs tilhørighet.

Vi gjennomfører en nytilsatt samtale der nytilsatte informeres om bl.a. embetets tilretteleggingstilbud, og den nytilsatte kan informere om sine ønsker og behov.

Graviditet, foreldrefravær og andre omsorgsoppgaver

Tiltak for å sikre likestilling for de ovennevnte gruppene:

- tilrettelegge for gravide ved behov
- inkluderer ansatte i foreldrefravær i sosiale arrangementer og lignende

- sikrer ansatte som har hatt foreldrefravær gjennomsnittlig lønnsutvikling
- gir permisjoner for ansatte med omsorgsoppgaver så langt det lar seg gjøre
- bistår de ansatte i forhold til informasjon om plikter/rettigheter i NAV-systemet
- tilbyr betalte ammepauser
- 2 uker betalt permisjon for far ifm. fødsel

Ivaretagelse av seniorer

- vi jobber for å ivareta seniorennes utviklingsmuligheter
- tilrettelegger arbeidsoppgaver

Det vises videre til pkt 98.1 - IA-arbeid.

Tilretteleggingstiltak mot trakassering/diskriminering

- embetet har en klar holdning mot trakassering / diskriminering
- det slås ned på diskriminerende språk og oppførsel
- vi har utarbeidet varslingsplakat med tilhørende rutiner for hvordan man skal gå fram ved varsling av bl.a. trakassering/diskriminering
- deltakelse på kurs i regi av Likestillings- og diskrimineringsombudet for å bedre kunnskapen om hvordan man fremmer likestilling og hindrer diskriminering

Tiltak for å sikre likestilling ifm. arbeidstid

- embetet bruker fortrinnsretten for deltidsansatte i aktuelle stillinger
- tilbyr hele stillinger så langt som mulig
- tilrettelegger arbeidstid så langt det er mulig
- begrenser overtid

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Embetsledelse/direktør	2013	75,0	25,0	100	100	112,6
	2012	75,0	25,0	100	100	109,3
Seksjonssjef/ass. direktør	2013	56,0	44,0	100	100	113,5
	2012	62,0	38,0	100	100	99,5
Saksbehandler I	2013	53,0	47,0	100	100	104,0
	2012	52,0	48,0	100	100	102,5
Saksbehandler II	2013	37,0	63,0	100	100	95,6
	2012	51,0	49,0	100	100	99,7
Kontorstillinger	2013	25,0	75,0	100	100	101,9
	2012	21,0	79,0	100	100	82,9
Fagarbeiderstillinger	2013	25,0	75,0	100	100	102,2
	2012	25,0	75,0	100	100	99,6
Unge arb.takere inkl lærlinger	2013	50,0	50,0	100	100	100,0
	2012	66,7	33,3	99	100	100,0
Totalt i embetet	2013	45,9	54,1	700	100	88,8
	2012	50,4	49,6	699	100	90,1

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2013	18,2	81,8	23,1	76,9	34,0	66,0	36,0	64,0
	2012	28,6	71,4	25,0	75,0	15,0	85,0	20,0	80,0

Ansatte

2013	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMOP	71,4	28,6	14	41,1	58,9	129	100	14,5

98.5 Føringer på IKT-området

Kart og geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen Gis koordinator. Giskoordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i Gisstrategien for fylkesmannsembetene.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket.

Fylkesmannen i Oppland har i et eget geodatasamarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens Vegvesen Region Øst etablert en kartinnsynsløsning via webgrensesnitt, "InnlandsGIS", til bruk i saksbehandlingen hos etatene. InnlandsGIS blir kontinuerlig oppdatert med ajourførte basis og temadata fra Norge Digitalt og Geovekstsamarbeidet. InnlandsGIS ble relansert på ny teknisk plattform i 2012, og ble med det et betydelig mer framtidsrettet saksbehandlingsverktøy.

InnlandsGIS inneholder det aller meste av relevante, vedtatte arealplaner. Alle arealplaner som legges ut til offentlig ettersyn gjøres også tilgjengelig i InnlandsGIS.

I tillegg til utstrakt bruk av InnlandsGIS i avdelingene, benyttes ArcGIS-programvare til mer avanserte analyser og presentasjoner. Også i slikt arbeid benyttes data fra Geovekst og Norge Digitalt.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og ble avsluttet i 2012. Prosjektdeltagere var de samme som partene i InnlandsGIS, samt et par kommuner. Den overordnede målsettingen med plansatsningen var at alle relevante arealplaner i løpet av år 2012 skulle være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette ble digitale planregistre satt i drift og gode rutiner etablert. Kommunene ble støttet både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skulle kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) er viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

I 2013 ble et nytt prosjekt startet opp som skal videreføre og følge opp en del av hovedmomentene i Plansatsingsprosjektet; samt at det fokuseres sterkere på tematiske geodata.

Informasjonssikkerhet

Embetet har en informasjonssikkerhetspolicy som beskriver praktiske forhold rundt informasjonssikkerhet. Det er også utarbeidet omfattende rutiner som regulerer hvordan embetet jobber med informasjonssikkerhet. Disse rutineene har i 2013 vært grundig gjennomgått, bl.a. som følge av revisjon utført av Riksrevisjonen hvor informasjonssikkerhet og personopplysninglov var tema. I oppfølgingsarbeidet etter revisjonen er flere tiltak iverksatt og fullført, herunder opplæring informasjonssikkerhet ved nyansettelser, utarbeidesle av egen IKT-brukerinstruks som bl.a. omhandler tilgangskontroller, sikker lagring, sikkerhet i trådløst nett, sikker utskrift osv. Det er også iverksatt tiltak for fysisk sikring, backup rutiner og passordadministrasjon.

I 2013 er det gjort revidering av risikovurderinger iht. informasjonssikkerhet. Det er levert en egen rapport til FAD om tilstanden i embetet.

Andre

Ressursrapportering

910: + ca 586000 pga. ikke aggregert underområder

950: + ca 733000 pga. ikke aggregert underområder

Fagdep: - ca 169000 feilført på 910, overført til klima- og miljødepartementet 010

Resultatområde 950 har økt med ca 4 mill fra 2012 til 2013. Dette skyldes bl.a. at i 2012 betalte vi husleie for kun 3 kvartal (bet. 5 kvartal i 2011) mot 4 kvartal i 2013. Dette utgjør 1.6 mill. Det er i 2013 gjort større anbudsinnkjøp av PC og inventar tilsvarende 1,3 mill. I tillegg er det kjøpt ulike tjenester for ca 1 mill. herunder bl.a. igangsetting av en større LEAN-prosess i embetet hvor SINTEF er tilknyttet.

Resultatområde

Kapittel 1510 Fagdep.

91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 980 906,26	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 1 607,00	kr 0,00
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 27 214 015,72	kr 0,00
Sum:	kr 28 196 528,00	kr 0,00